

VGR Analys 2023:63

Datum

Kulturdeltagande - Kulturvanor - Geografisk spridning - Jämställdhet 231209

Förutsättningar för ett vidgat deltagande i Västra Götalands
kulturliv.

Datum: 2023-12-08

Dokumentnamn: Kulturvanor, geografisk spridning av kulturverksamhet och jämställd kultur –
Förutsättningar för ett vidgat deltagande i Västra Götalands kulturliv.

Diarienummer: KUN 2023 - 00752

Kontaktperson: Koen Braak, koncernstab Regional utveckling, avdelning Samhällsanalys

Telefon: 073-074 5899

E-post: koen.braak@vgregion.se

Den här rapporten har sammanställts i samarbete med Samuel Törnqvist, student på Göteborgs universitets masterprogram Kultur och demokrati.

Sammanfattning

Regionfullmäktiges tilläggsbudget för 2023 anger ett antal prioriteringar inom kulturområdet, bland annat en feministisk analys av kulturpolitiken. Denna rapport analyserar hur faktorer som kön, utbildningsnivå, inkomstnivå, bostadsort, ålder och inkomst påverkar individers kulturvanor och möjligheter till deltagande i kulturlivet. I enlighet med uppdraget läggs grunden för en maktanalys av i första hand scenkonst och film. Dessutom belyses könsfördelningen bland personalen på de regionalt finansierade kulturverksamheterna samt skillnaderna i mäns och kvinnors sysselsättning och förvärvsinkomst inom de kulturella och kreativa branscherna. Vidare kartlägger rapporten spridningen av regionalt finansierad kulturverksamhet i Västra Götalands kommuner.

Strategiområdet Vidgat deltagande

Följande dokument styr Västra Götalandsregionens arbete med att vidga deltagande i kulturlivet och att främja jämställdhet:

- Vision Västra Götaland - Det goda livet
- Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021 – 2030
- Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020–2023
- Riktlinjerna för strategiområdet Vidgat deltagande ”Rätten att delta i kulturlivet”
- Mål för social hållbarhet 2030

Invånarnas kulturvanor i Västra Götaland

- Kvinnor är mer kulturellt engagerade än män, och detta återspeglas i olika kulturaktiviteter, där kvinnor är mer benägna att besöka bibliotek, teater, opera, musikal och dans.
- De yngre åldersgrupperna besöker oftare pop-/rockkonserter medan de äldre åldersgrupperna väljer oftare klassiska konserter och teater. Biblioteksbesök är populärt över alla åldersgrupperna.
- Utbildningsnivån har en stor inverkan på kulturvanorna, där högre utbildningsnivåer visar ökad benägenhet att delta i olika kulturaktiviteter. Framför allt högutbildade läser oftare.
- Inkomstnivån är en viktig faktor när det gäller aktiviteter som kräver biljettköp. Deltagandet ökar med ökad inkomst. Biblioteksbesök är däremot en mer inkluderande aktivitet över alla inkomstgrupper.
- Kulturaktiviteter som inte kräver besök på kulturinstitutioner, utövas över olika inkomst- och utbildningsnivåer. Bokläsning är populärt över alla inkomstgrupper, medan andelen som fotograferar, filmar eller lyssnar på ljudböcker är något högre bland de högre inkomstnivåerna.

Spridning av kulturaktiviteter i Västra Götalands kommuner

- Antalet permanenta scener och scenkonstutbudet är ojämnt fördelat i regionen och centraliserat till Göteborg.
- Museernas och andra verksamheters utställningar äger främst rum i egna lokaler. Museernas programverksamhet nådde 35 kommuner och Bohusläns museum hade störst geografisk spridning i 13 kommuner.
- Den regionalt finansierade infrastrukturen för främjandet av bild- och form består av kollektivverkstäder, föreningar, centrumbildningar, eftergymnasiala konstutbildningar och främjare. Den regionala spridningen är relativt god.
- Ekonomisk urholkning är ett hinder för att museerna kan utöka verksamheter utöver sina hemkommuner eller för andra målgrupper.
- Filmkulturell verksamhet (ej filmproduktion) inklusive Göteborgs Film Festival är koncentrerad till Göteborg och 15 kommuner nåddes inte. Utan Göteborgs Film Festival är Göteborgs andel i den regionala spridningen dock rimlig.
- Förvaltningen för kulturutveckling har det regionala biblioteksuppdraget och rapporterade aktiviteter i 30 kommuner. Många insatser var dock regionala.
- De fyra föreningsarkiven arrangerade aktiviteter i 13 kommuner. Arkiven har i nuläget för få personal för utökad verksamhet till fler kommuner.
- Hemslöjd är mindre centrerad till Göteborg jämfört med andra kulturområden. Inom hemslöjden redovisade fyra verksamheter aktiviteter i 27 kommuner. Hemslöjden som folkkultur har inte hög status i kulturpolitiken.
- Studieförbunden är aktiva i samtliga kommuner och har en hög deltagandenivå i de glesbefolkade delarna. Regeringens planerade neddragningar kommer att hota verksamheten, alltså deltagandet i estetiska kurser och aktiviteter.
- Samtliga kommuner nyttjar det regionala arrangörsstödet för barn och unga och därmed är stödet viktigt för att barn i alla kommuner kan ta del av professionell kultur. Antalet barn som nås har dock minskat över tid.
- K-pengar nådde unga i 40 kommuner. Stödet främjar ungas delaktighet och egenmakt.

Jämställdhet i Västra Götalands kulturliv

- Könsfördelning av personal på kulturverksamheter är generellt jämn och lutar mot fler kvinnor. Tendensen är att könsfördelningen inte mycket förändras över tid.
- Tendensen är dock att andelen kvinnor som chef ökar över tid. Könsfördelningen bland chefer för kulturinstitutioner är jämn, utan med något fler kvinnor.
- Det finns skillnader mellan kulturområdena. På museer och främjande organisationer är mer än 60 procent kvinna. Inom musik och musikteatern är fördelningen cirka 50 - 50 procent, men inom teater och särskild dans dominerar kvinnor.

- När det gäller personal med sakkunnig kärnkompetens på museerna och de främjande verksamheterna dominerar kvinnor, medan det är något fler män inom scenkonstområdet.
- Medan de regionalt finansierade kulturverksamheterna är jämställda, visar vissa kulturella branscher en ojämn könsfördelning bland de sysselsatta. På kulturskolor är betydligt fler kvinnor sysselsatta, medan inom scenkonstbranscherna "Artistisk verksamhet", "Stödföretag till artistisk verksamhet", "Musikinstrumenttillverkning" och "Inspelningsstudior" betydligt fler män. På filmproduktionsbolag dominerar männen också, men biograferna är jämställda.
- I Film i Västs produktioner var andelen kvinnliga regissörer 31 procent 2022, men däremot var andelen kvinnliga producenter 62 procent. En tredjedel av manusen skrevs av kvinnor.
- Avsnitten 5.3.2 Musik och kön och 5.3.6 Män dominerar filmbranschen beskriver hur normer kring maskulinitet och hur mansdominerade sociala strukturer är ett hinder för arbetet med jämställdhet i musik- och filmbranschen. Jämställdhetsinsatser som syftar till att kvinnor tar plats i en mansdominerad domän kan i stället vara exkluderande. Insatserna kan till exempel bidra till objektifiering eller inte i grunden förändra synen på maskulinitet, mansdominerade strukturer och makt. Även filmstatistik om kvinnors representation säger lite om kvinnors arbetsvillkor och jämställdhet på filmbolagen.
- Inom konstnärliga yrken i Västra Götaland, hade kvinnor generellt lägre medianinkomster än män 2022, och skillnaderna var särskilt markanta inom vissa yrken. Inkomstskillnaderna kan delvis tillskrivas faktorer som deltidsarbete, föräldraledighet och högre sjukfrånvaro hos kvinnor.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Inledning	7
1. Strategiområdet Vidgat deltagande.....	9
1.1 Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020–2023	9
1.2 Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet 2030	10
1.3 Rapporten <i>Att bredda deltagandet i kulturlivet – hinder och möjligheter</i>	11
2. Invånarnas kulturvanor i Västra Götaland	12
2.1 Mäns och kvinnors kulturvanor.....	12
2.2 Ålderns påverkan på kulturdeltagandet.....	15
2.3 Boendeortens påverkan på kulturvanor	17
2.4 Utbildningsnivåns effekter på kulturvanor	20
2.5 Inkomstnivåns effekter på kulturvanor.....	23
2.6 Sammanfattning.....	25
3. Spridning av kulturaktiviteter i Västra Götalands kommuner	26
3.1 Scenkonstverksamhet	27
3.1.1 Egen/samproduktion, gästspel och övriga aktiviteter	29
3.1.2 Främjande av scenkonstverksamhet	31
3.1.3 Digitala produktioner och visningar.....	34
3.2 Museum och annan utställningsverksamhet	34
3.2.1 Publika aktiviteter och deltagare	38
3.3 Främjande av bild & form	39
3.4 Filmkulturell verksamhet	40
3.5 Biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet	43
3.6 Arkiv	45
3.7 Främjande av hemslöjd	47
3.8 Studieförbundsverksamhet	50
3.10 Folkhögskolor	52
3.11 Arrangörstöd.....	53
3.12 K-pengar	55
3.13 Slutsatser.....	56
4. Jämställdhet i Västra Götalands kulturliv	59
4.1 Mål för jämställdhet i kulturlivet.....	59

4.2 Representation och jämställdhet på de regionala kulturinstitutionerna.....	61
4.2.1 Könsfördelning scenkonstverksamheter, museer och andra organisationer	62
4.2.2 Kärnkompetens	64
4.3 Representation och jämställdhet i de kulturella branscherna	65
4.3.1 Scenkonstbranschen	65
4.3.2 Musik och kön	68
4.3.3 Film	70
4.3.4 Representativitet i Film i Västs produktioner.....	71
4.3.5 Män dominerar filmbranschen	73
4.3.6 Enskilda konstnärer, författare och journalister	74
4.3.7 Grafisk design.....	75
4.4 Inkomstskillnader mellan män och kvinnor med ett konstnärligt yrke	76
4.5 Slutsatser	79

Inledning

Regionfullmäktiges tilläggsbudget för 2023 anger ett antal prioriteringar inom kulturområdet, bland annat en feministisk analys av kulturpolitiken. I en sådan analys ska man ta hänsyn till och undersöka hur faktorer som kön, utbildningsnivå, inkomstnivå, bostadsort, ålder och inkomst samverkar och påverkar individers kulturvanor och möjligheter till deltagande i kulturlivet. Faktorn etnicitet har inte analyserats på grund av otillräckligt statistiskt underlag. Den här rapporten, lägger i enlighet med uppdraget, grunden för en maktanalys av i första hand scenkonst och film. Dessutom belyses könsfördelningen bland personalen på de regionalt finansierade kulturverksamheterna samt skillnaderna i mäns och kvinnors sysselsättning och förvärvsinkomst inom de kulturella och kreativa branscherna.

Under de senaste månaderna har kulturpolitiker och tjänstepersoner dessutom efterfrågat en kartläggning som visar spridningen av regionalt finansierad kulturverksamhet i Västra Götalands kommuner som underlag för arbetet med att förbättra tillgängligheten till kultur i de mer glesbefolkade delarna av regionen. I september publicerade VGR Analys en kvantitativ uppföljning av de långsiktiga uppdragen (LSU), uppdragsbaserade verksamhetsstöden (UVS), kulturstrategiska utvecklingsstöden (KSU) och verksamhetsstöden (VS) som visar antal besök och publik till varje verksamhet, varav barn och unga. Dessutom visades för varje stödform och per kulturområde fördelningen av antalen aktiviteter och deltagare per kommun. I denna rapport har stödformerna LSU, UVS, KSU och VS sammanfogats, och visas per kulturområde antalen aktiviteter och deltagare per kommun. I analysen tas hänsyn till kommunernas befolkningsstorlek. Därutöver visar kartorna var kulturverksamheterna har sin hemvist.

Särskilda frågeställningar som rapporten besvarar är följande:

- Vilka ojämlikheter i deltagandet i Västra Götalands kulturliv kan identifieras med hänsyn till kön, ålder, boendeort, utbildningsnivå, inkomstnivå och regional spridning?
- Vilka hinder för ett jämställt kulturliv i Västra Götaland kan identifieras?

Den här rapporten har sammanställts i samarbete med Samuel Törnqvist, student på Göteborgs universitets masterprogram Kultur och demokrati.

Disposition

Rapporten består av fyra kapitel. I kapitel 1 beskrivs strategiområde Vidgat deltagande i kulturstrategi och -plan 2020–2023. Dessutom nämns målen i Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet 2030 som har bäring på arbetet med

jämställdhet. Till sist beskrivs diskussionen kring Myndigheten för kulturanalys rapport *Att bredda deltagandet i kulturlivet - hinder och möjligheter*.

Kapitel 2 presenterar mäns och kvinnors kulturvanor i Västra Götaland utifrån den västsvenska SOM-undersökningen 2022. Den förklarar hur faktorer som kön, utbildningsnivå, inkomstnivå, bostadsort, ålder och inkomst påverkar människors kulturvanor och deltagande i kulturlivet.

Kapitel 3 handlar om spridningen av kulturaktiviteter i Västra Götalands kommuner. Verksamheter som har UVS, LSU, KSU eller VS återrapporterar årligen antalen föreställningar, utställningar och andra aktiviteter per kommun och per kulturområde i Kulturdatabasen.¹ I kapitlet presenteras per kulturområde kartor som illustrerar kulturverksamheternas hemvist och tabeller som visar vilka kommuner nåddes och inte nåddes 2022.

Det sista kapitlet presenterar först Västra Götalandsregionens mål som ligger till grund för arbetet med jämställdhet. Sedan analyseras könsfördelningen bland personal på verksamheter som har UVS, LSU, KSU eller VS. Könsfördelningen beskrivs dels övergripande, men jämförs även utifrån kulturområdena Museer, Scenkonst, Film och Övrigt. Sedan analyseras skillnaderna i antal män och kvinnor som är sysselsatta inom de kreativa och kulturella branscherna. Dessutom beskrivs några kvalitativa studier som identifierar normer, könsstereotyper och effekter av jämställdhetsinsatser inom musikbranschen och filmbranschen som är mansdominerade. Därefter analyseras skillnader i förvärvsinkomst för kvinnor och män inom olika konstnärliga yrken.

¹ Kulturdatabasen är en nationell statistikdatabas som Kulturrådet, Myndigheten för kulturanalys och regionerna använder för uppföljning av verksamhet och för sammanställning av officiell kulturstatistik.

1. Strategiområdet Vidgat deltagande

I detta kapitel beskrivs hur målet om vidgat deltagande formuleras och motiveras i *Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020–2023*, riktlinjerna *Rätten att delta i kulturlivet* (2012) samt Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet 2030. Därutöver diskuteras Myndigheten för kulturanalys rapport *Att bredda deltagandet i kulturlivet - hinder och möjligheter*.

1.1 Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020–2023

I *Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020–2023* formuleras det att "Kulturen ska nå och angå invånarna". Dessutom ska Västra Götalandsregionen "med utgångspunkt i mänskliga rättigheter, arbeta för ett kulturliv som präglas av jämlikhet, jämställdhet och interkulturell dialog".

Målformuleringen förklaras på följande sätt:

Se kultursatsningar som en del av demokrati- och bildningsarbete. Aktivt och långsiktigt motverka diskriminering och geografiska avstånd som hindrar eller försvårar för människor att delta i kulturlivet. Göra särskilda insatser för barn och unga. Betrakta barn och ungas kulturengagemang ur ett livslångt lärande/skapande perspektiv. Undersöka den ideella kulturens roll för ett inkluderande kulturliv i samspel med det professionella kulturlivet. Interkulturell dialog är ett verktyg för att komma tillrätta med ojämlikt deltagande. Den baseras på jämlik dialog mellan olika samhällsgrupper, i syfte att skapa förståelse för och lösa gemensamma samhällsutmaningar.²

Den här formuleringen grundar sig i riktlinjerna för strategiområdet Vidgat deltagande *Rätten att delta i kulturlivet* som antogs 2012.

Fokus för perioden 2020–2023 är att öka deltagandet i kulturlivet. Att kulturverksamheter behöver verktyg och metoder för ett jämlikt och vidgat deltagande betonas särskilt, och med hänvisning till människors olika förutsättningar att kunna delta:

Människor deltar i kulturlivet av olika skäl, med olika förutsättningar och intressen. Faktorer som kön, etnicitet, ålder, inkomst, utbildning, geografi och funktionsnedsättning påverkar fortfarande graden av deltagande.

² VGR (2019); Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020 – 2023; s. 13 - 14.

Förändringen går alltför långsamt, både sett till det egna skapandet och möjligheten att påverka den offentligt finansierade kulturen. Syftet med vidgat deltagande är att bidra till delaktighet och egenmakt samt att bygga en gemensam demokratisk kultur där alla har samma möjligheter att delta. För att uppnå syftet måste beställare och utförare ta hänsyn till faktorer som kan vara av betydelse för individens delaktighet i kulturlivet.³

Sedan den 1 januari 2020 har FN:s konvention om barnets rättigheter blivit lag i Sverige. Kulturstrategin betonar barns rättigheter att delta i och ha inflytande över kulturen. Det innebär att:

Barn ska ges möjlighet till inflytande och delaktighet efter sina egna förutsättningar i alla frågor som berör barnet samt utrymme för eget skapande.⁴

Jämställdhetsintegrering är ett insatsområde i riktlinjerna för strategiområdet vidgat deltagande och här konstateras följande: ”Kulturlivet präglas av ett ojämlikt maktförhållande mellan kvinnor och män. Detta visar sig tydligast när det gäller allas deltagande på lika villkor. Genom att inta ledande positioner står män idag oftast för produktion av kultur, medan det är övervägande kvinnor när det gäller konsumtion av kultur. Det krävs därför insatser för att skapa jämlika förutsättningar för kvinnor och män att delta i och forma kulturlivet.”⁵

1.2 Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet 2030

Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet 2030 är relevanta för kulturpolitiken. Mål 2: Jämlikhet och lika rättigheter innebär att orättfärdiga skillnader i livsvillkor och tillgång till mänskliga rättigheter för invånarna i Västra Götaland ska minska till år 2030. Ett delmål är att främja kunskap om jämlikhet, mänskliga rättigheter, alltså stereotypa normer. Ett annat delmål som berör människors rätt till kultur är att identifiera och analysera orättfärdiga skillnader.⁶

³ Ibid.

⁴ Ibid.

⁵ *Rätten att delta i kulturlivet*, sidan 15

<https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/13116639-25ac-4797-a9c4-ce2a197d36da/Riktlinjer-for-strategiomradet-Vidgat-deltagande.pdf?a=false&guest=true>

⁶ Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet 2030; s. 14-15.

1.3 Rapporten *Att bredda deltagandet i kulturlivet – hinder och möjligheter*

Efter uppdrag av regeringen har Myndigheten för kulturanalys (MYKA) gjort en kartläggning och analys av hinder för breddat deltagande och minskad snedrekrytering i kulturlivet. Resultatet och ett förslag på åtgärder publicerade i rapporten "Att bredda deltagandet i kulturlivet – hinder och möjligheter" maj 2023. Rapporten ligger till grund även för den här rapporten, vars rekommendationer stämmer överens med MYKA:s rapport.

Rapporten presenterades och diskuterades i mötet med kulturnämndens uppdragstagare den 14 september 2023. I diskussionen lyfte verksamheter olika synpunkter kring deltagandemålet. Rapporten föreslår att kulturverksamheter ska arbeta för ett kulturutbud som präglas av både mångfald och hög kvalitet samtidigt som de ska förbättra invånares tillgång till utbudet. Flera kulturinstitutioner framhöll i diskussionen att en balans är viktig mellan strävan att producera kvalitativt goda produktioner och ambitionen att vidga deltagandet. Göteborgs Symfoniker och GöteborgsOperan knyter till exempel långsiktiga relationer med grundskolor och musikskolor och ger barn och unga möjlighet att aktivt spela musik. GöteborgsOperan ger också fribiljetter till skolor som aldrig har besökt operan och en fjärdedel av besökarna är barn och unga. Museerna betonade vikten av att samarbeta med det lokala civilsamhället. Problemet är att budgeten urholkas och inte räcker till att bredda deltagandet ännu mer.

En annan rekommendation i MYKA:s rapport är att överväga förändringar i kulturpolitikens inriktning så att utbudet är mer i enlighet med befolkningens preferenser. Rapporten framför att en viktig pelare i svensk kulturpolitik är att offentlig finansiering är inriktad på kultur som inte bär sig kommersiellt, och därmed bidrar till en mångfald av kulturuttryck. Det är ett hinder för deltagandet att kulturpolitiken inte satsar mer på kultur som befolkningen föredrar, till exempel popmusik. En verksamhet i diskussionen bekräftade att det finns en kulturpolitisk diskurs som utgår ifrån det finkulturella: om en aktör inom jazz eller popmusik ansöker, behöver de förklara sin samhällsnytta, medan de stora institutionerna inom kultursamverkansmodellen inte behöver förklara varför deras musik/kultur är av nytta.

Till sist menade en verksamhet att man tenderar att glömma personer med funktionsvariationer och deras behov av tillgång till kultur i diskussionen om deltagande och hinder för deltagande.

2. Invånarnas kulturvanor i Västra Götaland

Västra Götalandsregionens kulturpolitik har ambitionen att vidga deltagandet och därmed gett i uppdrag att undersöka sambandet mellan kulturvanor och bakgrundsfaktorerna, i synnerhet kön, ålder och geografisk spridning. I det här kapitlet analyseras hur invånarnas kulturvanor har förändrats över tid i Västra Götaland. I Sverige finns stora skillnader i deltagandet, även om Sverige ligger högt när det gäller deltagande jämfört med andra europeiska länder.⁷ Kvinnor engagerar sig i högre grad än män, medan unga människor är mer involverade än äldre. Dessutom är deltagandet differentierat och baserat på socioekonomiska och geografiska faktorer. I synnerhet är personer med en längre utbildning är mer kulturellt aktiva än de med kortare utbildning. Dessa variationer bekräftas också av SOM-undersökningarna⁸, Myndigheten för Kulturanalys rapporter om kulturvanor i Sverige⁹ och Myndigheten för kulturanalys rapport om breddat deltagande.

Analyserna i detta kapitel bygger på data från de västsvenska SOM-undersökningarna. Undersökningen genomförs årligen med ett frågeformulär som ungefär 2 700 invånare mellan 16 och 85 år besvarar. I analysen av data för Västsverige görs en jämförelse med analysen i Myndigheten för kulturanalys rapport om breddat deltagande. Kulturanalys rapport togs fram i samarbetet med SOM-institutet.¹⁰

I nästa avsnitt beskrivs hur mäns och kvinnors deltagande i 14 kulturaktiviteter förändrats över tid i Västra Götaland. I analysen ingår både aktiviteter som handlar om att ta del av kultur och aktiviteter som handlar om att skapa kultur. Analysen belyser dessa två dimensioner i kategorierna ”Besöksaktiviteter” och ”Eget skapande och läsning”. Därefter följer ett avsnitt som analyserar sambanden mellan olika bakgrundsfaktorer och invånarnas kulturvanor.

2.1 Mäns och kvinnors kulturvanor

Först belyses skillnader i deltagandet mellan kvinnor och män i Västra Götaland. Här framkommer tydliga variationer i deltagandet mellan kvinnor och män. Resultaten överensstämmer med Myndigheten för kulturanalys deltaganderapport att kvinnor är mer kulturellt engagerade än män.

⁷ Eurostat.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_SCP03__custom_437700/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=692b1527-5e34-4f8c-ba19-d62eda623193

⁸ SOM-institutet (2022); Västsvenska SOM-undersökningen 2021 - Uppföljning av Vision Västra Götaland

⁹ Myndigheten för kulturanalys (2022); Kulturvanor 2022.

¹⁰ Den är baserad på regressionsanalyser av stora mängder data över tid, som tydligare visar effekten av en bakgrundsfaktor på en kulturaktivitet. Avdelning Samhällsanalys har ingen tillgång till SOM-institutets fullständiga data och kan således inte göra sådana analyser.

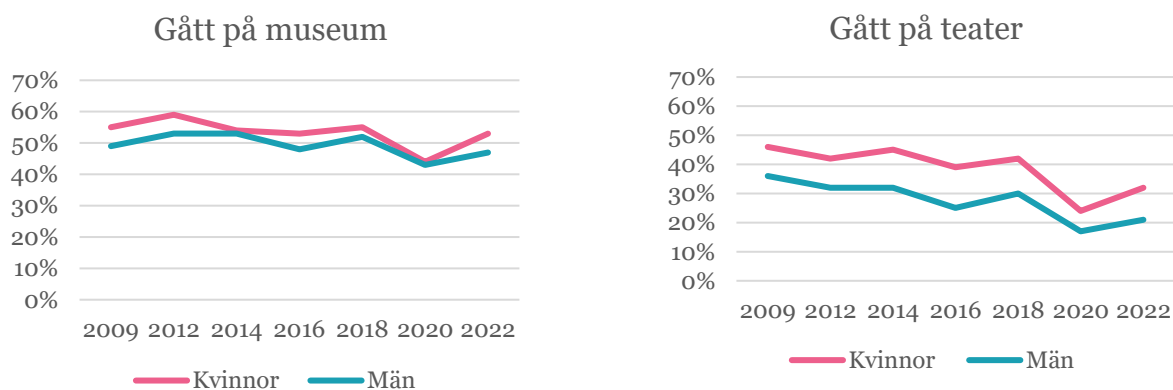
I diagrammen nedan illustreras resultaten för olika besöksaktiviteter 2009–2022. Siffrorna för 2022 visar att kvinnor är betydligt mer benägna att gå på bibliotek, teater, opera, musikal och dans. Framförallt bibliotek sticker ut med 15 procent fler kvinnor än män 2022. Samtidigt är skillnaderna mindre betydande för musei- och biobesök. Besöken till pop-/rockkonserter och konserter med klassisk musik är mest jämnt fördelade, både 2022 och över tid. Över tid har skillnaderna knappt förändrats.

Resultatet för Västra Götaland är ganska likt resultaten i Myndigheten för kulturanalys deltaganderapport. Man kan konstatera att det inte finns några signifikanta skillnader mellan kvinnor och män för vanorna ”Gått på bio”, ”Gått på rock-/popkonsert”, ”Gått på klassisk konsert/opera” och ”Gått på museum”.¹¹

När det gäller kvinnors och mäns eget skapande och bokläsning har VGR flerårsstatistik för aktiviteterna ”Sjungit i kör eller spelat musikinstrument”, ”Läst någon bok” och ”Deltagit i studiecirkel eller kursverksamhet”. Att sjunga i kör eller spela musikinstrument är den mest jämställda aktiviteten över tid med båda 18 procent av män och kvinnor som spelar musik. Det är fler kvinnor som läser och deltar i en studiecirkel/kursverksamhet och skillnaden har inte förändrats över tid för dessa aktiviteter.

För aktiviteterna ”Fotograferat/filmat” och ”Sysslat med handarbete/hantverk och design” har VGR endast siffor för 2022. Det är cirka 16 procent fler kvinnor än män som ägnar sig åt dessa aktiviteter.

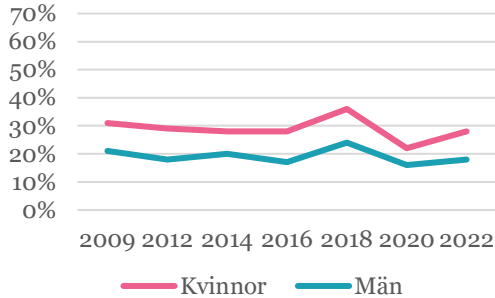
Kulturvanueundersökningar från Myndigheten för kulturanalys och SOM-institutet visar gemensamma mönster, förutom ”Att sjunga i kör och spela instrument”. De visar att fler män än kvinnor spelar ett instrument. Västra Götaland verkar vara mer jämställt än hela Sverige när det gäller musicerandet.¹²

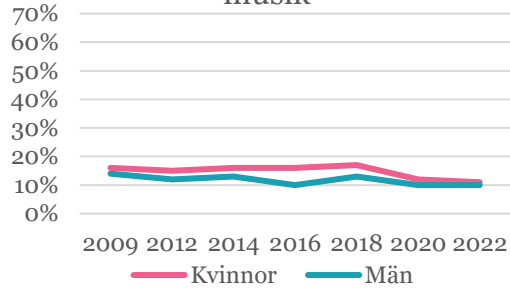
¹¹ Myndigheten för kulturanalys (2023); Att bredda deltagandet i kulturlivet - Hinder och möjligheter s.77

¹² Myndigheten för kulturanalys (2023); Att bredda deltagandet i kulturlivet - Hinder och möjligheter, s.77 och Myndigheten för kulturanalys (2023); Kulturvanor 2022; s.52

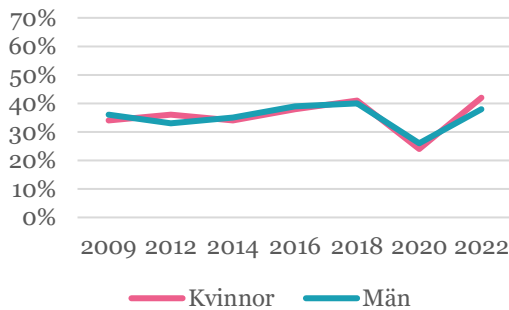
Gått på opera, musikal eller dans

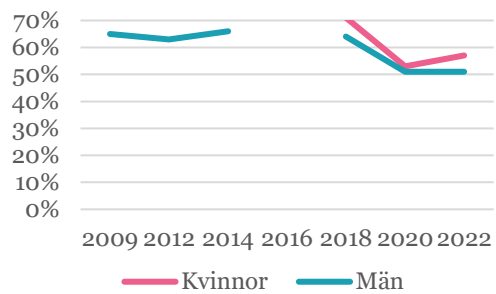
Gått på konsert med klassisk musik

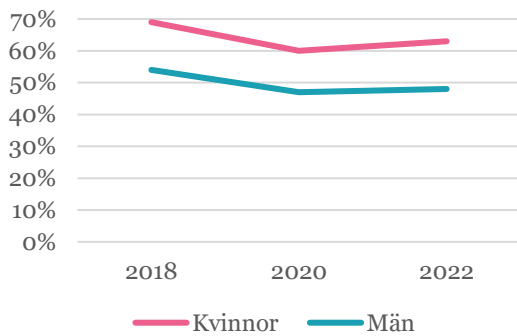
Gått på rock- eller popkonsert

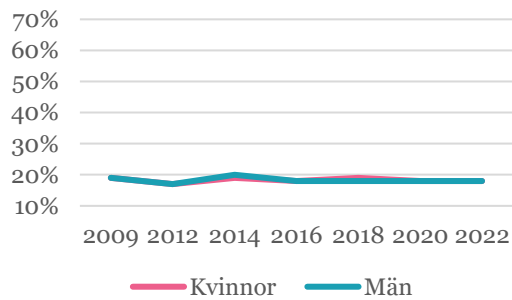
Gått på bio

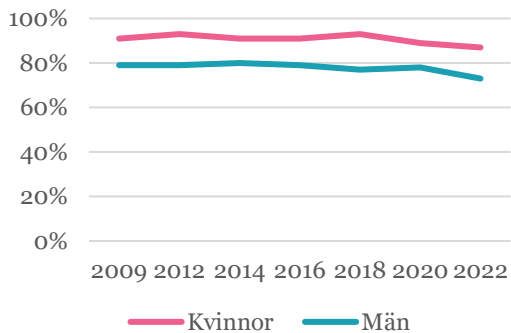
Besökt bibliotek

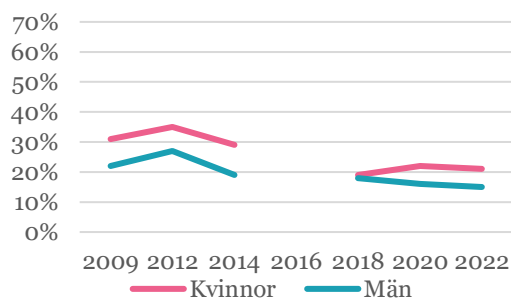
Sjungit i kör eller spelat musikinstrument

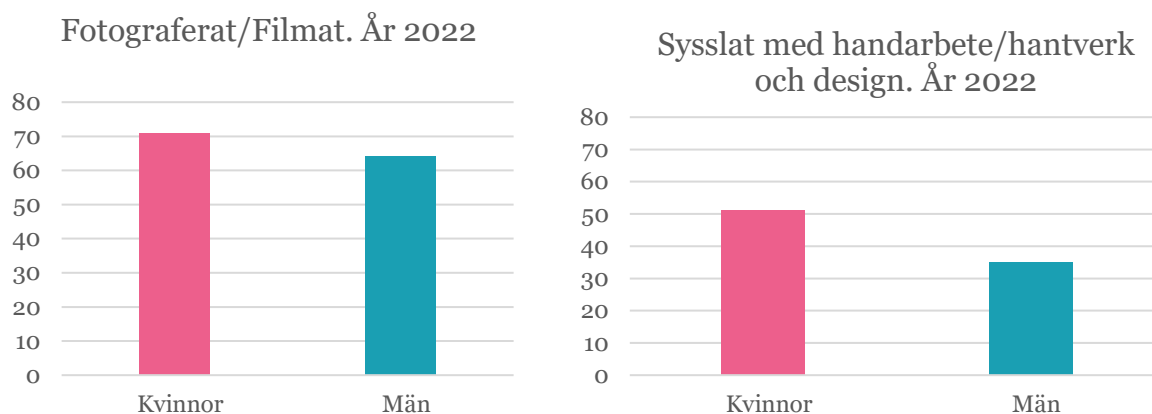

Läst någon bok

Deltagit i studiecirkel eller kursverksamhet

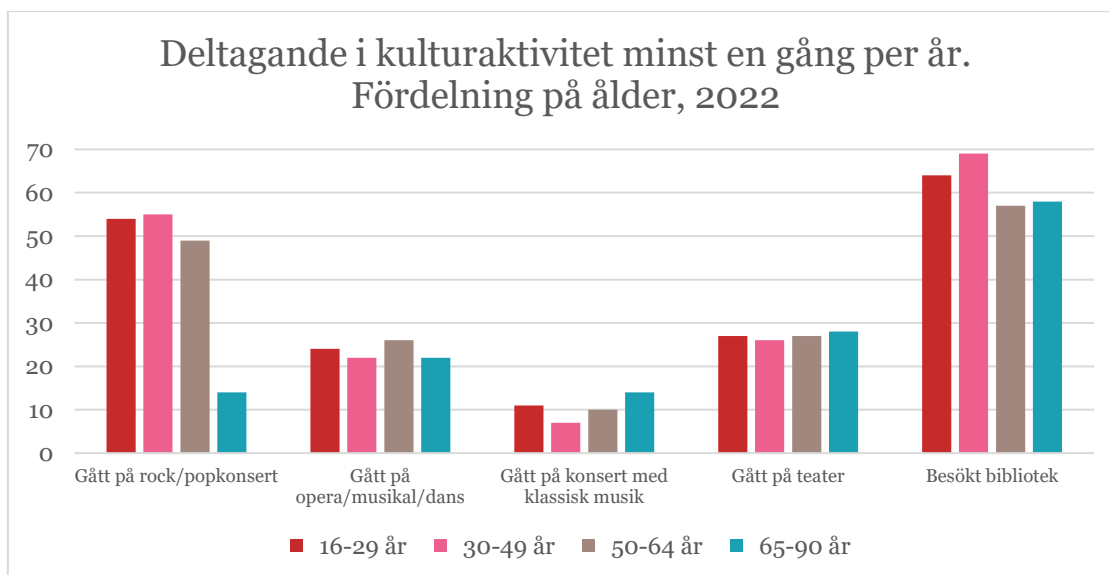

Figur 1-12: Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna. Figurerna visar andelen av alla kvinnor och män som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna.

2.2 Ålderns påverkan på kulturdeltagandet

Den andra faktorn som analyseras är ålder. SOM-institutet delar in de svarandes ålder i fyra kategorier: 16–29 år, 30–49 år, 50–64 år och 65–85 år. I diagrammet nedan illustreras ålderns påverkan på kulturdeltagandet. För att analysera skillnaderna mellan åldersgruppernas deltagande per kulturaktivitet, kommer åldersgrupperna att jämföras med den yngsta åldersgruppen (16–29 år).

Figur 13: Källa: Västsvenska SOM-undersökningen. Andelen av alla svaranden per åldersgrupp som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna 2022.

När det gäller ”Att gå på pop-/rockkonserter”, har de två yngsta åldersgrupperna en deltagandeandel på cirka 55%. Åldersgrupperna 50–64 år och 65–90 år har lägre deltagandeandelar på 49% respektive 14%. Det är tydligt att den äldsta åldersgruppen har betydligt lägre intresse för denna typ av kulturaktivitet jämfört med de yngre åldersgrupperna.

Intresset för opera, musik och dans är ganska jämnt fördelat mellan åldersgrupperna med en intervall mellan 22–26 procent av svaranden som svarar att de har gått på dessa kulturaktiviteter.

När det kommer till att gå på konsert med klassisk musik, är det den äldsta åldersgruppen (65–90 år) som med 14 procent visar det största intresset för klassisk musik. Den yngsta åldersgruppen (16–29 år) har också en hög andel, medan medelåldersgrupperna ligger något lägre.

När det gäller att gå på teater är besöken ganska jämnt fördelade mellan åldersgrupperna med en intervall mellan 26–28 procent av svaren. Den äldsta åldersgruppen har den högsta andelen på 28 procent.

Slutligen, vad gäller besök på bibliotek, har åldersgruppen 30–49 år med 69 procent den högsta andelen som anger att de har besökt ett bibliotek. Den yngsta gruppen följer tätt efter med 64 procent.

Sammanfattningsvis visar analysen att skillnaderna i deltagande i olika kulturaktiviteter varierar över åldersgrupperna i Västra Götaland. I fallet med klassiska konserter och teater visar den äldsta åldersgruppen störst intresse, medan de två yngsta åldersgrupperna ängar sig mest åt att besöka bibliotek och gå på pop-/rockkonsert. När det gäller pop-/rockkonserter har den äldsta åldersgruppen (65–90 år) en betydligt lägre andel jämfört med de yngre åldersgrupperna vilket tyder på att intresset för pop-/rockkonserter minskar med åldern.

Eget skapande och läsning

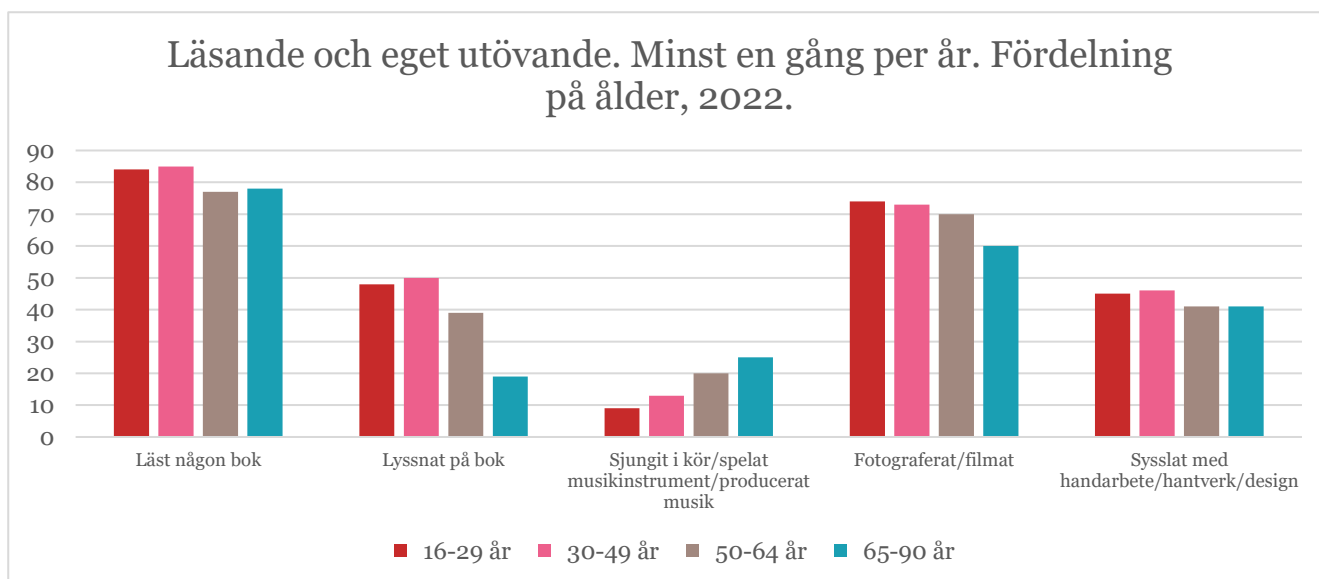
Diagrammet nedan visar andelen av svarande som minst en gång per år utför en skapande kulturaktivitet, läser eller lyssnar på en bok, uppdelat på fyra åldersgrupper.

När det gäller läsning av böcker, återfinns den högsta andelen bland de yngre åldersgrupperna (16–29 år och 30–49 år) med 84–85 procent. Läsandet är något lägre i de äldre åldersgrupperna (50–64 år och 65–90 år), och ligger på 77–78 procent. Generellt verkar läsning vara en aktivitet som engagerar en stor del av befolkningen, med relativt små skillnader mellan åldersgrupperna.

Ljudböcker är tydligt mer populära bland yngre generationer. Åldersgrupperna 16–29 år och 30–49 år har med 48 respektive 50 procent en högre andel som lyssnar än de

äldre åldersgrupperna. Den äldsta åldersgruppen lyssnar med 19 procent markant mindre på ljudböcker.

När det gäller ”Att sjunga i kör, spela musikinstrument eller producera musik” har den yngsta åldersgruppen den lägsta deltagandegraden (9 procent). Åldersgruppen 30–49 år har en något högre andel (13 procent). Även detta är relativt lågt jämfört med andra aktiviteter. Deltagandet ökar gradvis i de äldre åldersgrupperna, med 20 procent för 50–64 år och 25 procent för 65–90 år.

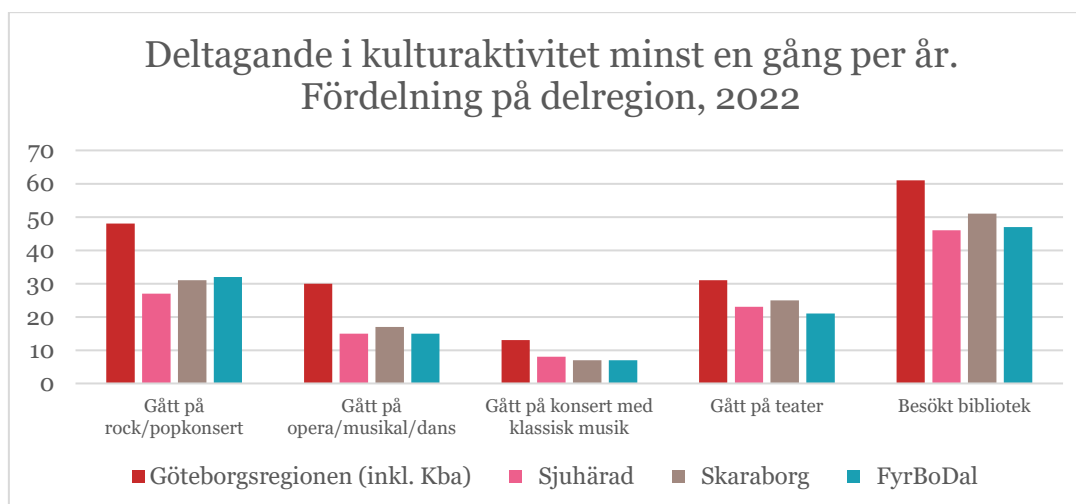
Figur 14: Källa: Västsvenska SOM-undersökningen. Andelen av alla svaranden per åldersgrupp som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna 2022.

Att fotografera och filma är mest populärt bland de yngsta (74 procent), vilket kan vara kopplat till användningen av smartphones och sociala medier för att dela bilder och videor. Intresset minskar något med stigande ålder. Andelen av den äldsta åldersgruppen som fotograferar/filmad ligger med 14 procentenheter betydligt lägre jämfört med ungdomarna. När det gäller handarbete/hantverk/design finns bara marginella variationer mellan åldersgrupperna, från 41 procent av de äldsta två åldersgrupperna till 46 procent av gruppen i 30–49 år.

2.3 Boendeortens påverkan på kulturvanor

Den tredje faktorn i analysen är boendeortens påverkan på kulturvanorna. I den västsvenska SOM-undersökningen görs en fördelning per delregion: Göteborgsregionen, Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen. Analysen av befolkningens deltagande i kulturaktiviteter per delregion visar tydliga skillnader mellan Göteborgsregionen och delregionerna.

I kategorin "Gått på pop-/rockkonsert" har Göteborgsregionen den högsta andelen deltagande, med hela 48 procent. Skaraborg och Fyrbodal ligger nära varandra med 31 procent och 32 procent deltagande, medan Sjuhärad har den lägsta andelen, endast 27 procent. Det är en markant skillnad på 21 procentenheter mellan Göteborgsregionen och Sjuhärad i denna kategori.

Figur 15: Källa: Västsvenska SOM-undersökningen. Andelen av alla svaranden per delregion som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna 2022.

När det kommer till "Gått på opera/musikal/dans" ser vi återigen att Göteborgsregionen har högst deltagande, med 30 procent, medan Sjuhärad har den lägsta andelen, endast 15 procent. Skaraborg och Fyrbodal ligger något högre än Sjuhärad med 17 och 15 procent deltagande, men de ligger fortfarande betydligt lägre än Göteborgsregionen. Skillnaden mellan Göteborgsregionen och Sjuhärad är 15 procentenheter.

I kategorin "Gått på konsert med klassisk musik" är skillnaden något mindre markant. Göteborgsregionen har en andel på 13 procent, medan Sjuhärad och Skaraborg båda ligger på 8 procent. Fyrbodal ligger något lägre med 7 procent deltagande. Skillnaden är 5 procentenheter mellan Göteborgsregionen och de övriga delregionerna.

Kategorin "Gått på teater" visar att 31 procent av Göteborgsregionens befolkning deltar i denna aktivitet. Skaraborg ligger närmast med 25 procent deltagande, medan Sjuhärad och Fyrbodal har lägre andelar med 23 procent och 21 procent. Skillnaden är 8 procentenheter mellan Göteborgsregionen och Sjuhärad.

Slutligen, när det gäller "Besökt bibliotek", är biblioteksbesök den mest populära kulturaktiviteten i samtliga regioner. Göteborgsregionen sticker ut med 61 procent, medan Sjuhärad och Skaraborg har liknande nivåer på 46 procent och 51 procent.

Fyrbodal ligger något högre med 47 procent deltagande. Skillnaden mellan Göteborgsregionen och Sjuhärad är 15 procentenheter.

Sammanfattningsvis visar analysen att Göteborgsregionen generellt har en högre andel som svarade att de gått på respektive kulturaktivitet jämfört med delregionerna i samtliga fem aktiviteter. Skillnaderna är störst när det gäller besök till pop-/rockkonserter. Sjuhärad har konsekvent den lägsta andelen deltagande i kulturaktiviteter jämfört med de andra delregionerna. Skaraborg och Fyrbodal ligger oftast någonstans mellan Sjuhärad och Göteborgsregionen i deltagande, men de når sällan samma nivå som Göteborgsregionen. Skillnaderna varierar mellan kategorierna, men i genomsnitt har invånarna i Göteborgsregionen en högre andel på cirka 15–20 procentenheter jämfört med de andra delregionerna.

Det här resultatet stämmer med resultaten från Myndigheten för kulturanalys rapport. Rapporten fastställer att:

För de aktiviteter som (i de flesta fall) är kopplade till ett fysiskt besök är mönstret tydligt: att bo i storstad jämfört med att bo på landsbygden ökar benägenheten att ägna sig åt besöksaktiviteter.¹³

Eget skapande och läsning

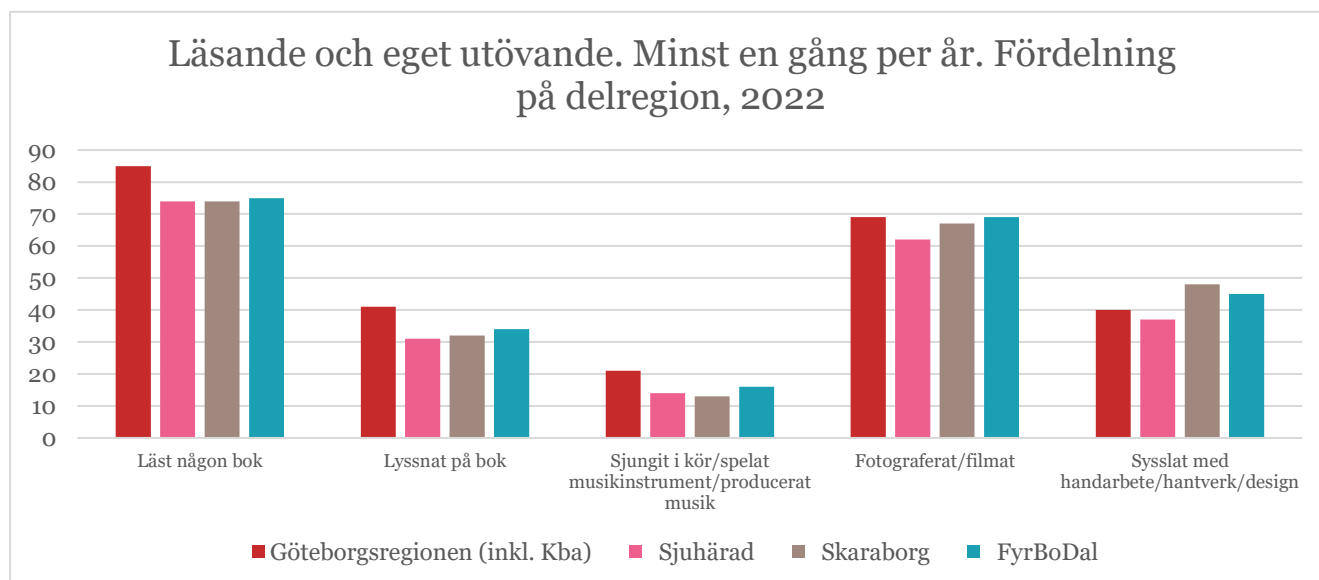
Göteborgsregionen har den högsta andelen läsare med 85 procent av svaranden och de övriga delregionerna ligger på 74–75 procent. Skillnaderna i läsvanor utanför Göteborgsregionen är relativt små. Att läsandet i Göteborgsregionen ligger på en högre nivå kan vara relaterat till att fler besöker bibliotek i Göteborgsregionen, jämfört med de övriga delregionerna. Även andelen som har lyssnat på en ljudbok minst en gång per år ligger högre i Göteborgsregionen med 41 procent. Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal har med 31, 32 respektive 34 procent något lägre andelar.

När det gäller musikaliska aktiviteter är andelen som sjunger eller spelar musik högre i Göteborgsregionen (21 procent), troligen på grund av dess större kulturella och musikaliska utbud och föreningsliv. Skillnaderna mellan de övriga delregionerna är liten där mellan 14 och 16 procent sjunger eller spelar musik.

Det finns relativt små skillnader mellan delregionerna i andelen som har fotograferat eller filmat minst en gång per år. Fyrbodal och Göteborgsregionen har den högsta andelen med 69 procent. Sjuhärad och Skaraborg ligger nära med 62 respektive 67 procent.

¹³ Myndigheten för kulturanalys (2023); Att bredda deltagandet i kulturlivet - Hinder och möjligheter, s.81

Skaraborg har en betydligt högre andel (48 procent) som ägnar sig åt handarbete, hantverk och design än både Göteborgsregionen och Sjuhärad. I Skaraborg finns en stark hantverkstradition och ett större intresse för hantverk och design. I Fyrbodalen är andelen 45%, vilket också är högre än i Göteborgsregionen och Sjuhärad. Andelen i

Figur 16. Källa: Västsvenska SOM-undersökningen. Andelen av alla svaranden per delregion som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna 2022.

Göteborgsregionen är 40%. Det är den lägsta andelen bland alla delregioner. Detta kan bero på en högre urbaniserad befolkning där folk har mindre tid eller tillgång till verkstäder för att ägna åt handarbete och hantverk.

Resultaten visar att besöksaktiviteter är betydligt vanligare nära Göteborg, medan det inte finns liknande skillnader när det gäller eget skapande och bokläsning.

2.4 Utbildningsnivåns effekter på kulturvanor

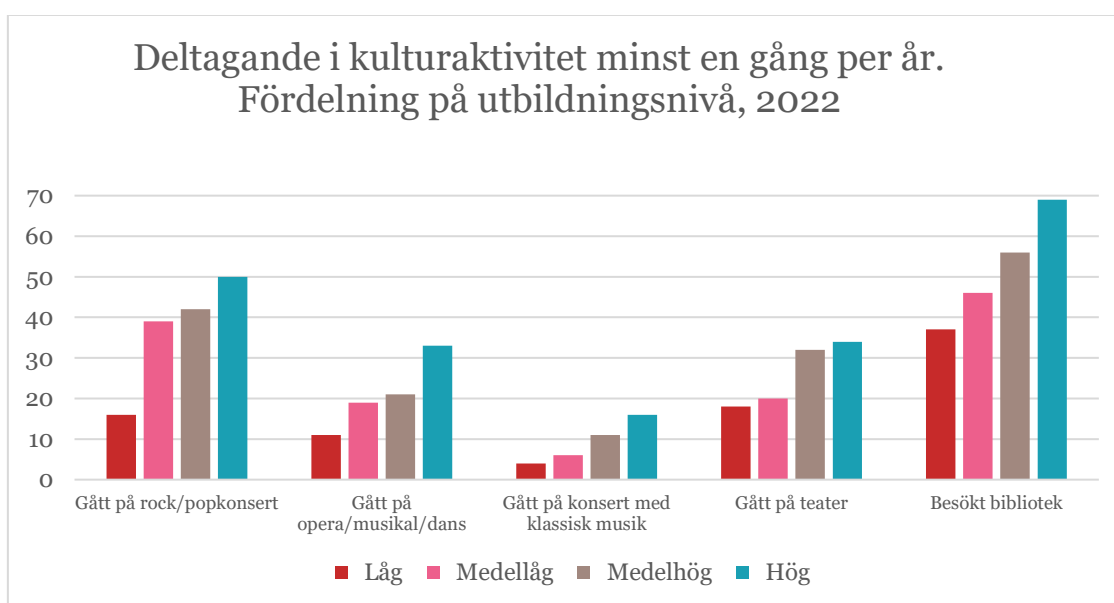
Myndigheten för kulturanalys, och även tidigare forskning, har pekat mot utbildning som den mest strukturerande bakgrundsfaktorn som har störst betydelse för kulturvanorna.¹⁴ Diagrammet nedan visar hur människors utbildningsnivå påverkar kulturvanorna i Västra Götaland. En låg utbildningsnivå motsvarar grundskola eller motsvarande, medellåg utbildningsnivå motsvarar gymnasium eller motsvarande, medelhög motsvarar eftergymnasial utbildning ej högskola/universitet eller högskola/universitet kortare än 3 år och hög motsvarar högskola/universitet minst 3 år.

¹⁴ Myndigheten för kulturanalys (2023); Kulturvanor 2022; s. 66. och Myndigheten för kulturanalys (2023); Att bredda deltagandet i kulturlivet - Hinder och möjligheter, s.87

Det finns tydliga skillnader i besöket till olika kulturverksamheter baserat på utbildningsnivå. Generellt sett ökar andelen som har besökt en kulturaktivitet från låg till hög utbildningsnivå. Utfallet för Västra Götaland stämmer överens med Myndigheten för kulturanalys regressionsanalyser, utom för besök till pop-/rockkonsert.

Biblioteksbesök är generellt högre i alla utbildningsnivåer jämfört med andra kulturaktiviteter, men skillnaden är tydligast mellan låg (37 procent) och hög (69 procent) utbildningsnivå, 32 procentenheter. Det finns också en skillnad i jämförelsen mellan att ha läst någon bok, där utbildningsnivå är en signifikant faktor.

Diagrammen visar att personer med medelhög (42 procent) och hög (50 procent) utbildningsnivå i betydligt högre grad går på pop-/rockkonsert jämfört med de med låg utbildningsnivå (16 procent). Skillnaden är 34 procentenheter. Myndigheten för kulturanalys som har genomfört regressionsanalyser ser dock inte att utbildningsnivån har en stor direkt effekt på pop-/rockkonsertbesök, men att en avgörande faktor är snarare inkomst.¹⁵

Figur 17. Källa: Västsvenska SOM-undersökningen. Andelen av alla svaranden per utbildningsnivå som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna 2022.

Teaterbesök verkar vara jämnare fördelat över utbildningsnivåerna, med även här deltar de som har låg och medellåg utbildningsnivå (18–20 procent) i mindre

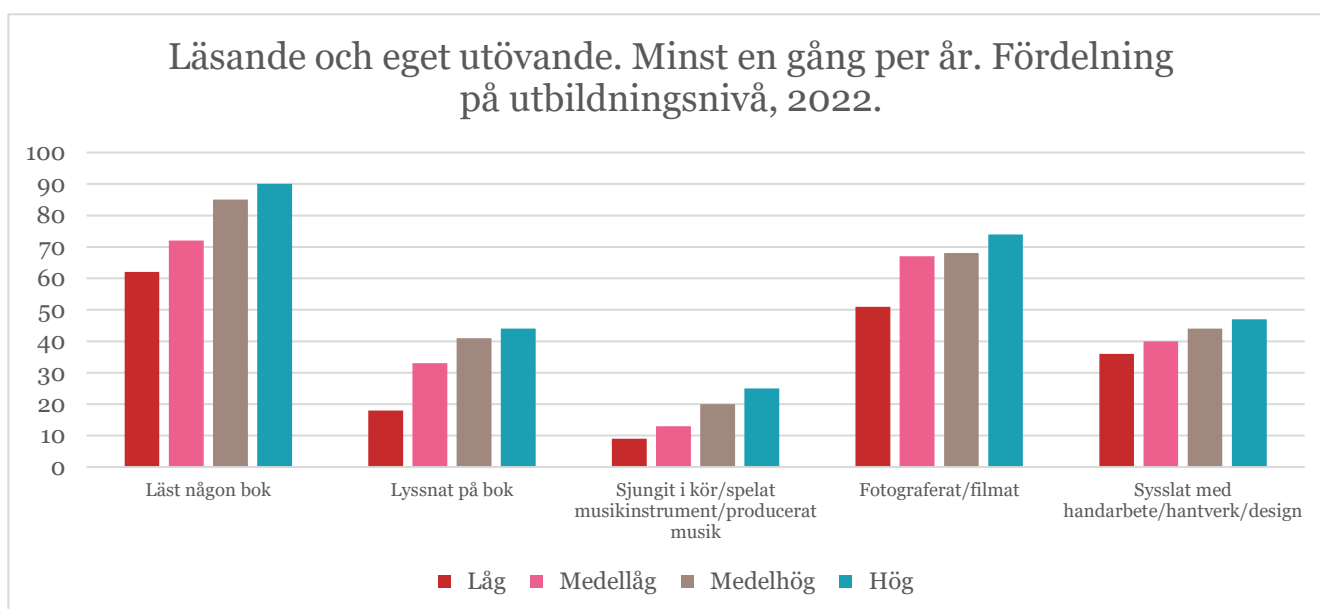
¹⁵ Myndigheten för kulturanalys (2023); Att bredda deltagandet i kulturlivet - Hinder och möjligheter, s.81

utsträckning jämfört med de som har medelhög och hög utbildningsnivå (32–34 procent).

Gällande besök till opera/musikal/dans visar diagrammen också en ökande trend från låg till hög utbildningsnivå. Besökare till konserter med klassisk musik ökar också med utbildningsnivån, men det är generellt sett lägre än i de tidigare nämnda kulturaktiviteterna.

Eget skapande och läsning

Diagrammet nedan visar att det finns tydliga skillnader i utövandet av kulturaktiviteter baserat på utbildningsnivå. Generellt sett ökar utövandet i takt med utbildningsnivån. Personer med högre utbildning har en tendens att delta i dessa aktiviteter i högre utsträckning jämfört med de med lägre utbildning.

Figur 18. Källa: Västsvenska SOM-undersökningen. Andelen av alla svaranden per utbildningsnivå som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna 2022.

Läsning av böcker är en populär kulturaktivitet över alla utbildningsnivåer, men det finns en ökning i andelen personer med högre utbildning som har läst minst en bok per år. Andelen personer med låg utbildningsnivå som läser är 62 procent, medan andelen personer med hög utbildningsnivå är 90 procent. En högre utbildning är tydligt korrelerad med en starkare läsvana. Liknande trender ses inom ljudbokslyssning, där konsumtionen ökar med utbildningsnivån.

Musikaliska aktiviteter, såsom att sjunga i kör, spela musikinstrument eller producera musik, har högre deltagande bland personer med högre utbildning. Andelen av

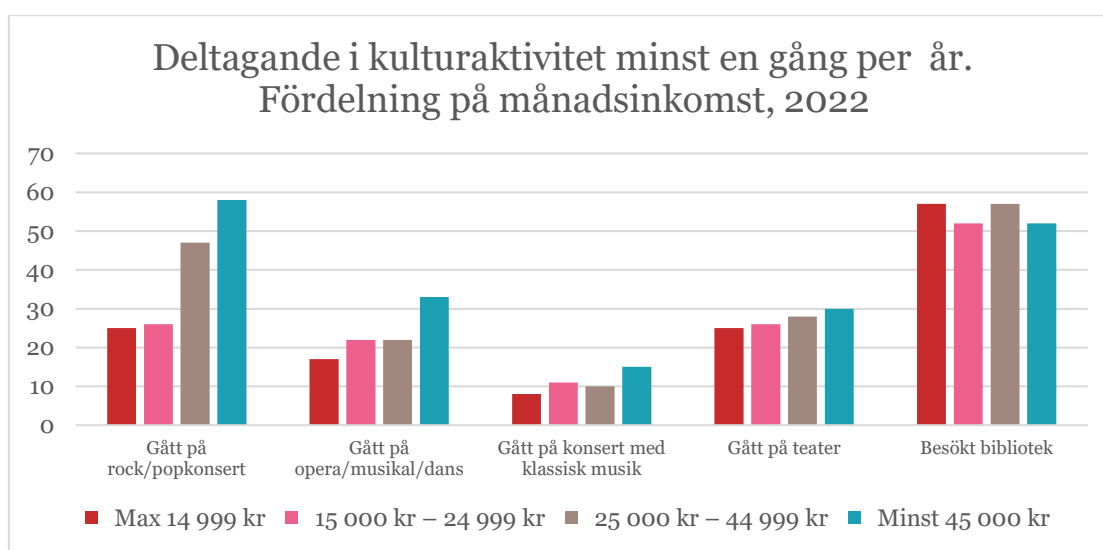
personer med låg utbildningsnivå som musicerar är 9 procent, medan andelen av personer med hög utbildningsnivå är 25 procent.

Fotografering och filmning är också mer populära bland dem med högre utbildning, även om skillnaderna är mindre uttalade än i vissa andra kulturaktiviteter. Skillnaden mellan låg utbildningsnivå (51 procent) och medellåg utbildningsnivå (67 procent) är dock stor.

Handarbete, hantverk och design är relativt lika över utbildningsnivåerna jämfört med de andra aktiviteterna, även om det finns en ökning med högre utbildning.

2.5 Inkomstnivåns effekter på kulturvanor

Diagrammet nedan visar andelen som deltagit i olika besöksaktiviteter fördelat på månadsinkomst. Värt att notera är att inkomstnivån samvarierar med utbildningsnivå. Inkomstnivån har en tydlig påverkan på deltagandet i kulturaktiviteter, särskilt de som är förknippade med högre biljettpreiser. Däremot verkar biblioteksbesök vara en mer inkluderande aktivitet som är tillgänglig för människor inom alla inkomstnivåer.

Figur 19. Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen. Andelen av alla svaranden per inkomstnivå som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna 2022.

Andelen som deltar i pop- och rockkonserter ökar gradvis med ökad inkomstnivå. De med lägst inkomst, högst 14 999 kr, har det lägsta deltagandet (25 procent), medan de med högre inkomster, särskilt över 45 000 kr, har betydligt högre deltagande (58 procent).

När det gäller opera/musikal och dans finns liknande mönster, med ökat deltagande med ökad inkomst. De med de lägsta inkomstnivåerna har det lägsta deltagandet (17

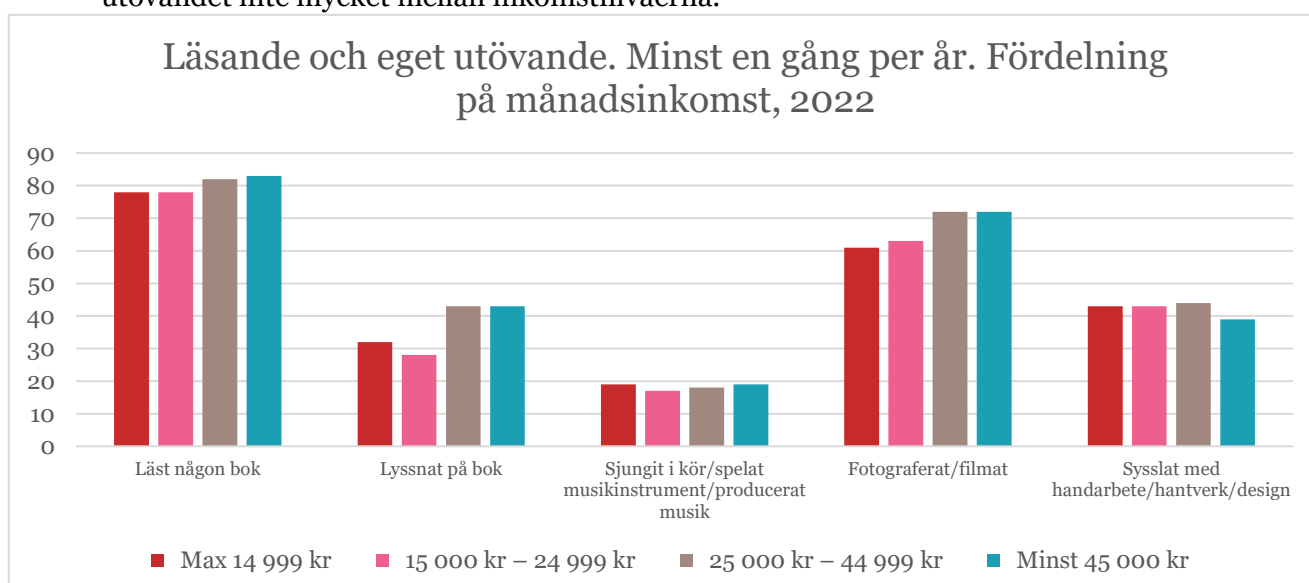
procent), medan de med minst 45 000 kr har mycket högre deltagande (33 procent). Detta kan förklaras av höga kostnader för biljetter till operaföreställningar och musikaler.

Det gäller också klassiska konserter. Deltagandet är lägst bland dem med max 14 999 kr (8 procent) och högst bland dem med minst 45 000 kr (15 procent). När det gäller teaterbesök ökar besöken i takt med inkomstnivåerna. De med max 14 999 kr har det lägsta (25 procent), medan de med minst 45 000 kr har högst deltagande (30 procent).

Besök till bibliotek visar ett annat mönster, där deltagandet inte varierar lika markant efter inkomstnivå. Över alla inkomstgrupper besöker en betydande del av befolkningen bibliotek (mellan 52% och 57%). Detta kan indikera att bibliotek är en mer inkluderande och tillgänglig aktivitet, oavsett ekonomisk situation.

Eget skapande och läsning

Kulturaktiviteter som inte kräver ett besök till en kulturinstitution utövas av en bred befolkningsgrupp oavsett inkomstnivå. Bokläsandet är generellt högt över alla inkomstgrupper. Det finns en liten gradvis ökning i deltagande när inkomsten ökar, med högre inkomstgrupper som har något högre deltagande. De med minst 45 000 kr har högst deltagande (83%), medan de med max 14 999 kr har 78% deltagande. När det gäller konsumtionen av ljudböcker är de med högre inkomster mer benägna att lyssna. Detta kan bero på att de har råd att betala för prenumerationstjänster för ljudböcker. Deltagandet i musikaktiviteter är generellt lika över alla inkomstgrupper. Att fotografera och filma är också relativt populärt över alla inkomstnivåer, och det ökar något med ökad inkomst. När det gäller handarbete, hantverk och design varierar utövandet inte mycket mellan inkomstnivåerna.

Figur 20. Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen. Andelen av alla svaranden per inkomstnivå som har gjort respektive kulturaktivitet minst en gång under de senaste 12 månaderna 2022.

2.6 Sammanfattning

Ambitionen i Västra Götalands kulturpolitik är att bredda kulturdeltagandet. I denna rapport undersöks sambandet mellan kulturvanor och bakgrundsfaktorerna kön, ålder, boendeort, utbildningsnivå och inkomst.

Kvinnor i Västra Götaland visar sig vara mer kulturellt engagerade än män, och detta återspeglas i olika kulturaktiviteter, där kvinnor är mer benägna att besöka bibliotek, teater, opera, musikal och dans. Skillnaderna är mindre märkbara när det gäller musei- och biobesök samt pop-/rock- och klassiska konserter.

När det gäller ålder är de yngre åldersgrupperna i Västra Götaland mer benägna att besöka pop-/rockkonserter medan äldre åldersgrupper visar ett större intresse för klassiska konserter och teater. Biblioteksbesök är populärt över åldersgrupperna och främst bland de mellan 30–49 år.

Boendeorten påverkar också kulturvanorna, där Göteborgsregionen generellt har högre deltagande i kulturaktiviteter än övriga delregioner. Skillnaderna är mest påtagliga när det gäller pop-/rockkonserter och opera/musikal/dans.

Utbildningsnivån har en stor inverkan på kulturvanorna, där högre utbildningsnivåer visar ökad benägenhet att delta i olika kulturaktiviteter. Läsning av böcker är särskilt kopplat till utbildningsnivå, med högre andel bland högutbildade.

Inkomstnivån påverkar kulturvanor, särskilt när det gäller aktiviteter som kräver biljettköp, som konserter och teaterbesök. Deltagandet ökar med ökad inkomst, de med högre inkomstnivåer har högst deltagande. Biblioteksbesök är dock en mer inkluderande aktivitet över alla inkomstgrupper.

När det gäller eget skapande och läsning som är kulturaktiviteter som inte kräver besök på kulturinstitutioner, utövas de över olika inkomst- och utbildningsnivåer. Bokläsning är populärt över alla inkomstgrupper, medan andelen som fotograferar, filmar eller lyssnar på ljudböcker är något högre bland de högre inkomstnivåerna.

3. Spridning av kulturaktiviteter i Västra Götalands kommuner

Myndigheten för kulturanalys klargjorde i rapporten *Att bredda deltagandet i kulturlivet – hinder och möjligheter*¹⁶ att ett hinder för breddat deltagande i kulturlivet handlar om geografisk spridning. I rapporten identifieras infrastrukturen för kulturverksamheten som bristfällig då den är centraliserad och ojämnt fördelad. Fortsättningsvis lyfter rapporten även tydliga skillnader i kulturvanor beroende på vart i landet man bor. Invånare i städer är exempelvis mer benägna att delta på kulturaktiviteter jämfört med invånare på landsbygden. En av anledningarna till det resultatet uppges vara stora geografiska avstånd till diverse kulturverksamheter och aktiviteter, vilket försvårar möjligheterna att delta. Dessutom tydliggör rapporten att utbildningen och arbetsmarknaden inom kultursektorn är koncentrerad till de större tätorterna, där majoriteten av alla utbildningsplatser och arbetstillfällen är lokaliserade.

Är det geografiska avståndet även ett hinder för arbetet med breddat deltagande inom Västra Götaland? Forskaren Staffan Albinsson från Göteborgs universitet skriver i rapporten *Urbaniseringen av det regionala musikkivet*¹⁷ att musikscenen i Sverige under senare tid har blivit allt mer urbaniserad och förflyttad till städerna. Albinssons studie granskar alla 20 svenska regioner och undersöker hur musikorganisationer inom kultursamverkansmodellen finansieras samt hur den geografiska spridningen av konserter och föreställningar ser ut. Resultatet från studien visar att Västra Götaland utgör ett speciellt exempel eftersom regionen har störst antal musikorganisationer inom kultursamverkansmodellen av alla regioner. Utifrån sitt forskningsresultat konkluderar Albinsson att spridningen av antalet konserter och föreställningar per kommun i Västra Götaland för 2019 var centraliserad till Göteborg. Kommunen hade 34 procent av länets befolkning men hela 64 procent av dess kulturutbud. För 60 svenska kommuner, det vill säga var femte kommun, så rapporterades inga offentliga konserter i statistiken för 2019. Hälften av dessa 60 kommuner fanns i Västra Götaland. Dessutom låg sju av de tio folkrikaste kommunerna utan konserter i regionen. Slutsatsen från studien är att scenkonstutbudet inom ramen för kultursamverkansmodellen i Västra Götaland är centraliserat.

Albinssons forskningsresultat är intressant i kontexten av rapporten om breddat deltagande i kulturlivet, eftersom det visar att en centraliserad infrastruktur som består av musikorganisationerna i kultursamverkansmodellen och deras publika konserter och föreställningar utgör ett hinder för att vidga deltagandet. Studien som Albinsson genomfört omfattar dock enbart scenkonstverksamheter inom

¹⁶ Myndigheten för kulturanalys (2023), *Att bredda deltagandet i kulturlivet – Hinder och möjligheter*, s. 10, 48, 59

¹⁷ Albinsson, Staffan (2022) *Urbaniseringen av det regionala musikkivet*, s. 95, 106

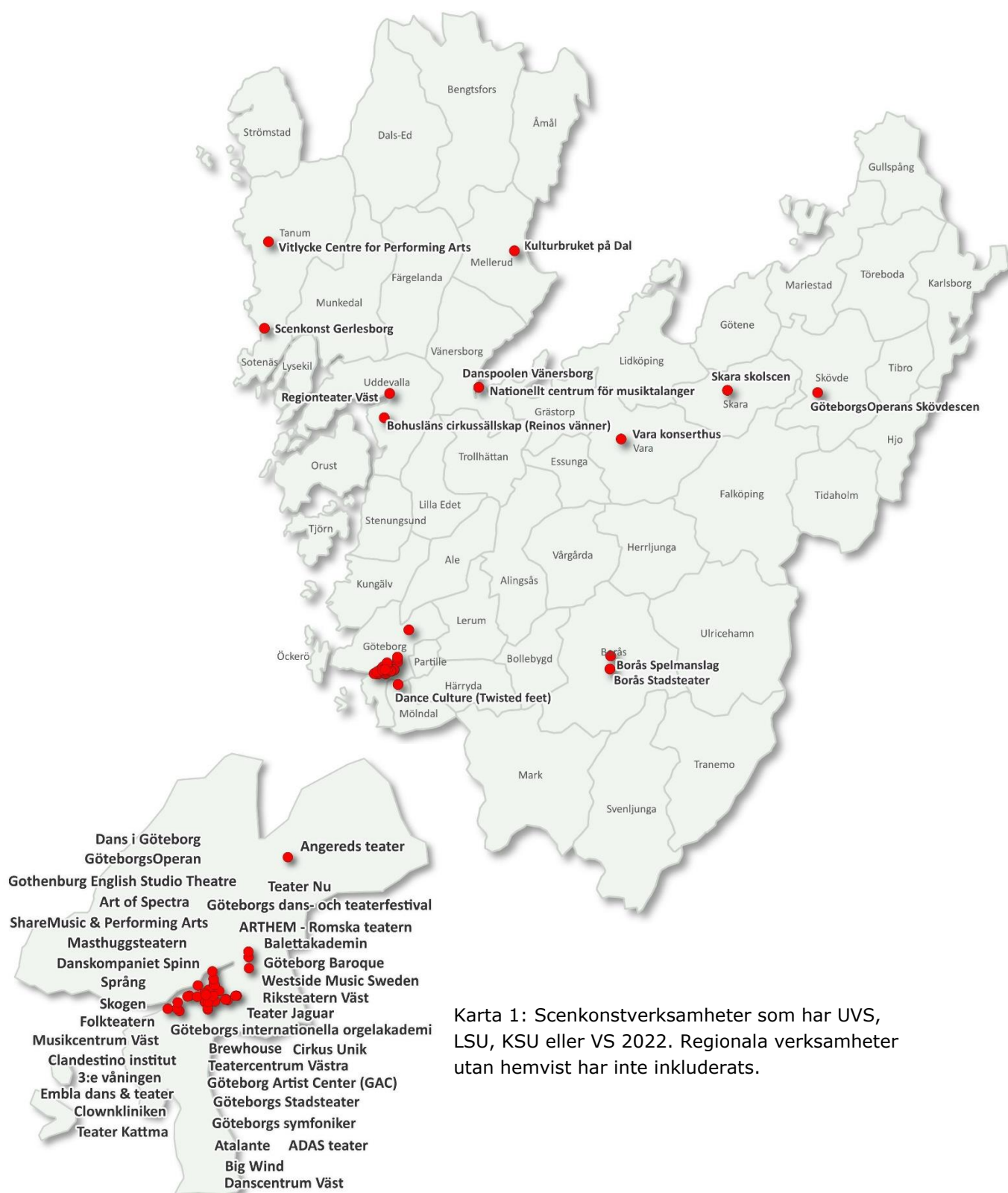
kultursamverkansmodellen. För att kunna kartlägga den regionala spridningen av kulturverksamheter med långsiktigt regionalt stöd och få en helhetsbild omfattar denna rapport även verksamheterna utanför kultursamverkansmodellen och inom andra kulturområden. Resultatet från Albinssons studie kan också jämföras med den insamlade statistiken i Kulturdatabasen där verksamheter med årligt regionalt stöd, det vill säga 'uppdragsbaserat verksamhetsstöd (UVS)', 'långsiktiga uppdrag (LSU)', 'kulturstrategisk utvecklingsstöd (KSU)' och 'verksamhetsstöd (VS)' från Västra Götalandsregionens kulturnämnd rapporterar. I Kulturdatabasen finns det statistik över verksamheter som är aktiva inom alla områden som kultursamverkansmodellen avser. Statistiken visar även var dessa verksamheter är aktiva vilket gör det möjligt att analysera den regionala spridningen och dra slutsatser kring ifall det förekommer former av centralisering inom länet.

3.1 Scenkonstverksamhet

I Västra Götaland fanns det 19 verksamheter som hade minst en permanent scen för scenkonstverksamhet som rapporterade i Kulturdatabasen för 2022:

- 3:e våningen (Dance Across Borders)
- ADA:s teater
- Angereds Teater
- Atalante
- Borås Stadsteater
- Folkteatern Göteborg
- Gothenburg English Studio Theatre, GEST
- Göteborg Baroque
- Göteborgs dans- och teaterfestival
- Göteborgs Stadsteater AB
- Göteborgs Symfoniker AB
- GöteborgsOperan AB
- Karlsson Barock
- Kulturbruket på Dal
- Regionteater Väst AB
- Reinos vänner – Bohusläns cirkussällskap
- Scenkonst Gerlesborg
- Vara Konserthus AB
- Vitlycke Centre for Performing Arts

Två verksamheter hade permanenta scener i mer än en kommun, dessa var GöteborgsOperan som har scener i Göteborg och Skövde samt Regionteater Väst som har scener i Borås och Uddevalla. Totalt fanns det 21 permanenta scener i Västra Götaland.

Karta 1: Scenkonstverksamheter som har UVS, LSU, KSU eller VS 2022. Regionala verksamheter utan hemvist har inte inkluderats.

Tabell 1 visar antalet permanenta scener per kommun. Totalt var det sju kommuner som hade minst en permanent scen där Göteborg hade flest med 12. Borås, Tanum, och Uddevalla hade två scener var och Mellerud, Skövde och Vara hade alla varsin.

Kommun	Antal permanenta scener
Borås	2
Göteborg	12
Mellerud	1
Skövde	1
Tanum	2
Uddevalla	2
Vara	1
Totalt	21

Tabell 1. Källa: Kulturdatabasen. Antalet permanenta scener per kommun 2022. Avser verksamheter som har UVS, LSU eller VS.

Slutsatsen från statistiken gällande antalet permanenta scener i Västra Götaland är att det är ojämnt fördelat och centraliserat till Göteborg då kommunen hade cirka 57 procent av regionens permanenta scener.

Därutöver redovisade finns nio verksamheter utan egen scen som inkluderas i statistiken i nästa paragraf:

- Art of Spectra
- Big Wind
- Danskompaniet SPINN
- Embla dans & teater
- Göteborgs internationella orgelakademi (Orgelvision väst)
- Nationellt centrum för musiktalanger
- Språng
- Westside Music Sweden

3.1.1 Egen/samproduktion, gästspel och övriga aktiviteter

Under 2022 arrangerades totalt 5 630 föreställningar och aktiviteter inom scenkonstverksamhet i Västra Götaland. 3 407 av dessa, vilket motsvarar ungefär 60 procent, var lokaliserade till Göteborg. Näst efter Göteborg hade Uddevalla (532) och Borås (296) flest rapporterade föreställningar och aktiviteter i regionen. För Färgelanda och Töreboda redovisades inga föreställningar och aktiviteter för 2022.

Tabell 2 visar den geografiska spridningen av antalet föreställningar och aktiviteter per kommun i Västra Götaland samt antalet föreställningar och aktiviteter per 1 000 invånare. Under 2022 var det Mellerud (15,3), Vara (13,7) och Uddevalla (9,3) som rapporterade flest föreställningar och aktiviteter per 1 000 invånare.

Kommun	Egen- och samproducerade föreställningar	Gästspel	Övriga aktiviteter	Totalt antal föreställningar och aktiviteter	Antal per 1000 invånare	Antal invånare
Ale	11	2	22	35	1,1	32 394
Alingsås	14	6	6	26	0,6	42 199
Bengtstors	0	1	0	1	0,1	9 255
Bollebygd	1	0	0	1	0,1	9 703
Borås	179	28	89	296	2,0	144 405
Dals-Ed	5	0	0	5	1,1	4 650
Essunga	1	0	0	1	0,2	5 717
Falköping	17	4	0	21	0,7	32 252
Grästorp	3	0	1	4	0,7	5 646
Gullspång	3	0	1	4	0,8	5 194
Göteborg	1589	284	1534	3407	5,7	596 841
Götene	2	0	8	10	0,8	13 275
Herrljunga	1	0	0	1	0,1	9 517
Hjo	39	0	1	40	4,3	9 243
Härryda	113	2	36	151	3,8	39 762
Karlsborg	4	0	0	4	0,6	7 057
Kungälv	9	3	12	24	0,5	49 068
Lerum	7	0	9	16	0,4	43 536
Lidköping	23	0	2	25	0,6	40 457
Lilla Edet	1	2	4	7	0,6	11 428
Lysekil	3	0	18	21	1,5	14 170
Mariestad	22	9	2	33	1,3	24 768
Mark	24	12	23	59	1,7	35 329
Mellerud	10	51	81	142	15,3	9263
Munkedal	9	0	0	9	0,9	10 578
Mölnadal	39	1	15	55	0,8	70 109
Orust	14	1	2	17	1,1	15 415
Partille	12	3	0	15	0,4	39 852
Skara	8	6	7	21	1,1	18 755
Skövde	47	2	14	63	1,1	57 463
Sotenäs	14	0	6	20	2,2	9 160
Stenungsund	21	0	4	25	0,9	27 870
Strömstad	0	1	13	14	1,1	13 290
Svenljunga	3	0	0	3	0,3	10 816
Tanum	39	6	44	89	6,8	13 013
Tibro	5	0	0	5	0,4	11 399
Tidaholm	7	0	6	13	1,0	12 839
Tjörn	11	0	4	15	0,9	16 275
Tranemo	1	0	0	1	0,1	11 940
Trollhättan	12	0	78	90	1,5	59 274
Uddevalla	130	30	371	531	9,3	57 282

Kommun	Egen- och samproducerade föreställningar	Gästspel	Övriga aktiviteter	Totalt antal föreställningar och aktiviteter	Antal per 1000 invånare	Antal invånare
Ulricehamn	7	0	0	7	0,3	25 108
Vara	46	145	30	221	13,7	16 163
Vårgårda	4	0	1	5	0,4	12 268
Vänersborg	23	1	9	33	0,8	39 904
Åmål	2	0	1	3	0,2	12 216
Öckerö	40	1	0	41	3,2	12 800
Totalt	2575	601	2454	5630	3,2	1 758 656

Tabell 2. Källa: Kulturdatabasen. Antalet föreställningar, konserter och aktiviteter per kommun i Västra Götaland samt antalet föreställningar och aktiviteter per 1 000 invånare, 2022. Avser verksamheter som har UVS, LSU, KSU eller VS.

Totalt redovisades drygt 636 300 besökare under 2022. Cirka 80 procent (514 104) av dessa var på föreställningarna i Göteborg. Näst efter Göteborg hade Vara (51 864) och Borås (16 867) flest rapporterade besökare.

Utifrån statistiken kan man dra slutsatsen att scenkonstutbudet i Västra Götaland är ojämnt fördelat och centraliserat till Göteborg sett till antalet föreställningar och aktiviteter, men även sett till antalet föreställningar och aktiviteter per 1 000 invånare. I genomsnitt arrangerades 3,2 föreställningar och aktiviteter per 1 000 invånare och 24 av 49 kommuner hade 0,9 (median i tabellen) föreställningar och aktiviteter per 1 000 invånare eller färre. Statistiken för scenkonstutbudet i Västra Götaland under 2022 speglar därmed Albinssons forskningsresultat samt Myndigheten för kulturanalys slutsats om att kulturverksamheten är centraliserad och ojämnt fördelad.

I motsats till den generella centraliseringen och ojämna fördelningen av scenkonstutbudet visar statistiken att vissa orter har en bättre infrastruktur med regional relevans. Resultatet för antalet föreställningar och aktiviteter per 1 000 invånare visar att de mindre kommunerna Vara och Mellerud hade ett högt utbud av scenkonstverksamhet i förhållande till invånarantalet. De permanenta scenerna Vara Konserthus och Kulturbruket på Dal i Mellerud möjliggjorde att fler föreställningar och aktiviteter kunde arrangeras. Deltagandenivån i förhållande till invånarantalet i dessa kommuner var högst av alla kommuner i Västra Götaland 2022. Resultatet visar på den viktiga roll som dessa verksamheter spelar i arbetet med att bredda deltagandet i kulturlivet och sprida utbudet över större geografiska områden. De permanenta scenerna möjliggör inte endast ett närmare kulturutbud för invånare i kommunen där den permanenta scenen är lokaliserad, utan även för invånare i närliggande kommuner.

3.1.2 Främjande av scenkonstverksamhet

Kategorin för främjande av scenkonstverksamhet har i den här rapporten separerats eftersom den framför allt har professionella kulturarbetare, civilsamhällets aktörer

och/eller barn och unga som målgrupp. Till skillnad från den andra scenkonstverksamheten så riktar sig den främjande verksamheten inte direkt till en allmän publik. Främjande aktiviteter redovisas inom kategorierna fortbildningstillfällen/nätverksträffar, enstaka workshops/prova-på-aktiviteter, återkommande kurser/studiecirklar och föredrag/seminarier/debatter.

Följande verksamheter redovisade främjade verksamheter i Kulturdatabasen:

Atalante
 Danscentrum Väst
 Förvaltningen för kulturutveckling
 Göteborg Artist Center
 Kulturakademin
 KulturUngdom
 Musikcentrum Väst
 Riksteatern Väst
 Scenkonst Gerlesborg
 Teatercentrum Västra

Tabell 3 visar den geografiska spridningen av scenkonstfrämjande aktiviteter per kommun samt antalet deltagare. Under 2022 var det drygt 3 200 scenkonstfrämjande aktiviteter i 41 av Västra Götalands 49 kommuner. Ungefär 2 800 av dessa aktiviteter fanns i Göteborg, något som motsvarar cirka 88 procent.

Siffran är något missvisande eftersom den omfattar även Musikcentrum Västs förmedlade artistbokningar. MCV redovisar totalt 2 000 aktiviteter inklusive de förmedlade, varav 692 till barn och unga. Andelen främjande aktiviteter i Göteborg av totalt för hela regionen är 69 procent utan MCV:s aktiviteter.

Även utan MCV kan konstateras att främjande scenkonstverksamhet är centraliserad till Göteborg, men det finns ändå en bra regional spridning. Med tanke på att främjande verksamhet inte är direkt riktad till en allmän publik, bedöms den regionala spridningen vara tillräcklig. Förvaltningen för kulturutveckling arrangerade 340 aktiviteter i Göteborg, men förvaltningen hade samtidigt en bra spridning med 160 aktiviteter i 32 kommuner utanför Göteborg. Göteborg Artist Center hade också en bra spridning med 230 aktiviteter i 19 kommuner varav cirka 150 i Göteborg. Danscentrum Väst hade cirka 300 aktiviteter i sina lokaler i Göteborg och är därmed uteslutande inriktad på Göteborg.

Kommun	Aktiviteter	Deltagare
Ale	2	8
Alingsås	14	451
Bengtstors	18	501

Kommun	Aktiviteter	Deltagare
Borås	10	647
Dals-Ed	1	
Essunga	2	60
Falköping	1	35
Färgelanda	2	66
Grästorp	1	25
Gullspång	2	16
Göteborg	2 842*	10 909*
Götene	4	52
Hjo	8	193
Härryda	10	219
Karlsborg	1	93
Kungälv	6	273
Lerum	23	205
Lidköping	21	433
Lilla Edet	4	10
Lysekil	7	25
Mark	34	219
Mellerud	13	2 063
Munkedal	7	22
Mölnadal	11	243
Partille	4	39
Skara	5	18
Skövde	18	342
Stenungsund	3	238
Strömstad	11	725
Svenljunga	11	14
Tanum	6	90
Tidaholm	3	98
Tjörn	2	796
Tranemo	8	25
Trollhättan	17	50
Uddevalla	37	1 654
Ulricehamn	12	108
Vara	21	528
Vårgårda	2	82
Vänersborg	10	880
Åmål	12	107
Totalt:	3226	22 562

Tabell 3. Källa: Kulturdatan. Antal scenkonstfrämjande aktiviteter per kommun samt antalet deltagare, 2022. Avser verksamheter som har UVS, LSU eller VS. * Omfattar även Musikcentrum Västs (MCV) förmedlade föreställningar. MCV redovisar totalt 2 144 aktiviteter inkl. de förmedlade, varav 692 till barn och unga.

Dessutom delfinansierar Västra Götalandsregionen de eftergymnasiala konst- och kulturutbildningarna Balettakademin och Performing Arts School i Göteborg samt Skara Skolscen i Skara.

3.1.3 Digitala produktioner och visningar

Under 2022 var antalet visningar av digitala föreställningar på digitala plattformar drygt 1 183 300. Göteborgs Symfoniker redovisade en stor majoritet av dessa med 1051800. Av 33 verksamheter var det 19 som uppgav att de distribuerade digitala produktioner under 2022. Totalt distribuerades 231 produktioner digitalt under året.

Digitalisering är ett verktyg som i teorin kan användas för att sprida diverse kulturverksamheter över större geografiska områden. Genom att distribuera föreställningar och aktiviteter digitalt kan fler personer delta, oavsett vart i landet man bor. I MYKA:s rapport om breddat deltagande i kulturlivet¹⁸ står det att under de senaste 10–15 åren har satsningar på infrastrukturen för kultur även inkluderat stöd för en övergång till digital teknik och ett digitalt utbud. Detta har möjliggjort ett bredare utbud på mindre orter, i synnerhet film, och förbättrat tillgängligheten till kultur via digitala plattformar. Man kan ta del av digital kultur hemma. Å andra sidan menar Myndigheten för kulturanalys att forskning pekar på att digitaliseringsinsatserna inte väger upp den ojämna fördelningen av utbudet mellan stad och land och inte jämnar ut människors olika kulturvanor, utan att effekterna av dessa insatser snarare tenderar att spegla de ojämlikheter som redan finns. Samma slutsats dras i rapporten Framtidens kulturkonsumtion¹⁹ där det står att invånare i storstadsregionerna föredrar att konsumera samtliga typer av digital kultur i större utsträckning jämfört med resterande delar av landet.

3.2 Museum och annan utställningsverksamhet

Västra Götalandsregionens kulturnämnd ger årligt regionalt stöd till 36 verksamheter som bedriver museiverksamhet eller annan utställningsverksamhet. Förvaltningen för kulturutveckling driver fem museer och Göteborgs Stad driver fyra. Göteborgs Stads museer får årligt regionalt stöd utan uppdrag. Verksamheterna som rapporterade i Kultur databasen 2022 var:

Aeroseum

Bohusläns museum

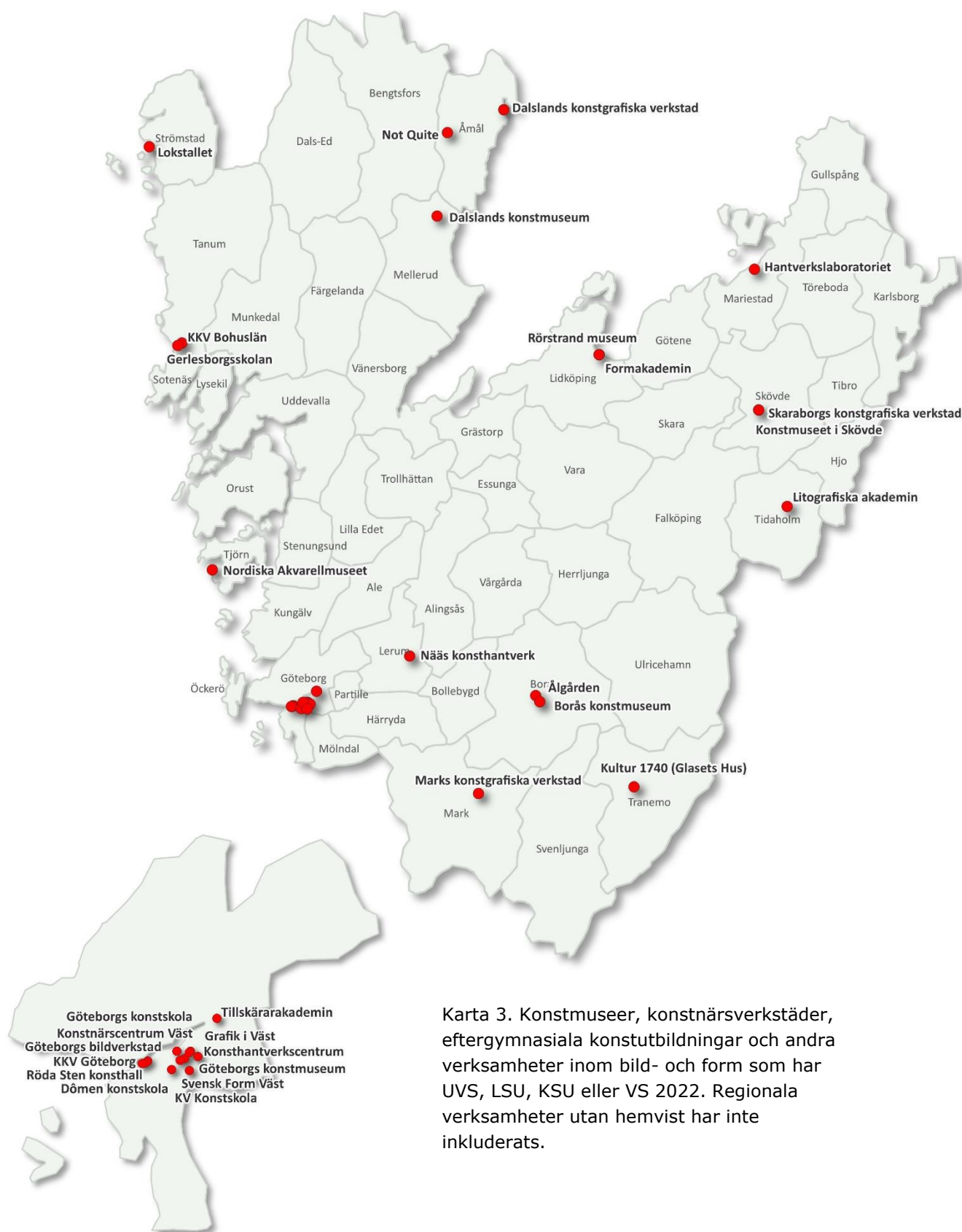
¹⁸ Myndigheten för kulturanalys (2023) *Att bredda deltagandet i kulturlivet – Hinder och möjligheter*, s. 59, 117

¹⁹ Insight Intelligence m.fl (2023) *Framtidens kulturkonsumtion*, s. 16

Borås konstmuseum
Dalslands konstgrafiska verkstad
Dalslands konstmuseum
Forsviks bruk
Gerlesborgsskolan
Glasetts Hus Limmared
Grafik i Väst
Göteborgs konstmuseum
Göteborgs naturhistoriska museum
Göteborgs stadsmuseum
Göthenburgo (filmverksamhet som redovisade en utställning)
Halmens Hus
Innovatum
Konsthantverkscentrum
Konstmuseet i Skövde
Konstnärernas Kollektivverkstad Bohuslän
Konstnärscentrum Väst
Litografiska akademien Tidaholm
Lokstallet
Läckö Slott
Lödöse museum
Nordiska Akvarellmuseet
Not Quite
Näås konsthantverk
Näås Slott
Röda Sten
Röhsska museet
Rörstrand Museum
Saab Car Museum
Sjöfartsmuseet Akvariet
Vitlycke museum
Vänersborgs museum
Västergötlands museum
Ålgården

Under 2022 resulterade stödet till dessa verksamheter i närmare 500 utställningar. 258 av dessa var inom bild & form. Utställningarna äger rum i museernas och de andra utställningsverksamheternas hemvist. Förvaltningen för kulturutveckling har turnerande utställningar och några verksamheter har vandringsutställningar. Museerna hade över två miljoner anläggningsbesök och 1,6 miljoner verksamhetsbesök under 2022.

En översikt av antal besökare per museum eller utställningsverksamhet publicerades redan i augusti i rapporten "Kvantitativ uppföljning av kultursamverkansmodellen,

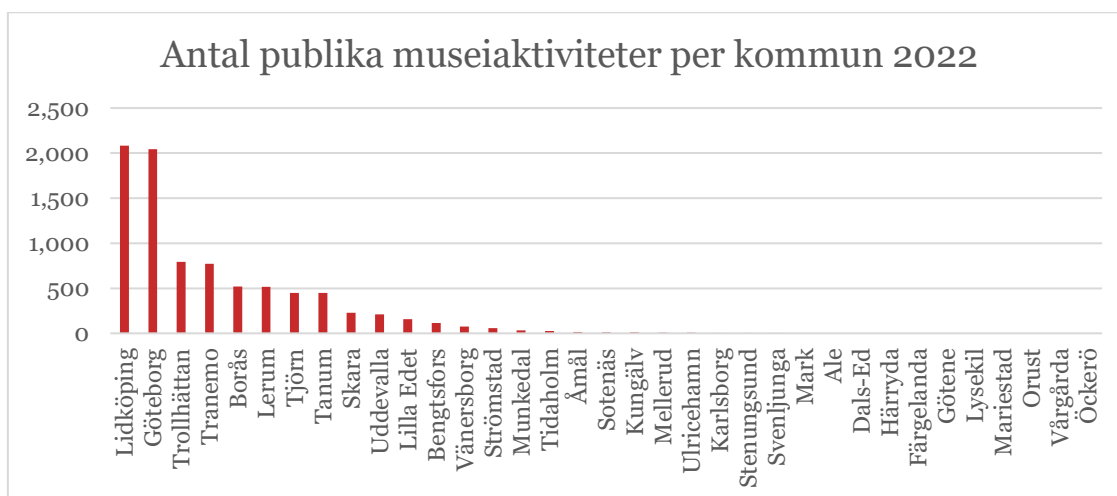
Karta 3. Konstmuseer, konstnärsvrkstäder, eftergymnasiala konstutbildningar och andra verksamheter inom bild- och form som har UVS, LSU, KSU eller VS 2022. Regionala verksamheter utan hemvist har inte inkluderats.

3.2.1 Publika aktiviteter och deltagare

Museerna arrangerade drygt 9 100 aktiviteter i 35 kommuner år 2022, varav 3 386 var riktade till barn och unga. Det totala deltagandet under året låg på ungefär 161 900, varav dryga 63 700 var barn och unga. Museerna genomförde dessutom 48 aktiviteter inom vård- och omsorgsverksamhet samt 19 aktiviteter med nationella minoriteters språk och kultur i fokus.

Publika aktiviteter	Varav barn och unga	% Barn och unga	Deltagare	Varav barn och unga	% Barn och unga
9 146	3 386	37%	161 878	63 722	39%

Figur 21 visar antalet publika museiaktiviteter per kommun för 2022. Läckö slott var den verksamhet som redovisade för flest antal publika aktiviteter, då verksamheten redovisade 2 014 aktiviteter i Lidköping som även var den kommun med flest antal publika aktiviteter (2 084). Göteborg var den ort med näst flest antal publika aktiviteter (2 042), följt av Trollhättan (792) och Tranemo (772). Bohusläns museum var den verksamhet som hade störst geografisk spridning då verksamheten anordnade 276 aktiviteter i 13 kommuner.

Figur 21. Källa: Kulturdatatabasen. Antalet publika museiaktiviteter per kommun, 2022. Avser verksamheter som har UVS, LSU eller VS.

VGR Analys har i rapporten *Återhämtning av och nya utmaningar för kultursektorn i Västra Götaland* konstaterat att höjda entréavgifter på Göteborgs stads museer inte lett till färre besökare. Världskulturmuseet, som är ett statligt museum, ingår inte i statistiken, men värt att nämnas är att museet har sett ett minskat besöksantal efter att

regeringen slopat den fria entrén.²¹ Införande av entré på Västra Götalandsregionens museer skulle förmodligen leda till minskat antal besök.

3.3 Främjande av bild & form

Med främjande verksamhet inom bild- och form avses främst konsulentverksamhet eller motsvarande yrkesroll med annan titel och arbetet riktar sig vanligen inte direkt till besökare eller allmänheten. (Konstmuseernas konstpedagogiska arbete redovisas som publika museiaktiviteter i Kulturdatabasen). 14 verksamheter i Västra Götaland redovisade främjande verksamhet inom bild- och form i Kulturdatabasen:

- Borås konstmuseum
- Dalslands konstgrafiska verkstad
- Förvaltningen för kulturutveckling
- Grafik i Väst
- Illustratörcentrum
- Konsthantverkcentrum
- Konstnärernas Kollektivverkstad Bohuslän
- Konstnärernas Kollektivverkstad i Göteborg
- Konstnärscentrum Väst
- Kulturakademin
- KulturUngdom
- Marks konstgrafiska verkstad
- Not Quite
- Sveriges konstföreningar Västra Götaland

Under 2022 anordnades 402 aktiviteter i 29 kommuner inom främjande av bild- och form i Västra Götaland. Antalet deltagare var dryga 3 200 varav 1 137 var barn och unga. Tabell 4 visar antalet aktiviteter inom främjande av bild- och form per kommun samt antalet deltagare. Göteborg stod för cirka 30 procent av alla aktiviteter och cirka 50 procent av alla deltagare. Därmed kan konstateras att spridningen är relativt god över Västra Götaland.

Kommun	Aktiviteter	Deltagare
Alingsås	7	135
Bengtstors	1	47
Bollebygd	4	61
Borås	2	118
Dals-Ed	8	58
Gullspång	1	2
Göteborg	101	1 599
Härryda	1	2
Karlsborg	1	2

²¹ VGR Analys (2023); Återhämtning av och nya utmaningar för kultursektorn i Västra Götaland; s. 16

Kungälv	2	14
Lidköping	15	27
Mark	49	148
Mölndal	4	15
Orust	1	0
Partille	2	0
Skara	2	10
Skövde	8	130
Sotenäs	2	2
Stenungsund	3	6
Svenljunga	3	34
Tanum	34	16
Tibro	1	2
Tjörn	1	20
Tranemo	2	20
Trollhättan	3	210
Uddevalla	8	126
Ulricehamn	5	77
Vänersborg	1	2
Åmål	57	291
Totalt	329	3 174

Tabell 4. Källa: Kulturdatabasen. Antalet aktiviteter inom främjande av bild- och form per kommun samt antalet deltagare. År 2022. Avser verksamheter som har UVS, LSU eller VS.

Dessutom medfinansierar Västra Götalandsregionen de eftergymnasiala konstutbildningarna Göteborgs konstskola, Dömen konstskola, KV konstskola och Tillskärarakademin (Göteborg), Gerlesborgsskolan (Hamburgsund) och Formakademin i Lidköping.

3.4 Filmkulturell verksamhet

Inom kultursamverkansmodellen är filmområdets inriktning begränsat till filmpedagogik, visning/spridning och talangutveckling medan statsbidragen till svensk filmproduktion fördelas av Svenska Filminstitutet. Film i Väst redovisar endast två filmkonsulenters aktiviteter i Kulturdatabasen och således visar tabellen inte samtliga Västra Götalandsregionens insatser inom filmområdet.

Karta 4. Filmverksamheter som har UVS, LSU eller VS. År 2022.

Västra Götalandsregionens kulturnämnd ger årligt regionalt stöd till åtta verksamheter inom filmområdet:

- Film i Väst AB (Trollhättan och Göteborg)
- Filmpedagogerna Folkets Bio
- Förvaltningen för kulturutveckling
- Gothenburg Studios Development

- Göteborg Film Festival
- Göthenburgo
- Kulturakademin
- KulturUngdom

Den verksamhet som hade flest aktiviteter under 2022 var Göteborg Film Festival som hade 782 aktiviteter, främst filmvisningar, varav 618 i Göteborg. Dessutom hade festivalen den högsta regionala spridningen med aktiviteter i totalt 24 kommuner. Gothenburg Studios Development hade 100 aktiviteter under 2022 och endast i Göteborg.

Tabell 5 nedan visar den geografiska spridningen av antalet filmaktiviteter per kommun. Verksamheterna med årligt regionalt stöd redovisade för totalt 1 308 aktiviteter i 34 av Västra Götalands 49 kommuner under 2022. Ungefär 77 procent av aktiviteterna var baserade i Göteborg.

Kommun	Antal aktiviteter	Deltagare
Ale	2	26
Alingsås	22	479
Bengtstors	5	45
Bollebygd	1	20
Borås	16	488
Dals-Ed	1	4
Färgelanda	1	20
Göteborg	1 011	54 167
Götene	2	25
Hjo	11	531
Härryda	4	122
Kungälv	45	1 203
Lerum	12	506
Lidköping	1	5
Lysekil	2	115
Mariestad	1	5
Mark	4	200
Mölnadal	9	1 076
Orust	1	20
Partille	9	160
Skara	1	15
Skövde	5	112
Sotenäs	4	100
Stenungsund	7	168

Kommun	Antal aktiviteter	Deltagare
Svenljunga	1	25
Tanum	2	70
Tjörn	4	65
Tranemo	69	4 056
Trollhättan	13	816
Uddevalla	32	4 602
Ulricehamn	7	295
Vara	1	10
Vänersborg	1	16
Åmål	1	10
Totalt	1 308	69 577

Tabell 5. Källa: Kulturdatabasen. Antalet filmaktiviteter och deltagare per kommun, 2022. Avser verksamheter som har UVS, LSU eller VS.

Slutsatsen från statistiken av den filmkulturella verksamheten är att den hade en tydlig koncentration och centralisering till Göteborg och att 15 kommuner inte nåddes. Utan de 600 aktiviteterna under Göteborgs Film Festival i Göteborg, var Göteborgs andel i Västra Götaland dock cirka 30 procent. Det är en rimlig andel som är nästa lika som Göteborgs andel av den totala befolkningen i Västra Götaland.

3.5 Biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet

Tabell 6 visar den geografiska spridningen i Västra Götaland av Förvaltningen för kulturutvecklings aktiviteter inom kategorin för biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet samt antalet deltagare. Förvaltningen har det regionala biblioteksuppdraget och har rapporterat i Kulturdatabasen 2022. Totalt rapporterade förvaltningen 343 aktiviteter. Aktiviteterna var spridda över 30 kommuner där Göteborg hade 209 av dessa, vilket motsvarar ungefär 60 procent. Under 2022 var det nära 6 300 rapporterade deltagare varav 5 548 av dessa var på aktiviteterna i Göteborg, vilket är cirka 88 procent.

Kommun	Aktiviteter	Deltagare
Alingsås	3	86
Bollebygd	1	3
Borås	14	192
Falköping	3	36
Göteborg	209	5 548
Götene	2	5
Herrljunga	2	25

Kommun	Aktiviteter	Deltagare
Hjo	1	2
Kungälv	3	
Lerum	12	
Lilla Edet	2	7
Mark	2	17
Mellerud	2	14
Munkedal	3	9
Mölnådal	1	3
Partille	18	
Skara	10	34
Skövde	8	87
Stenungsund	2	22
Strömstad	1	7
Tanum	3	
Tibro	2	2
Tidaholm	3	24
Tjörn	2	5
Tranemo	3	57
Trollhättan	3	32
Uddevalla	16	
Vårgårda	1	2
Vänersborg	1	15
Åmål	10	56
Totalt	343	6 290

Tabell 6. Källa: Kulturdatabasen. Förvaltningen för kulturutvecklings biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande aktiviteter. Antal aktiviteter och deltagare per kommun. År 2022.

Statistiken som Förvaltningen för kulturutveckling rapporterat inom kategorin för biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande tyder på att verksamheten är centraliserad till Göteborg. Vid tolkningen av tabellen är det dock viktigt att ta hänsyn till att Förvaltningen för kulturutvecklings biblioteksarbete är regional. Till exempel hade webbsidan Barnens bibliotek 440 000 besök under året. Barn, lärare och bibliotekarier genomförde 50 000 nedladdningar av printmaterial via sajten. En annan regional insats, Sommarboken, är en läsfrämjande insats som utgår från lustfylld fritidsläsning för barn 8–12 år. Över 16 000 bokpaket är beställda.²² Inom kategorin läs- och litteraturfrämjande finns annat utbud som inte rapporteras i Kulturdatabasen, som exempelvis verksamheterna Bokdagar i Dalsland och Författarcentrum Väst.

²² Förvaltningen för kulturutveckling (2023);

Karta 5. Litteraturverksamheter som har verksamhetsstöd 2022. Regionala verksamheter utan hemvist har inte inkluderats.

3.6 Arkiv

De fyra regionala föreningsarkiven finns tillgängliga på en del olika orter. Deras funktion är att samla föreningslivets minne samt fungera som ett kulturarv för människor, både idag och i framtiden. Arkiven erbjuder föreningar en säker förvaring och registrering av deras arkiv samt arbetar för att deras handlingar tillhandahålls för forskning.

Följande verksamheter har ingått i kultursamverkansmodellen och får årligt regionalt stöd av Västra Götalandsregionens kulturnämnd:

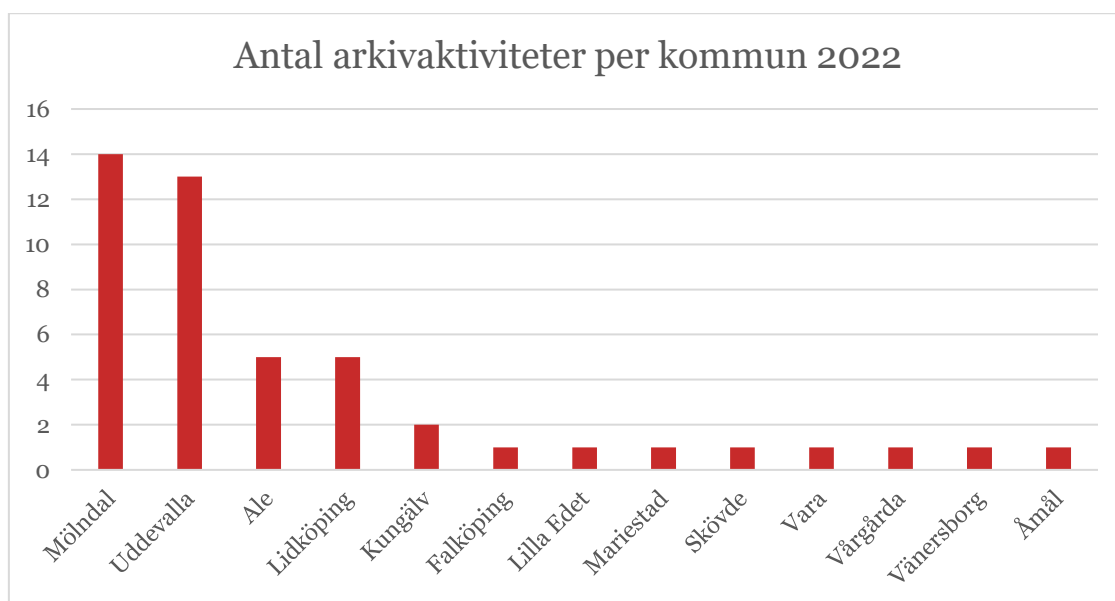
- Bohusläns föreningsarkiv
- Skaraborgs föreningsarkiv
- Älvsborgs föreningsarkiv
- Föreningsarkivet i Sydvästra Götaland

Älvsborgs föreningsarkiv har inget eget arkiv utan agerar som stödande för de lokala föreningsarkiven, som i sin tur förvaltar, tar tillvara och förmedlar ideella föreningsarkivhandlingar i respektive kommun.

Karta 6. Föreningsarkiven som har LSU. År 2022.

Under 2022 arrangerade föreningsarkiven totalt 54 publika aktiviteter. Föreningsarkiven var aktiva i 13 kommuner där Mölndal hade flest antal publika aktiviteter med 14. Skaraborgs föreningsarkiv hade störst geografisk spridning då verksamheten hade aktiviteter i 9 kommuner. Det totala antalet rapporterade deltagare var drygt 3 100 varav drygt 2 600 deltog på aktiviteterna i Uddevalla, vilket motsvarar ungefär 84 procent. Bohusläns föreningsarkiv var den verksamhet som rapporterade flest deltagare. Figur 22 visar den regionala spridningen av aktiviteter i Västra Götaland.

Figur 22. Källa: Kulturdatabasen. Föreningsarkivens aktiviteter. Antal per kommun 2022.

3.7 Främjande av hemslöjd

Med främjande verksamhet inom hemslöjd avses främst konsulentverksamhet eller motsvarande yrkesroll med annan titel och arbetet riktar sig vanligen inte direkt till besökare eller allmänheten. I Kulturdatabasen redovisade fyra verksamheter som driver verksamhet inom främjande av hemslöjd:

- Förbundet Hemslöjd Skaraborg
- Förvaltningen för kulturutveckling
- Internationellt vävcenter
- KulturUngdom

De fyra verksamheter som rapporterade i Kulturdatabasen och som får årligt regionalt stöd anordnade drygt 200 aktiviteter inom främjande av hemslöjd. 29 av dessa aktiviteter var riktade till barn och unga. Totalt nådde de fyra verksamheterna 27 kommuner och Förvaltningen för kulturutveckling stod för den största regionala spridningen då verksamheten hade aktiviteter i 23 kommuner. Förvaltningen för kulturutveckling rapporterade även för högst antal aktiviteter med 132. Tabell X visar

antalet aktiviteter inom främjande av hemslöjd per kommun samt antalet deltagare. Antalet deltagare var drygt 21 300 varav dryga 2 400 var barn och unga. Flest aktiviteter hade Skövde (46), följt av Lerum (37) och Göteborg (36). Slöjdaktiviteter var i mindre utsträckning centrerat till Göteborg jämfört med de andra kulturområdena.

Siffrorna avspeglar verksamheternas hemvist: Förbundet Hemslöjd Skaraborg i Skövde, Förvaltningen för kulturutveckling i Näås (Lerum kommun), Internationellt vävcenter i Rydal (Mark kommun) och KulturUngdom i Göteborg och regionen.

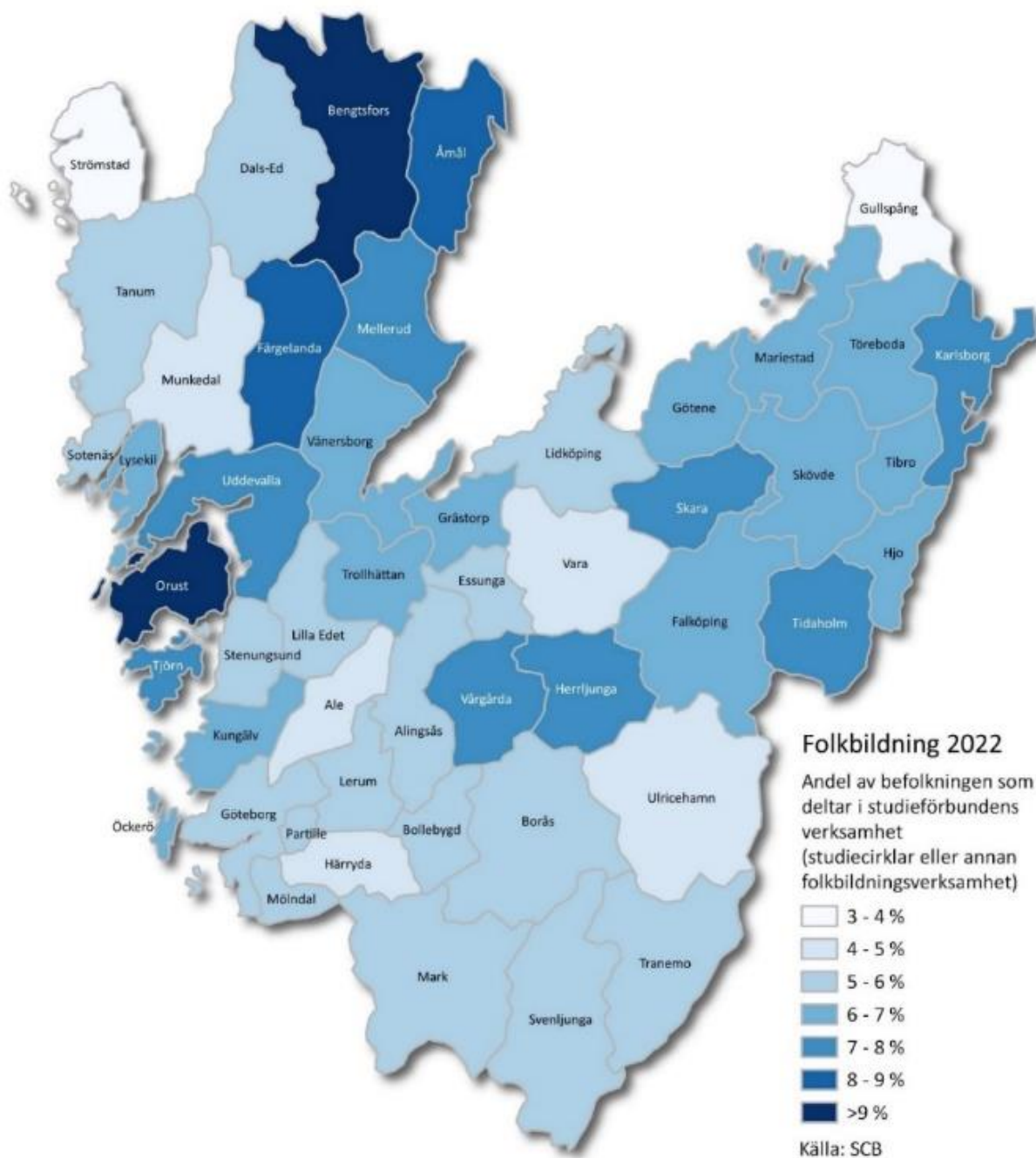
Kommun	Aktiviteter	Deltagare
Ale	1	30
Alingsås	4	20
Bengtsfors	4	108
Bollebygd	1	
Borås	20	1 262
Färgelanda	1	10
Gullspång	1	500
Göteborg	36	15 904
Götene	2	70
Hjo	5	5
Härryda	1	
Lerum	37	797
Lidköping	1	10
Mariestad	2	45
Mark	13	1 382
Mölnadal	1	10
Skara	2	45
Skövde	46	228
Sotenäs	1	15
Strömstad	2	520
Svenljunga	2	2
Tanum	2	37
Tidaholm	1	24
Tjörn	1	20
Tranemo	1	100
Vara	1	10
Åmål	10	119
Totalt	199	21 273

Tabell 7. Källa: Kulturdatabasen. Antal aktiviteter och deltagare av fyra hemslöjdverksamheter som har UVS och VS 2022.

Karta 7. Hemslöjdverksamheter som har UVS eller verksamhetsstöd 2022. Regionala verksamheter utan hemvist, till exempel Förvaltningen för kulturutveckling, har inte inkluderats.

3.8 Studieförbundsverksamhet

Karta 8. Källa: SCB. Andel av befolkningen som deltar i studieförbundens verksamhet (studiecirklar och annan folkbildningsverksamhet) 2022.

Studieförbunden och dess verksamhet utgör en viktig del i arbetet med att bredda deltagandet i kulturlivet. I rapporten om breddat deltagande i kulturlivet²³ skriver Myndigheten för kulturanalys att studieförbunden tillsammans med folkbiblioteken är de enda kulturverksamheterna som är aktiva och representerade i alla Sveriges 290 kommuner. Statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) visar att studieförbunden är aktiva i samtliga av Västra Götalands 49 kommuner. Statistiken visar även en hög deltagandenivå i alla kommuner, även i de mest glesbefolkade där mer institutionella utbildningar och kursverksamheter saknas. Studieförbunden spelar därför en viktig roll i regionens kompetensförsörjning.²⁴ Det estetiska ämnesområdet konst, musik och media var det största ämnesområdet och utgjorde 68 procent av alla studietimmar i studiecirkel och annan verksamhet i Västra Götaland 2022.

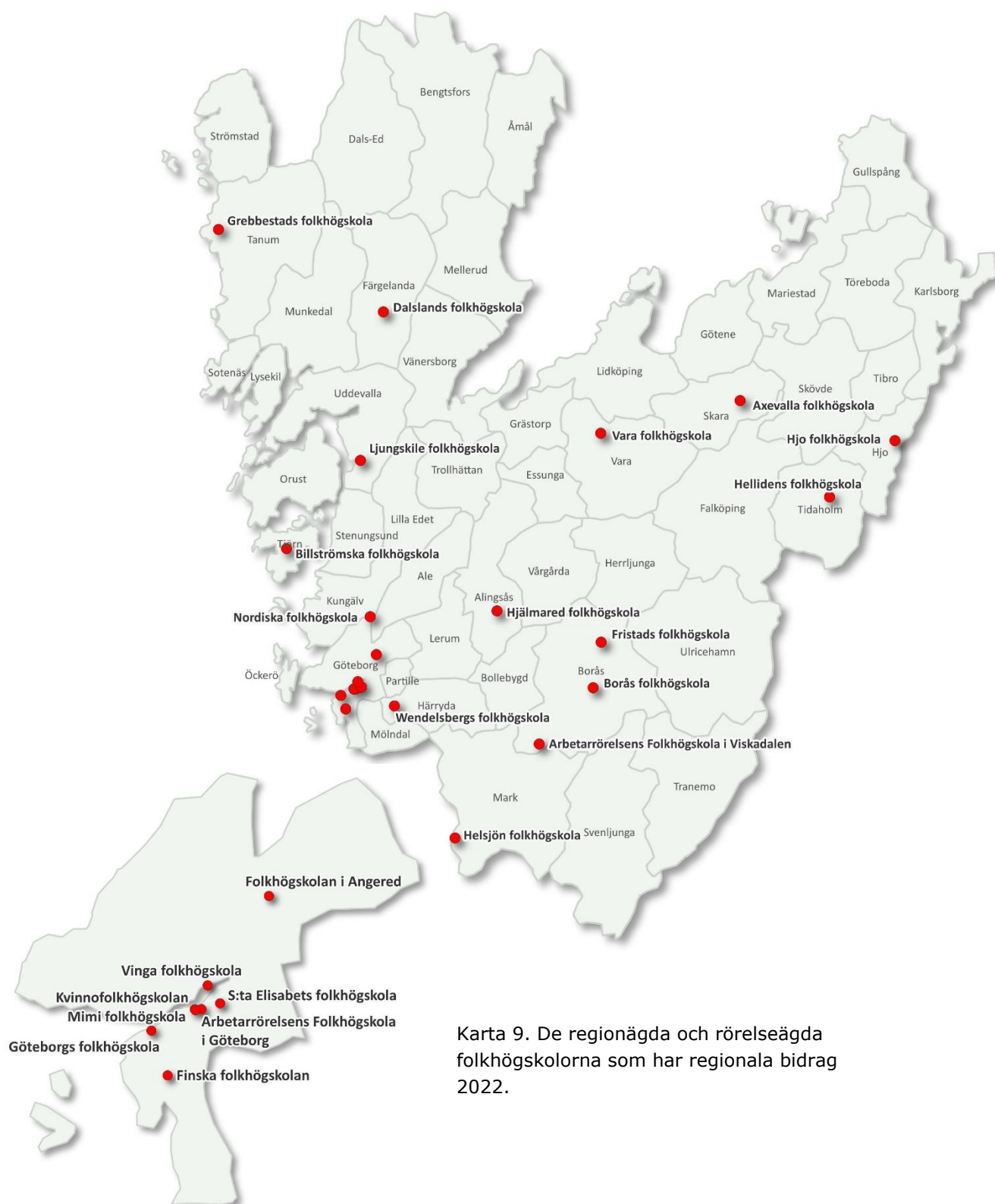
Kartan visar den geografiska spridningen av studieförbunden och dess verksamhet i Västra Götaland. Högst procentuell andel invånare som deltog i någon form av folkbildningsverksamhet var i kommunerna Orust och Bengtsfors, som båda rapporterades ha över nio procent deltagande. Den största andelen kommuner, 17 stycken, hade en deltagandenivå på 5–6 procent.

Regeringen ska gradvis minska anslagen till studieförbunden i Sverige under tre år med 500 miljoner kronor 2026 jämfört med 2023, vilket motsvarar en tredjedel av de statliga anslagen. Studieförbundens infrastruktur är viktig för civilsamhället, och avgörande för deltagandet i kulturlivet i hela Västra Götaland. Neddragningarna kommer att drabba båda deltagarna, de som är sysselsatta och andra lokala föreningar.

²³ Myndigheten för kulturanalys (2023), *Breddat deltagande i kulturlivet – Hinder och möjligheter*, s. 185

²⁴ Folkbildningsrådet (2023); *Folkbildning och landets kompetensförsörjning – Västra Götalandsregionen*.

3.10 Folkhögskolor

Karta 9. De regionägda och rörelseägda folkhögskolorna som har regionala bidrag 2022.

3.11 Arrangörstöd

Under 2022 betalade Förvaltningen för kulturutveckling ut drygt 11,2 miljoner kronor i regionalt arrangörstöd till kulturaktiviteter för barn och unga. Av regionens 49 kommuner nyttjade samtliga kommuner hela eller delar av sin reserverade pott inom det regionala arrangörstödet under 2022 till skillnad från 2021 då siffran var 44 kommuner. Av de 49 kommunerna var det 32 som använde hela, eller mer, än den summa som var reserverad för deras kommun gällande subventionsstöd för året.

Arrangörstödet består av två delar: subventionsstöd samt omkostnadsstöd. Subventionsstödet täcker 50 procent av kostnaden för arvode och gage vid genomförda föreställningar, workshops och kulturpedagogiska projekt, författarbesök, skolbio eller resor till natur- och kulturverksamheter i Västra Götaland. Omkostnadsstödet täcker hela kostnaden för kulturutövarnas resor, boende och traktamente.

För varje kommun finns en pott reserverad och beloppet är baserat på antalet barn och unga som lever i respektive kommun. Det fanns kommuner som inte äskade hela beloppet och följaktligen fanns det pengar kvar för andra kommuner som behövde mer. Fem kommuner sökte mer än 200 procent av sin pott där Orust var den kommun som sökte för mest; 650 procent. Minst sökte Tranemo för; 25 procent. 100 procent av det sökta beloppet kunde delas ut under året, vilket berodde på att flera kommuner inte nyttjade hela sin reserverade summa. Totalt handlade det om 2 041 523 kronor i överäskade medel. Anledningen till den höga summan berodde på att Göteborg sökte för en miljon mindre än sin pott på grund av stora omorganisationer och personalförändringar som tillfälligt påverkade utfallet.

Aktiviteterna i det regionala arrangörstödet omfattade totalt 95 327 barn och unga vilket var en ökning från 2021 då den motsvarande siffran var 65 621. Däremot hade det inte hämtat sig från innan pandemin då siffran för den totala omfattningen av barn och unga låg på 166 126. En förklaring till att färre barn och unga nåddes under 2022 var bland annat att det fortfarande fanns restriktioner från pandemin vid början av året samt att varje arrangemang var dyrare att boka. Det har skett en kostnadsökning vad gäller gager, arvoden och biljettpriser.

Tabell 8 visar det utbetalda regionala arrangörstödet per kommun för 2022.

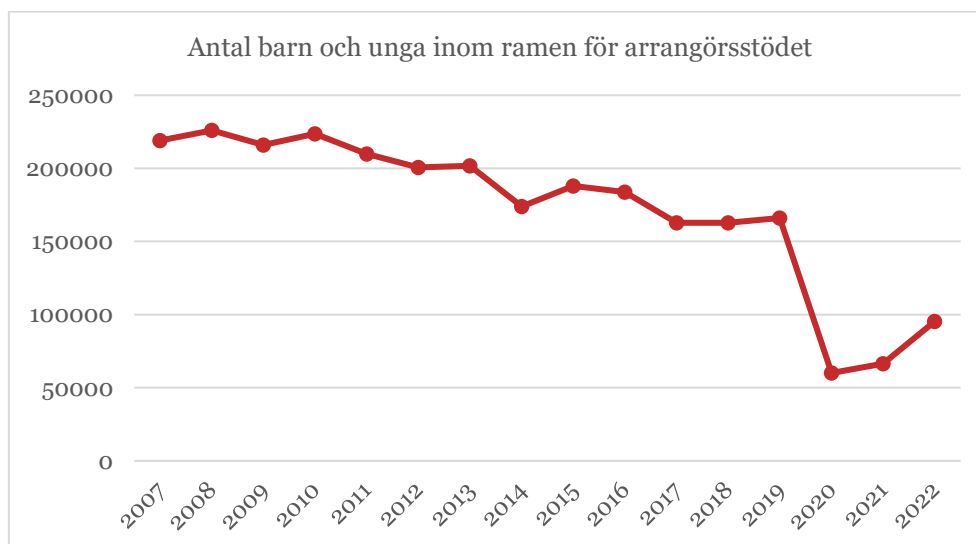
Kommun	Summa utbetald subvention	procent av pott	Utbetalt inkl. omkostnadsstöd
Ale	351 668	195	433 246
Alingsås	116 574	54	157 295
Bengtstors	83 410	203	119 760
Bollebygd	55 000	104	67 189
Borås	335 178	58	377 007
Dals-Ed	42 500	195	60 508
Essunga	48 000	174	57 439
Falköping	224 352	130	271 688
Färgelanda	41 040	131	55 951
Grästorp	66 500	263	92 705
Gullspång	18 850	91	25 101
Göteborg	1 626 243	62	2 020 001
Götene	167 520	266	227 211
Herrljunga	30 650	69	43 022
Hjo	69 650	166	95 553
Härryda	238 673	99	343 992
Karlsborg	22 000	75	31 251
Kungälv	250 095	103	261 314
Lerum	294 227	110	399 216
Lidköping	353 903	185	449 419
Lilla Edet	61 085	86	75 410
Lysekil	94 500	156	108 896
Mariestad	58 150	52	91 914
Mark	226 236	128	298 568
Mellerud	36 900	85	73 526
Munkedal	65 150	125	82 382
Mölnadal	482 950	133	566 791
Orust	408 763	650	475 118
Partille	376 468	167	487 741
Skara	133 080	147	182 321
Skövde	268 219	101	353 305
Sotenäs	51 500	167	87 099
Stenungsund	219 121	149	323 199
Strömstad	32 778	51	34 245
Svenljunga	72 760	143	79 519
Tanum	71 900	128	106 456
Tibro	25 250	46	33 640
Tidaholm	94 954	157	117 093
Tjörn	338 094	459	436 898
Tranemo	14 250	25	17 521
Trollhättan	292 322	97	380 774
Töreboda	30 593	72	30 593
Uddevalla	298 762	105	360 635
Ulricehamn	136 460	114	173 202
Vara	183 635	239	239 087
Vårgårda	69 550	110	84 498
Vänersborg	221 765	109	272 927
Åmål	19 300	33	22 934
Öckerö	56 475	87	62 835
Summa	8 876 997		11 247 995
Drottning Silvias barnsjukhus	9 000		9 300
Summa	8 885 997		11 257 295

Tabell 8. Källa: Förvaltningen för kulturutveckling. Utbetalt regionalt arrangörstöd per kommun 2022

Det regionala arrangörstödet kan även användas för resor till besöksmål inom, såväl som utanför, den egna kommunen. Totalt genomfördes 488 resor under 2022 vilket var en kraftig ökning från 2021 då det var 248 resor. 321 av 488 resor har gått till Besöksmål med resestöd. Det är kommunerna i Skaraborg som genomfört flest resor med 145. Därefter var det Fyrbodal med 115 resor, Sjuhärad med 100 resor och slutligen Göteborgsregionen (exklusive Göteborg) med 83 resor. Göteborgs Stad gjorde fem resor. Av det totala antalet resor för 2022 var 239 inom kommunen.

Förändring över tid

Över tid minskade antalet barn och unga som nås inom ramen för arrangörstödet. En förklaring är att antalet som fick se skolbio har sjunkit rejält. Utfallet för 2022 påverkades av pandemin. Under första kvartalet låg fortfarande en del covid-19-restriktioner kvar och sedan vågade många kommuner inte boka aktiviteter 2022.²⁵ Förvaltningen för kulturutveckling ser dock att kommunernas nyttjandegrad av arrangörstödet för barn och unga har ökat under 2023 jämfört med året innan.²⁶

Figur 23. Källa Förvaltningen för kulturutveckling. Antal barn och unga som deltog i kulturaktiviteterna som finansierades med arrangörstöd, 2007-2022.

3.12 K-pengar

KulturUngdom har kulturnämndens uppdrag att handlägga och fördela 1,5 miljoner i K-pengar, snabba slantar för ungas egna projekt och arrangemang. Under 2022 har KulturUngdom beviljat K-pengar till 154 projekt (150 år 2021) av totalt 219 ansökningar (216 år 2021). Projekten fördelades över 23 kommuner som hade en primär ansökan och ytterligare 17 kommuner tillkom som samverkanspartner i

²⁵ Förvaltningen för kulturutveckling (2023); Rapport Regionalt arrangörstöd till kultur för barn och unga 2022

²⁶ Förvaltningen för kulturutveckling (2023); Delårsredovisning augusti 2023; s. 13

projekten. Därav kan man säga att K-pengprojekten spreds över 40 kommuner. (Totalt antal kommuner var 17 år 2021 och 14 kommuner tillkom i samarbeten).

Publikantalet till K-pengprojekten var 15 300 år 2022.

Beslutsgången är snabb och det handlar ofta om små summor, i genomsnitt 10 308 kronor, som i det lokala perspektivet har stor betydelse (101 94 kr. år 2021).

3.13 Slutsatser

Scenkonst. Antalet permanenta scener är ojämnt fördelat i regionen och centraliserat till Göteborg då kommunen hade cirka 57 procent av regionens permanenta scener. Följaktligen är scenkonstutbudet i Västra Götaland ojämnt fördelat och centraliserat till Göteborg sett till antalet föreställningar och aktiviteter men även sett till antalet föreställningar och aktiviteter per 1 000 invånare. Vara Konserthus och Kulturbruket på Dal i Mellerud säkrar ett utbud i Skaraborg och Dalsland, alltså är dessa viktiga i arbetet med att sprida utbudet över större geografiska områden.

Därutöver är främjande scenkonstverksamhet centraliserad till Göteborg, men spridningen över regionens kommuner bedöms vara tillräcklig med tanke på att aktiviteterna inte främst är riktade till en allmän publik.

Undersökningar visar på att digitaliseringsinsatser inte har lett till ett breddat deltagande i de glesbefolkade kommunerna. Samma grupper som i högre grad tar del av fysisk kultur konsumerar i högre grad ett liknande digitalt utbud.

Museer och annan utställningsverksamhet. Under 2022 framställdes närmare 500 utställningar, varav 258 var inom bild & form. Utställningarna äger främst rum i museernas och de andra utställningsverksamheternas hemvist. Museerna hade över två miljoner anläggningsbesök och 1,6 miljoner verksamhetsbesök under 2022. Antal utställningar och publik per museum har redovisats i den årliga kvantitativa uppföljningsrapporten. Museernas programverksamhet nådde 35 kommuner och Bohusläns museum hade störst geografisk spridning i 13 kommuner.

Museerna har varnat för en urholkad ekonomi, vilket är ett hinder för att kunna utöka verksamheter utöver sina hemkommuner och för att utveckla sidoverksamheter för nya målgrupper.²⁷

Främjande av bild & form. Den regionalt finansierade infrastrukturen för främjandet av bild- och form består av kollektivverkstäder, föreningar, centrumbildningar och främjare. Främjande verksamhet riktar sig främst till professionella konstnärer, civilsamhället och barn och ungas deltagande. Det är 14

²⁷ VGR Analys (2023); Återhämtning av och nya utmaningar för kultursektorn i Västra Götaland; s.18

verksamheter som anordnade 402 aktiviteter i 29 kommuner. Trettio procent av alla aktiviteter ägde rum i Göteborg. Därutöver ger Västra Götalandsregionen bidrag till fem eftergymnasiala konstutbildningar i Göteborg, Gerlesborg och Lidköping. Därmed kan konstateras att spridningen av regionalt finansierad verksamhet relativt är god över Västra Götaland.

Kulturrådet ska genomföra en utredning om bild- och formområdet i kultursamverkansmodellen 2024 och del av utredningen är en kartläggning av bild- och formområdet i Västra Götaland, som anses vara ett kulturområde med en svag infrastruktur. Syftet med utredningen är att utreda i vilken utsträckning kultursamverkansmodellen har gynnat utvecklingen av bild- och formområdet.

Film. Filmkulturell verksamhet som redovisas i detta kapitel berör inte filmproduktion. Verksamheten hade en tydlig koncentration till Göteborg och 15 kommuner nåddes inte. Verksamheten omfattas dock av Göteborgs Film Festival. Utan festivalen är Göteborgs andel i den regionala spridningen dock cirka 30 procent, vilket är rimligt.

Biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet. Förvaltningen för kulturutveckling har det regionala biblioteksuppdraget och rapporterade 343 aktiviteter i 30 kommuner varav 209 i Göteborg (60 procent). Många insatser var dock regionala, till exempel webbsidan Barnens bibliotek och den läsfrämjande insatsen Sommarboken. Därutöver rapporterade Bokdagar i Dalsland och Författarcentrum Väst inte i Kultur databasen.

Arkiv. Under 2022 arrangerade föreningsarkiven totalt 54 publika aktiviteter i 13 kommuner. För att kunna utöka arkivverksamhet i fler kommuner och nya målgrupper behövs extra resurser, eftersom arkiven har i nuläget för få personal för ett utökat uppdrag.

Hemslöjd. Fyra verksamheter anordnade drygt 200 aktiviteter inom främjande av hemslöjd i 27 kommuner och Förvaltningen för kulturutveckling stod för den största regionala spridningen då verksamheten hade aktiviteter i 23 kommuner. Barn och unga är en prioriterad målgrupp. Slöjdaktiviteter var i mindre utsträckning centrerat till Göteborg jämfört med de andra kulturområdena.

Myndigheten för kulturanalys betonar att hemslöjden som folkkultur inte har hög status med minskad synlighet och lägre prioritet hos politiker, tjänstemän och även hos kulturskolor. Generella och långsiktiga förstärkningar är en nödvändig förutsättning för ett vidgat deltagande. Dessutom är fungerande samarbete mellan hemslöjds konsulenter, skolor, kulturskolor och bibliotek avgörande för ett

framgångsrikt arbete att bredda deltagande. Till sist bör uppföljningen och utvärderingen av hemslöjden ännu bättre fånga och synliggöra kvalitativa aspekter.²⁸

Studieförbunden. Studieförbunden är aktiva i samtliga av Västra Götalands 49 kommuner. Statistiken visar dessutom en hög deltagandenivå i alla kommuner, även de mest glesbefolkade där mer institutionella utbildningsplatser inte finns. Studieförbunden är avgörande för invånarnas deltagande i estetisk verksamhet och annan bildningsverksamhet. Regeringens planerade neddragningar kommer att hota verksamheten och Västra Götalandsregionen bör diskutera hur regionen kan mildra de negativa effekterna.

Arrangörsstöd. Samtliga kommuner nyttjar det regionala arrangörsstödet för barn och unga och därmed är stödet viktigt för att barn i alla kommuner kan ta del av professionell kultur. Antalet barn som nås har dock minskat över tid.

K-pengar. Under 2022 har KulturUngdom beviljat K-pengar till 154 projekt som ungdomar själv arrangerar i 40 kommuner. Stödet främjar ungas delaktighet och egenmakt.

²⁸ Myndigheten för kulturutveckling (2023); Att bredda deltagandet i kulturlivet – Hinder och möjligheter; s. 157 – 169.

4. Jämställdhet i Västra Götalands kulturliv

I det här kapitlet presenteras först Västra Götalandsregionens mål som ligger till grund för arbetet med jämställdhet. Sedan analyseras könsfördelningen bland personal på 75 verksamheter som har uppdragsbaserat verksamhetsstöd, långsiktigt uppdrag eller verksamhetsstöd. Könsfördelningen beskrivs dels övergripande, men jämförs även utifrån kulturområdena Museer, Scenkonst, Film och Övrigt. Sedan analyseras skillnaderna i antal män och kvinnor som är sysselsatta inom de kreativa och kulturella branscherna. Dessutom beskrivs studier som identifierar normer, könsstereotyper och effekter av jämställdhetsinsatser inom musikbranschen och filmbranschen som är mansdominerade. Till sist analyseras skillnader i förvärvsinkomst för kvinnor och män inom olika konstnärliga yrken.

Metod och material

Kartläggningen omfattar totalt 75 kulturverksamheter som redovisar sin personalsammanställning i Kulturdatabasen, varav 31 scenkonstverksamheter, 19 museer och andra utställningsverksamheter, fyra filmverksamheter samt 17 övriga kulturverksamheter. Förvaltningen för kulturutveckling driver sex besöksmål och främjande verksamhet. Dessvärre redovisar Förvaltningen för kulturutveckling personalen på förvaltningsnivå, alltså kan den inte fördelas mellan områdena museer och främjande verksamhet. Underlaget består av redovisningar för 2022. I Kulturdatabasen redovisas antalet anställda, antalet årsarbetskrafter och antalet arvoderade. I denna kartläggning sammanställs och analyseras könsfördelningen i antalet årsarbetskrafter.

Dessutom har statistik hämtats från SCB för att kunna analysera kvinnors och mäns sysselsättning inom de kreativa och kulturella branscherna och kvinnors och mäns inkomster för olika kreativa yrken.

4.1 Mål för jämställdhet i kulturlivet

I visionen om *Det goda livet* är jämställdhet ett av fyra generella perspektiv som ska genomsyra utvecklingsarbetet i Västra Götaland och *”En ledande kulturregion”* är ett fokusområde. *”Köns- och mångfaldsperspektivet har ett brett genomslag inom kulturen”*.²⁹

I *Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021 – 2030* är huvudmålet att *Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle*. Omställningen innebär ur ett socialt perspektiv att

²⁹ ”Vision Västra Götaland – Det goda livet”, sidan 15

Västra Götaland ska vara jämlikt och öppet: *”I det jämlika Västra Götaland deltar varje människa i samhället på jämställda och jämlika villkor. Samhället är inkluderande och transparent, och invånarna känner sig delaktiga.”*³⁰

Kulturstrategi Västra Götaland – och regional kulturplan 2020–2023 omfattar fem strategiska områden, som genomsyrar Västra Götalandsregionens kulturpolitik. Ett av dessa områden är att vidga deltagandet (i kulturlivet), vilket bland annat innebär att *”verka för ett kulturliv som präglas av jämställdhet och interkulturell dialog”*³¹.

Jämställdhetsintegrering är ett insatsområde i riktlinjerna för strategiområdet vidgat deltagande och här konstateras följande: *”Kulturlivet präglas av ett ojämnt maktförhållande mellan kvinnor och män. Detta visar sig tydligast när det gäller allas deltagande på lika villkor. Genom att inta ledande positioner står män idag oftast för produktion av kultur, medan det är övervägande kvinnor när det gäller konsumtion av kultur. Det krävs därför insatser för att skapa jämlika förutsättningar för kvinnor och män att delta i och forma kulturlivet.”*³²

Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet är relevanta för kulturpolitiken. Mål 2: Jämlikhet och lika rättigheter innebär att orättfärdiga skillnader i livsvillkor och tillgång till mänskliga rättigheter för invånarna i Västra Götaland ska minska till år 2030. Ett delmål är att främja kunskap om jämlikhet, mänskliga rättigheter, alltså stereotypa normer. Ett annat delmål som berör människors rätt till kultur är att identifiera och analysera orättfärdiga skillnader.³³

Kulturnämnden har kontinuerligt fokus på jämställdhet i de uppdrag och projekt som beviljas medel och har beslutat om regelbundna kartläggningar av könsfördelning och jämställdhetsarbete. Den första kartläggningen gjordes 2007³⁴ och följdes av rapporten *(O)jämn kultur* 2011, där jämställdhetsindex presenterades³⁵. Rapporten *Jämställdhet i kulturnämndens långsiktiga uppdrag 2012–2014 – vart är vi på väg?* presenterades 2015 och belyste kvantitativa och kvalitativa aspekter av jämställdhet³⁶. Rapporten *Jämställd kultur i Västra Götaland!? - kartläggning av jämställdhet på kulturinstitutioner med regional finansiering 2016–2017* gjordes 2018 och analyserade könsfördelningen av personal på kulturinstitutioner med långsiktig finansiering och därutöver invånarnas kulturvanor.³⁷ Den senaste rapporten *Kartläggning av de regionala kulturverksamheternas arbete med jämställdhet 2018–*

³⁰ ” Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021 – 2030”, sidan 7

³¹ ”En mötesplats i världen – kulturstrategi för Västra Götaland 2012 –”, sidan 17

³² *Rätten att delta i kulturlivet*, sidan 15

<https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/13116639-25ac-4797-a9c4-ce2a197d36da/Riktlinjer-for-strategiomradet-Vidgat-deltagande.pdf?a=false&guest=true>

³³ Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet 2030; s. 14-15.

³⁴ ”Kvinnors och mäns kulturer”, Annika Ottosson (2007)

³⁵ ”(O)jämn kultur?”, Mari Nilsson (2011)

³⁶ ” Jämställdhet i kulturnämndens långsiktiga uppdrag 2012-2014 - vart är vi på väg”, Mari Nilsson (2015)

³⁷ ”Jämställd kultur i Västra Götaland!? - kartläggning av jämställdhet på kulturinstitutioner med regional finansiering 2016–2017”, Mari Nilsson (2018)

2020 togs fram 2022 och analyserar könsfördelningen bland personal på kulturverksamheterna med ett långsiktigt uppdrag från Västra Götalandsregionens kulturnämnd till och med 2021. Dessutom beskrevs kulturverksamheternas insatser för att främja jämställdhet och motverka trakasserier och sexuella trakasserier i egen verksamhet under uppdragsperioden 2018–2020.

Uppdrag 2021–2024

De uppdragsbaserade verksamhetsstöden och långsiktiga uppdragen 2021–2024 är baserade på *Kulturstrategi Västra Götaland– och regional kulturplan 2020–2023* och på *Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030*. Nytt med dessa uppdrag var att verksamheterna beskrev hur man under uppdragsperioden skulle bidra till de fem kulturstrategiska områdena och hur man skulle arbeta för jämställdhet och mot trakasserier. Varje uppdrag hade dessutom uppdragsmålet att bidra till regional utveckling och till social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Verksamheter ska varje år som indikator redovisa sina insatser och resultat för att öka jämställdheten och motverka trakasserier i den interna verksamheten.

Nytt för uppdragsperioden 2021–2024 var också att verksamheterna får integrera sin redovisning av det regionala uppdraget i sin befintliga verksamhetsberättelse och att den ska vara godkänd av styrelsen eller bolagsstämman. Tanken är att på detta sätt minska administrationen och bättre integrera uppdraget i ordinarie verksamhet.

4.2 Representation och jämställdhet på de regionala kulturinstitutionerna

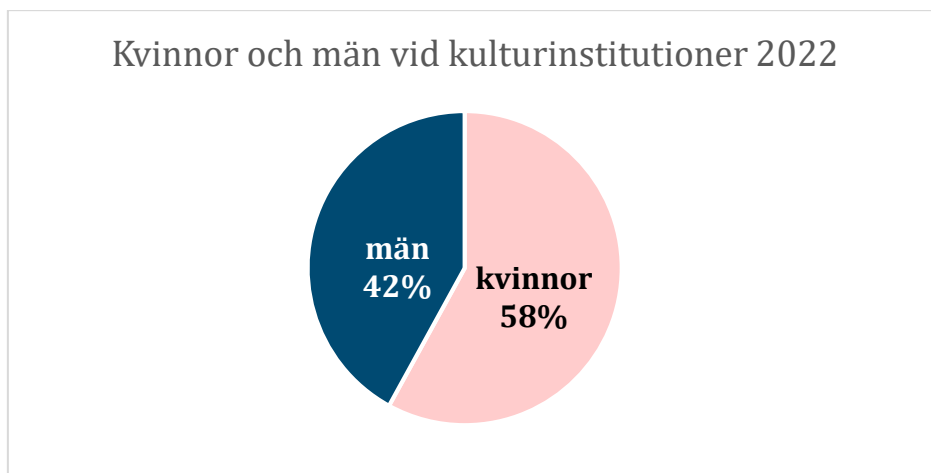
”Auskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt”
Delmål 5.1 i Agenda 2030 - FN:s globala mål för hållbar utveckling.³⁸

Den regionalt finansierade kultursektorn har jämnare könsfördelning än många andra sektorer i samhället. 2022 var det 3 500 anställda personer, varav 1940 årsarbetskrafter på de 75 kulturverksamheterna som redovisar i Kulturdatabasen. I figur 24 illustreras att 58 procent av årsarbetskrafterna var kvinnor och 42 procent män. Könsfördelningen är ungefär densamma 2022 jämfört med resultaten av analyserna av de långsiktiga uppdragen 2021 och 2017.

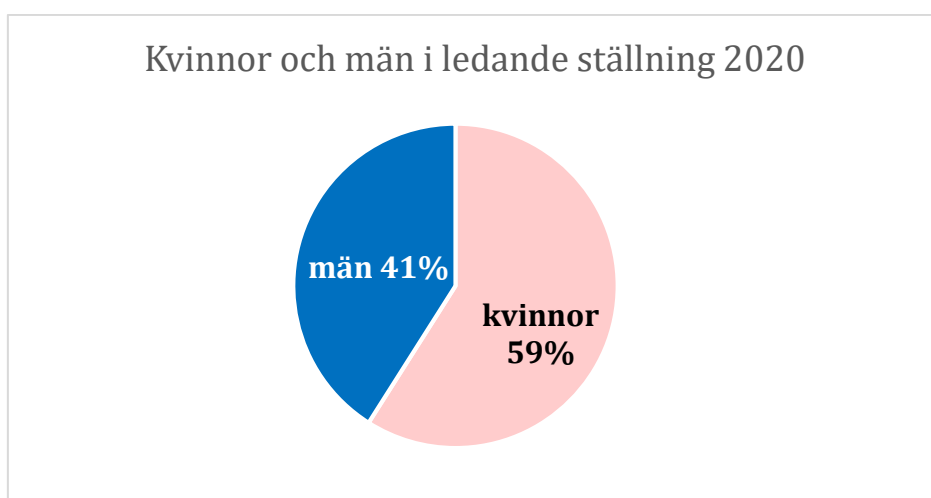
Könsfördelningen bland cheferna på 32 kulturverksamheter redovisades i Kulturdatabasen för sista gången 2020: därefter togs frågan bort för att förenkla redovisningen av personal. Antal årsarbetskrafter som arbetade i ledande ställning var 143, varav 59 procent kvinnor och 41 procent män. Detta var en väsentlig förbättring jämfört med uppdragsperioden 2012–2014, då det var övervägande manliga chefer för museerna och scenkonstinstitutionerna i Västra Götaland. Förmodligen har andelen

³⁸ <http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-5-jamstalldhet>

kvinnor i ledande ställning ökat under de senaste åren, på grund av att Vara Konserthus och Lödöse museum har fått kvinnliga chefer. Dessutom blir andelen kvinnor högre när verksamhetsstöden räknas med: här är två tredjedelar av all personal kvinnor. Dessa verksamheter är mindre än kulturinstitutionerna och har därför en högre andel anställda i en ledande ställning.

Figur 24. Källa: Kulturdatatabasen. Andelen kvinnor och män i anställda årsarbetskrafter på 75 kulturverksamheter som har UVS, LSU, KSU eller VS 2022.

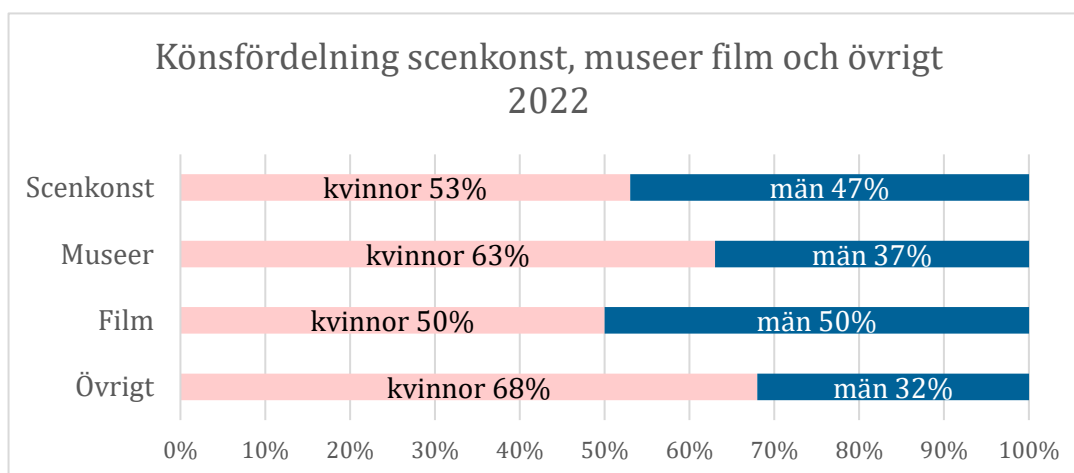

Figur 25. Källa: Kulturdatatabasen. Andelen kvinnor och män i ledande ställning i årsarbetskrafter på 32 kulturverksamheter som har UVS och LSU 2020.

4.2.1 Könsfördelning scenkonstverksamheter, museer och andra organisationer

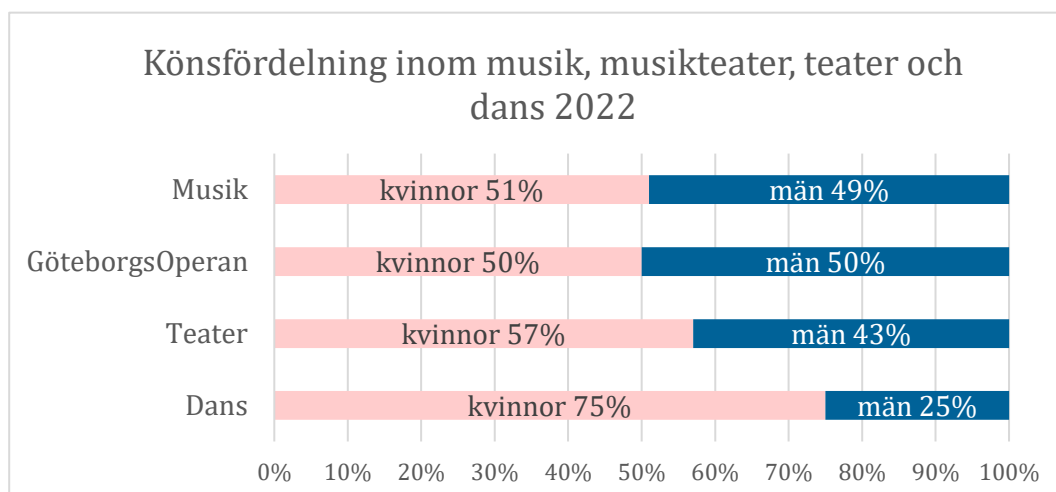
Av figur 26 framgår att det är jämn könsfördelning bland personalen inom scenkonst och film. Inom områdena museer och övrigt är mer än 60 procent kvinnor. Inom filmområdet redovisar fyra verksamheter. På Film i Väst arbetar fler kvinnor än män,

medan Göteborg Film Festival redovisar fler män än kvinnor. För scenkonst och museer är det liknande resultat som framkommit i tidigare kartläggningar i Västra Götaland. Film och övrigt kan inte jämföras över tid, eftersom utfallet för 2022 påverkas för mycket av verksamheterna med verksamhetsstöd och Göteborg Film

Figur 26: Källa: Kulturdatabasen. Andelen kvinnor och män i årsarbetskrafter på 31 scenkonstverksamheter, 19 museer och andra utställningsverksamheter, fyra filmverksamheter samt 17 övriga kulturverksamheter. År 2022. Festival som inte var med i tidigare kartläggningar.

Inom scenkonstområdena musik, musikteater, teater och dans är könsfördelningen varierad. Inom musik och musikteater (GöteborgsOperan) är den jämn. Inom teater jobbar fler kvinnor än män, men könsfördelningen ligger fortfarande mellan 40 och 60 procent, som anses vara jämställd. Däremot är fördelningen inom dans ojämn med 75 procent kvinnor och 25 procent män.

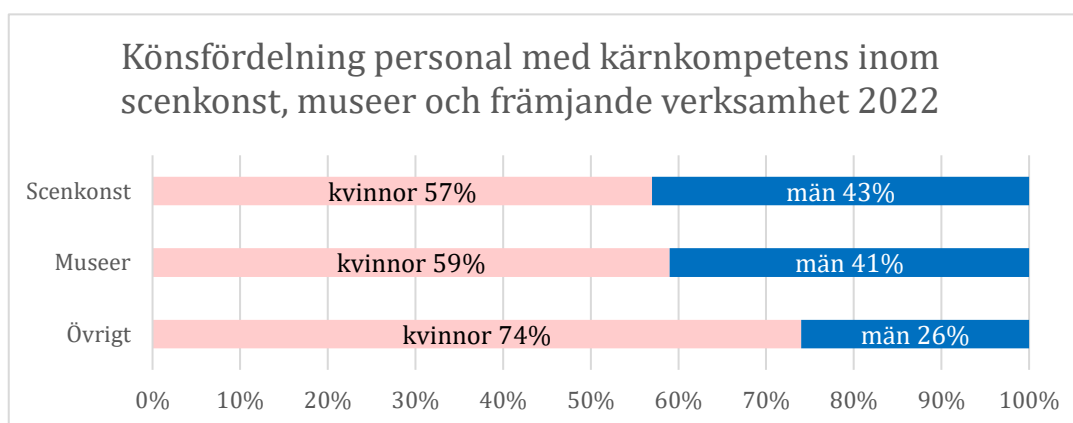

Figur 27. Källa: Kulturdatabasen. Andelen kvinnor och män i årsarbetskrafter på 31 scenkonstverksamheter fördelad på musik, musikteater, teater och dans. År 2022.

4.2.2 Kärnkompetens

Personal med kärnkompetens utgjorde 55 procent av totalt antal årsarbetskrafter 2022. Kärnkompetens utgörs till största delen av konstnärlig eller annan kulturinriktad specialkompetens inom verksamhetsområdena.³⁹ Av all personal med kärnkompetens är 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Figur 28 illustrerar andelen kvinnor och män med kärnkompetens i årsarbetskrafter 2022 uppdelat på 31 scenkonstverksamheter, 19 museer och andra utställningsverksamheter, samt 17 övriga kulturverksamheter. På scenkonstverksamheterna och museerna ligger andelen kvinnor nära 60 procent, medan övrig verksamhet är kvinnodominerad.

Figur 28: Källa: Kulturdatabasen. Andelen kvinnor och män med kärnkompetens i årsarbetskrafter på 31 scenkonstverksamheter, 19 museer och andra utställningsverksamheter, fyra filmverksamheter samt 17 övriga kulturverksamheter. År 2022.

När det gäller scenkonsten skiljer könsfördelningen sig åt mellan de olika scenkonstområdena. Vid närmare analys framkommer att teaterverksamheterna har jämnare könsfördelning än musikverksamheterna. Detta bekräftar även slutsatserna från tidigare kartläggningar i Västra Götaland och nationellt.⁴⁰

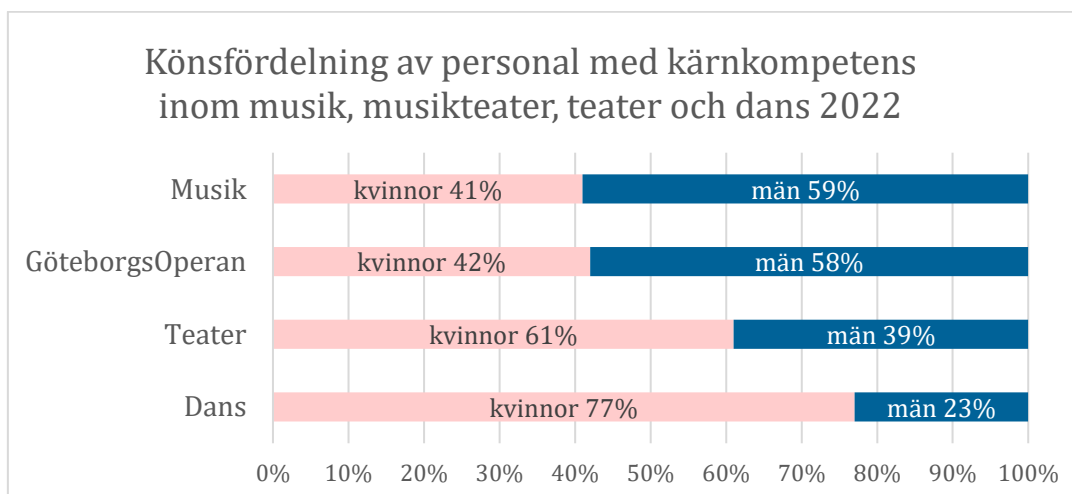
³⁹ Exempel på befattningar/yrken för kärnkompetens per område:

Scenkonst och musik: skådespelare, musiker, sångare, dansare, regissörer, tonsättare, dirigenter, koreograf, koreolog, repetitör, konstnärlig ledning, cirkusartister, producenter, tonsättare, scenografer, kostymörer, dramaturger, maskörer, ljus- och ljuddesigner, pedagoger, konsulenter eller andra som arbetar främjande.

Museer: museiintendenter, utställningsproducenter, museipedagoger, guider, museireceptionister, bibliotekarier, arkivarier, konservatorer, fotografer, forskare, forskningsassistenter, curatorer, antikvarier (byggnads- och bebyggelse-), arkeologer, etnologer, historiker, kulturgeografer, pedagoger, konsulenter eller andra som arbetar främjande.

Bild och form: curatorer, konstpedagoger, konstvetare/konsthistoriker, konstnärer, konsulenter eller andra som arbetar främjande.

⁴⁰ Se bland andra *Jämställd kultur i Västra Götaland!? 2018*, *Jämställdhet i kulturnämndens långsiktiga uppdrag 2012-2014*, sidan 14 och *Jämställd kultur: Kvinnor och män på statligt finansierade kulturinstitutioner i Norden 2017*, sidan 21

Figur 29. Källa: Kulturdatatabasen. Andelen kvinnor och män med kärnkompetens i årsarbetskrafter på 31 scenkonstverksamheter fördelad på musik, musikteater, teater och dans. År 2022.

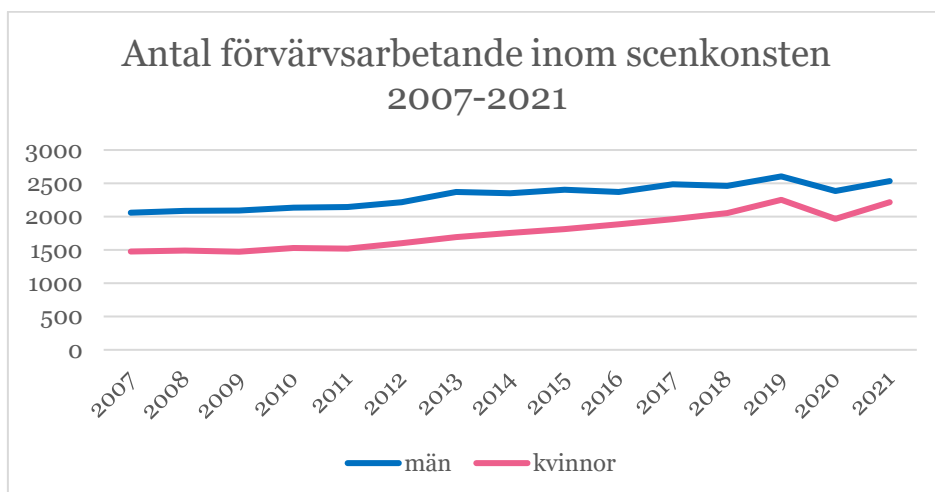
Förvaltningen för kulturutveckling driver de regionägda museerna och har främjande verksamhet inom olika kulturområden. Förvaltningen redovisar personal på förvaltningsnivå, alltså inte nedbrutet på kulturområde. Personalen omfattar 230 årsarbetskrafter varav 80 procent med kärnkompetens. Sjuttio procent av personalen med kärnkompetens är kvinnor, medan 30 procent är män. Kvinnors inkomster var 17 procent lägre än mäns.

4.3 Representation och jämställdhet i de kulturella branscherna

I föregående stycke konstaterades att de regionalt finansierade kulturverksamheterna generellt sett har en jämn könsfördelning bland personalen. Vid en närmare analys av den kulturella arbetsmarknaden inom de kulturella branscherna kan dock konstateras att vissa inte är jämställda. I stycket nedan belyses könsfördelningen inom de största branscherna i Västra Götaland.

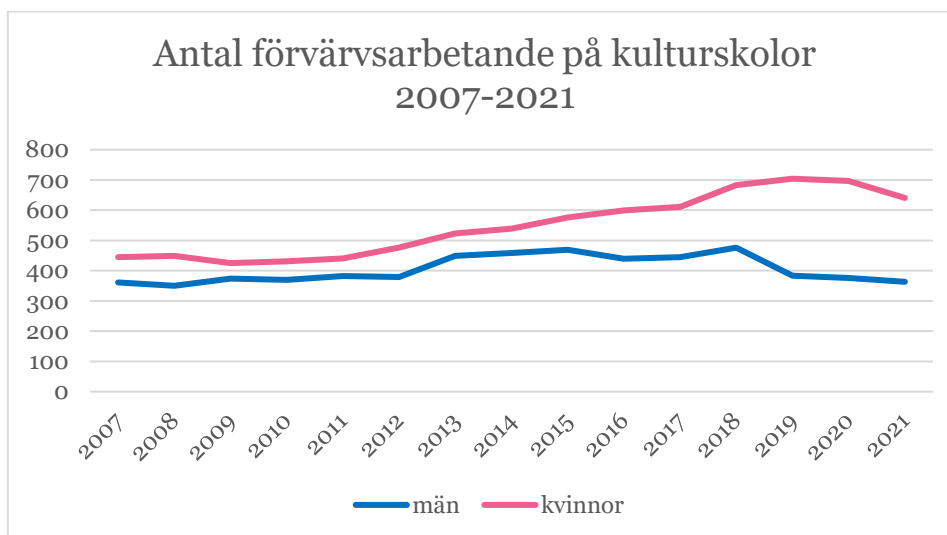
4.3.1 Scenkonstbranschen

Scenkonstbranschen har cirka 4 700 förvärvsarbetande och består av artister, scener, stödtjänster, utbildningar, studior, musikhandlare och musikinstrumenttillverkare. Inom scenkonstbranschen arbetar övervägande män, men totalt sett har könsfördelningen varit jämn inom 40–60 procent över tid och minskat något. År 2021 var fördelningen män – kvinnor respektive 53–47 procent.

Figur 30. Källa: SCB RAMS. Antal förvärvsarbetande män och kvinnor inom scenkonsten (KKN-delbranschens SNI-koder). 2007 - 2021.

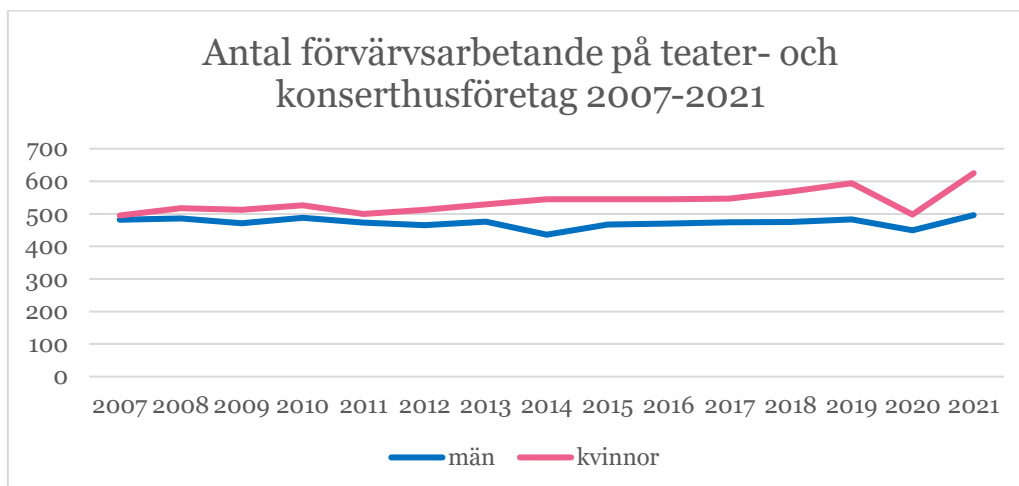
Inom branschen finns däremot stora skillnader. På kulturskolor var drygt 1 000 personer sysselsatta 2021, varav 640 kvinnor och 360 män. Det innebär en ojämn könsfördelning med övervikt av kvinnor. Figuren nedan visar tydligt att klyftan ökade mellan 2015 och 2021. Anledningen kan vara att kulturskolan har utvecklats från musikskola till en verksamhet som omfattar fler och fler konstformer vilka utövas av främst kvinnor som teater, dans och slöjd.

Figur 31. Källa: SCB RAMS. Antal förvärvsarbetande män och kvinnor på kulturskolor (SNI-koder 85.521 och 85.522). 2007 - 2021.

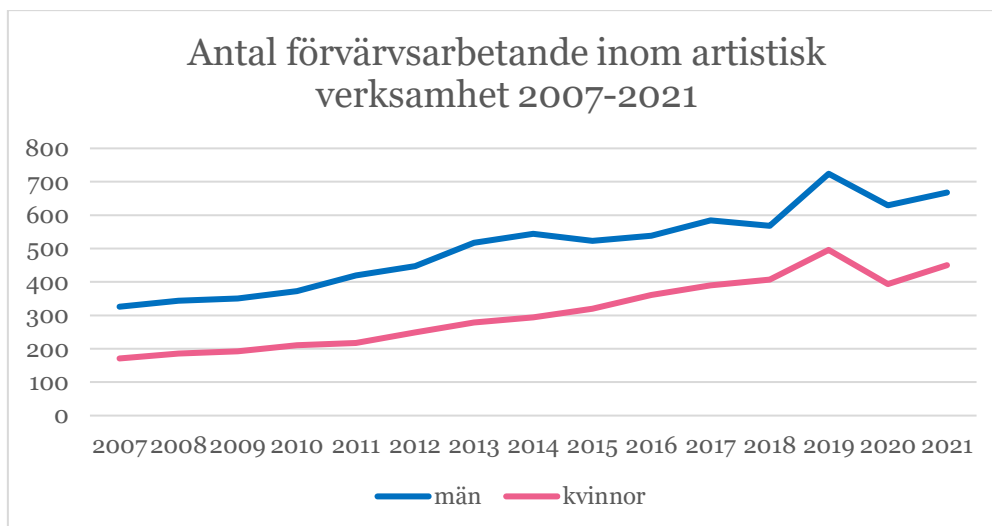
På teater- och konserthusföretag är ungefär 1 100 personer sysselsatta 2021, varav 56 procent kvinnor och 44 procent män. I den här kategorin är de stora

kulturbolagen GöteborgsOperan, Göteborgs Stadsteater och Göteborgs Symfoniker med. Skillnaden i könsfördelningen ökade något jämfört med 2012.

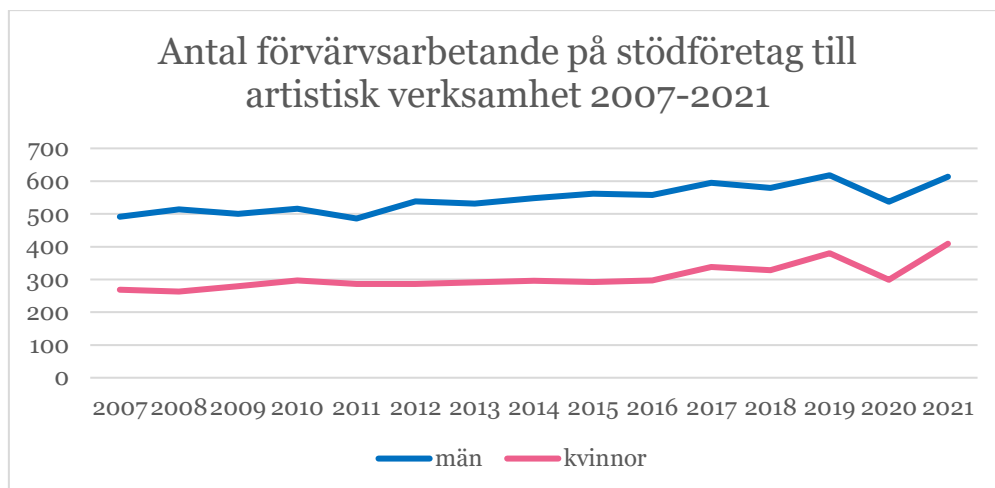
Figur 32. Källa: SCB RAMS. Antal förvärvsarbetande män och kvinnor på teater- och konserthusföretag (SNI-kod 90.040). 2007 - 2021.

Inom kategorin Artistisk verksamhet finns framförallt enmansföretag. Antalet sysselsatta näringsidkare ökade 2007 till 2021 stadigt från cirka 500 till 1 100. Könsfördelningen blev jämnare från 66 procent män och 34 procent kvinnor 2007 till 60 procent män och 40 procent kvinnor 2021.

Figur 33. Källa: SCB RAMS. Antal förvärvsarbetande män och kvinnor inom artistisk verksamhet (SNI-kod 90.010). 2007 - 2021.

Cirka 1 020 personer var sysselsatta på stödföretag till artistisk verksamhet varav 610 män och 410 kvinnor. I denna kategori finns till exempel artistbyråer, bokningsagenturer och tekniker. Könsfördelningen blev jämnare över tid från 65 procent män och 35 procent kvinnor 2007 till 60 procent män och 40 procent kvinnor 2021.

Figur 34. Källa: SCB RAMS. Antal förvärvsarbetande män och kvinnor på stödföretag till artistisk verksamhet (SNI-kod 90.020). 2007 - 2021.

Drygt 160 personer var sysselsatta inom musikinstrumenttillverkning eller på musikbutiker eller skivbutiker 2021, varav 78 procent män och endast 22 procent kvinnor. Under perioden 2007–2021 skedde ingen förändring. På musikstudior arbetar också fler män än kvinnor, 260 respektive 60 personer som motsvarar 82 respektive 18 procent. Könsfördelningen 2007 låg på samma nivå.

4.3.2 Musik och kön

Forskningen om relationen mellan kön och musik har engagerat många forskare inom olika discipliner, inklusive musikvetenskap, genusstudier, sociologi och psykologi. Relationen är omfattande och komplex. Forskningen beaktar flera olika aspekter i undersökningen. Till exempel har det konstaterats att män och kvinnor ibland föredrar olika musikgenrer. Dessa skillnader kan delvis vara kopplade till samhällets könsroller och förväntningar, där vissa genrer kan vara starkt förknippade med maskulinitet eller femininitet. Historiskt sett har musikskapande ofta varit dominerat av män, särskilt inom vissa genrer som klassisk musik och rock. Det har funnits en obalans i kön bland kompositörer, musiker och producenter. En studie i Sverige visar på att den manliga gemenskapen är norm bland musikproducenter, vilket upplevs som obekvämt av kvinnliga och icke-binära musikproducenter.⁴¹

⁴¹ Sandberg, Anastasia (2022); Kvinnors och ickebinäras upplevelser som

Representationen av kvinnor och män i musikvideor, låttexter och på scenen kan vara stereotypisk och ibland objektifierande, vilket påverkar hur människor uppfattar kön och musik.⁴² Forskaren Ann Werner påpekar att algoritmiska mjukvaruprocesser på Spotify, Netflix eller Google är en aktiv medskapare av en ojämlig kulturkonsumtion, där algoritmerna som rekommenderar innehåll förstärker och omvandlar sociala grupper utifrån till exempel klass, genus och etnicitet/ras när de förmedlar och organiserar kulturellt innehåll.⁴³

Jämställdhetsprojekt stimulerar ofta kvinnor och tjejer ”att ta plats” på scenen. Genusforskare Cecilia Björck menar att detta vid första anblicken kan verka samtyckande, utan att en närmare granskning avslöjar ett antal ömsesidigt relaterade spänningar. Uppmuntran att ta plats i en mansdominerad domän kan ömsesidigt bidra till objektifiering:

Handlingar och processer som framstår som "bra" och stärkande – en kvinna som tar plats på scenen, ett tal för att synliggöra kvinnliga musiker, publikens komplimanger till den tuffa tjejen på scenen – kan samtidigt fungera som objektifierande. Det är rimligt att anta att alla musiker påverkas av lyssnare/åskådare, men positionen för den kvinnliga populär musikern verkar särskilt utsatt för risken att bli objektifierad.⁴⁴

Vidare kan jämställdhetsarbetet som syftar till att förändra kvinnor, lägga ansvaret på kvinnor, alltså lämna diskursen och normer som är mansdominerade oförändrade.

Discourses emphasizing the need for females to acquire good self-confidence risk locating the problem of gender equality to females. They might imply that females are generally too submissive and weak, perhaps that it is their own fault that they are under-represented in some public sectors of society. As a consequence, the responsibility for obtaining gender-equal education is placed on women themselves. And when gender equality is reduced to changing women, it leaves other norms unchallenged – in this case, norms of popular music practice.⁴⁵ (s. 61–62)

musikproducenter inom musikbranschen; s. 19. <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:1742980/FULLTEXT01.pdf>

⁴² Hawkins, Stan (2017) och flera; The Routledge Research Companion to Popular Music and Gender; and Cook, Nicholas (2000); Music and Gender ; Music: A Very short introduction.

⁴³ Werner, Ann (2020); The Smirnoff Equaliser – en feministisk medieintervention för strömmad musik?; <https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/ISSN.0805-9535-2020-03-04>

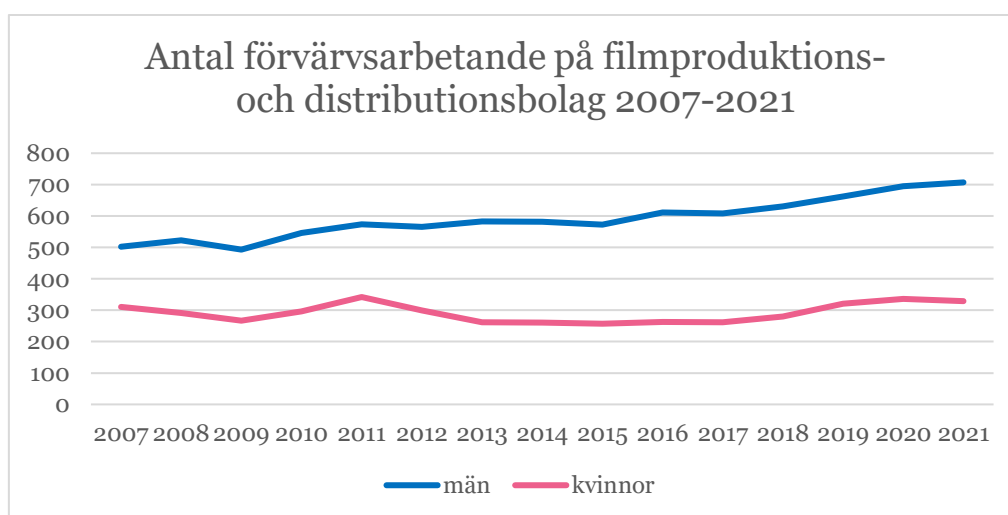
⁴⁴ Björck, Cecilia (2011); Claiming Space: Discourses on Gender, Popular Music, and Social Change; s. 61

⁴⁵ Ibid. s. 61 - 62

Musik, utrymmen där musik skapas eller konsumeras är relaterade till sociala identiteter, vilket innebär att själva musiken och musikala händelser är både socialt inkluderande och exkluderande. Musik är liksom andra konstarter identitetsskapande. När det gäller musikundervisning menar Cecilia Björck att musikstudenter bör lära sig könstereotyper och könsnormer i musiken som del av deras utbildning. Lärarna behöver utveckla kunskap för att kunna observera hur normer skapas och upprätthålls inom och utanför skolan.⁴⁶

4.3.3 Film

Inom filmbranschen var cirka 1 030 sysselsatta 2021, varav 68 procent män och 32 procent kvinnor, vilket är en tydligt manlig dominans. Skillnaden i könsfördelningen ökade sedan 2007 på grund av att antalet sysselsatta män ökade.

Figur 35. Källa: SCB RAMS. Antal förvärvsarbetande kvinnor och män på filmproduktions- och distributionsbolag (SNI-koderna 18.200, 59.110, 59.120 och 59.130). 2007 - 2021.

På biograferna i Västra Götaland arbetar 110 kvinnor och 110 män. Under perioden 2007–2021 fluktuerade könsfördelningen inom 44–57 procent med något fler kvinnor än män.

Svenska Filminstitutet publicerar årligen en kvantitativ jämställdhetsrapport. I senaste rapporten 2021/2022 analyseras hur lång tid det tar för en film att färdigställas och vilka projekt som faller bort under processen till premiären. Det är betydligt fler män än kvinnor som söker ett första utvecklingsstöd för filmer. Det framträder betydande könsskillnader som på olika sätt påverkar vilka filmer som faktiskt blir producerade och hur lång tid processen tar.

⁴⁶ Ibid. s. 68

Långa spelfilmer med kvinnliga manusförfattare och regissörer tar betydligt längre tid att färdigställas. Det tar längre tid för kvinnor från att en film beviljas sitt första utvecklingsstöd till att filmen beviljas ett Letter of Intent (LOI), en bekräftelse på produktionsstöd från Svenska Filminstitutet. Detta påverkar sammansättningen av de filmer som har premiär och bidrar till den ojämna könsfördelningen bland premiärsatta filmer varje år. Det finns inga tydliga samband mellan hur lång tid det tar att färdigställa filmprojekt och vilka recensioner filmerna får.

Kvinnliga filmskapare erhåller normalt sett högre och fler utvecklingsbidrag per filmprojekt. Trots detta utgör utvecklingsstöden endast en bråkdel av den totala produktionsbudgeten för filmen. Filminstitutets tidigare jämställdhetsrapporter har indikerat att projekt med kvinnliga skapare har svårigheter att säkra extern finansiering, vilket är nödvändigt för att kunna gå vidare till produktionsfasen. Detta utgör en möjlig förklaring till varför denna fas tar längre tid för kvinnliga filmskapare.

När det gäller lång dokumentärfilm tar det betydligt längre tid för filmer med manliga upphovspersoner att bli klara jämfört med filmer med kvinnliga upphovspersoner. En förklaring är att de manliga projekten i högre grad är "större" och mer komplexa produktioner som kräver både mer pengar och mer tid för att slutföras.

I processen av att skapa långfilm lämnar kvinnor i högre utsträckning projektet jämfört med män. Det är endast för regissörer som andelen kvinnor ökar från första ansökan till premiären. Det är dock värt att notera att filmer med kvinnliga filmskapare tenderar att avslutas senare i processen. Å ena sidan kan detta betyda att kvinnliga filmskapare får en längre tid att utveckla sina filmidéer. Å andra sidan innebär det också att de är involverade längre i projekt som kanske aldrig resulterar i en färdig film.⁴⁷

4.3.4 Representativitet i Film i Västs produktioner.

Film i Väst har uppdraget att främja en bred representation av olika målgrupper i produktionerna. I den årliga uppdragsredovisningen beskrivs representativitet utifrån ur vilket perspektiv de samproducerade filmernas historier berättas – kön, etnicitet och land/stad. Källan för styckena nedan är Film i Västs verksamhetsberättelse/uppdragsredovisning 2022.

Nedan redovisas representativitet i svenska långfilmer, dokumentärer och kortfilmer med stöd av Film i Väst som haft premiär under 2022. Märk väl att en produktion också kan ha fler än en person när det gäller regi, producent och manus. Siffror inom parentes avser 2021.

⁴⁷ Filminstitutet (2022); 406 dagar – en tidsfråga. Jämställdhetsrapport 2021/2022

Regi

66% (62) män, 31% (33) kvinnor och 3% (5) procent mix.⁴⁸ Detta innebär en ojämn könsfördelning med en högre andel manliga regissörer än kvinnliga 2021 och 2022.

Producent

38% (38) män, 62% (52) kvinnor, 0% (10) mix.⁴⁹ Detta innebär att 2022 uppnåtts en jämn könsfördelning med en högre andel kvinnliga producenter än manliga 2022. 2021 var könsfördelningen nästan jämn.

Manus

Manus: 66% (71) män, 32% (24) kvinnor, 3% (5) mix.⁵⁰ Detta innebär en ojämn könsfördelning med en högre andel manliga manusförfattare än kvinnliga 2021 och 2022.

Point of View (PoV)

I totalt 27 produktioner var berättarperspektivet, alltså ur vems perspektiv handlingen berättas: 37% (25) ur ett kvinnligt perspektiv och 30% (55) ur ett manligt perspektiv samt 33% (20) både manligt och kvinnligt. Detta innebär att berättarperspektivet var relativt jämnt 2022, medan det manliga perspektivet var övervägande 2021.

Plats

I perspektivet var filmen utspelar sig: 34% (50) utspelade sig i storstad, 11% (15) på landsbygd, 22% (20) i småstad, 33% (15) i en mix av små- och storstad samt landsbygd.

Även Svenska Filminstitutet mäter jämställdheten och menar att de långa spelfilmer som fått stöd över åren haft en högre andel kvinnor på nyckelpositioner jämfört med marknadsstödda filmer. Filminstitutet har fördelat produktionsstöd till alla sorters film. I snitt hade 50 procent av alla 89 beslut kvinnliga regissörer, 49 procent kvinnliga manusförfattare och 47 procent kvinnliga producenter 2022. Den långsiktiga trenden visar dock på en fortsatt låg andel kvinnor inom framför allt nyckelpositionen regi för filmer med marknadsstöd.⁵¹

⁴⁸ I totalt 27 produktioner med premiär 2022 var det 35 regissörer (i vissa produktioner fler än en regissör)

⁴⁹ I totalt 27 produktioner med premiär 2022 var det 39 producenter (i vissa produktioner fler än en producent)

⁵⁰ I totalt 27 produktioner med premiär 2022 var det 38 manusförfattare (i vissa produktioner fler än en manusförfattare)

⁵¹ Filminstitutet (2023); Hållbarhetsrapporten 2022; s. 12 – 13.

4.3.5 Män dominerar filmbranschen

En studie av forskarna Maria Jansson, Frantzeska Papadopoulou, Ingrid Stigsdotter och Louise Wallenberg belyser hur könsbestämd relationen mellan regissörer och producenter är och hur jämställdhetsmålet i filmpolitiken påverkar filmproduktionen.⁵² Resultaten antyder att de nuvarande insatserna för att främja jämställdhet upprätthåller en könsindelning inom den svenska filmindustrin. Statistik visar att filmer med manliga producenter är benägna att ha manliga regissörer och manusförfattare. Filmer med kvinnor på någon av positionerna som producent, regissör, manusförfattare eller huvudskådespelare har större sannolikhet att ha lägre budgetar, visas på färre biografier och nå mindre publik. Dessutom har de argumenterat för att vänskap mellan män är en accepterad norm inom den svenska filmindustrin, där filmproduktion betraktas som "en lekplats för grabbar." Vidare beskriver de att positionerna som regissör och producent är kopplade till maskulinitet och till män. På grund av den normaliserade mansdominerade vänskaper inom branschen kan manliga producenter också beskrivas som "befriade" från ansvaret att bidra till jämställdhet, eftersom de tillåts fortsätta arbeta med regissörer, manusförfattare och skådespelare som de redan känner.

Den institutionella ramen för den svenska filmindustrin bygger på en uppdelning mellan konstnärliga och ekonomiska ansvar. Regissörer beskriver sina ansvar som relaterade till innehållet och de konstnärliga kvaliteterna i produktionen – filmen – medan producenter beskriver sina ansvar som främst baserade på ekonomi. Regissörernas engagemang kan i sin tur förstås som en reflektion av hur de tänker på film: ofta ser de filmer som viktiga för samhället och strävar efter att bidra till förändring genom sitt arbete. Men deras engagemang kan också vara grundat i en förståelse av film som en produkt som bör utföras professionellt för att den uppnår hög kvalitet. Uppfattningen om vad som är en professionell regissör är könsbestämd, eftersom myten om den manliga geniregissören lever kvar. Dessutom ligger i rollen av regissör och vad som skapar reputation ett ansvar för hur en film tas emot av publiken, hur den recenserar och hur lönsam den blir. Detta är nära kopplat till det faktum att själva föreställningen om "regissören" som man blir stark inom branschen.

Jämställdhetsinsatser inom den svenska filmindustrin ger incitament att utse kvinnor som regissörer, producenter och manusförfattare. Men när det gäller producenter råder förvirring mellan den faktiska personen som producerar en film och produktionsbolaget. Medan finansiering ges till ett produktionsbolag, talar jämställdhetsmålen om den faktiska personen som producerar filmen. Om denna person är en kvinna kan filmen kvalificera sig för finansiellt stöd och uppfylla

⁵² Jansson, J; Papadopoulou, F, Stigsdotter, I och Wallenberg, L (2021); "The final cut™: Directors, producers and the gender regime of the Swedish film industry"; *Gender, Work and Organization* vol. 28, issue 6, nov 2021, s. 2010 - 2025.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/qwao.12621>

jämställdhetsmålen, men detta berättar mycket lite om kvinnans makt och roll inom produktionsbolaget och hennes ställning i förhållande till filmrättigheterna. Forskarna avslöjar fall där producenten inte är den som faktiskt utför arbetet och där producenten inte kontrollerar processen. Ju större produktionsbolaget är, desto mer komplicerat blir det att avgöra vem som har kontrollen och vem som utför arbetet.

Resultatet av forskarnas studie komplicerar och nyanserar det faktum att filmproduktioner är kollektiva processer. Filmer är inte bara resultatet av ett kollektivt arbete av ett team av filmarbetare, de är också kollektiva i den meningen att den ekonomiska organisationen påverkar det kreativa arbetet och resultatet på många sätt.

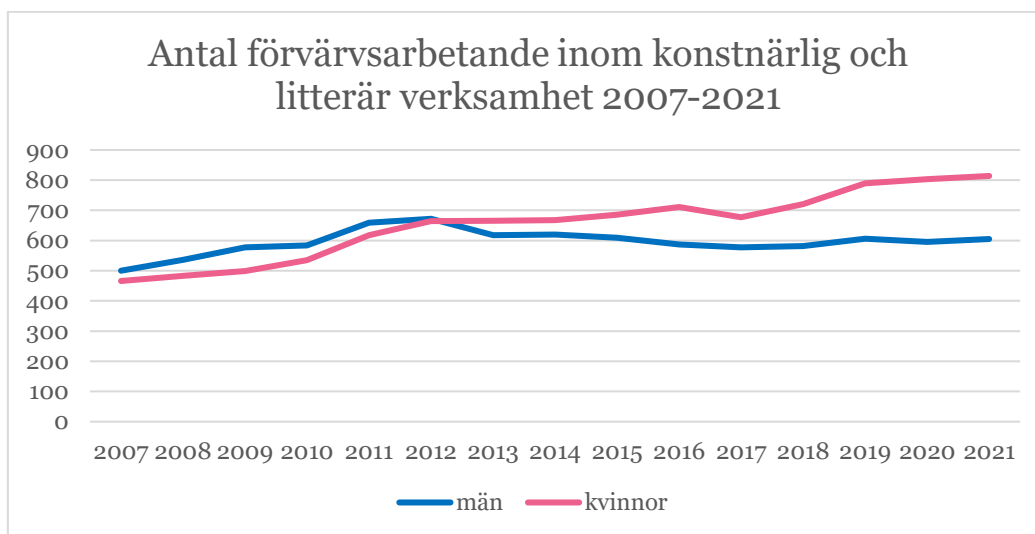
Forskarna hävdar att den nuvarande situationen inom den svenska filmindustrin inte kan förändras genom jämställdhetsåtgärder som bygger på idén att en lika andel kvinnor och män på så kallade "nyckelpositioner" kommer att vara tillräckligt för att förbättra villkoren för kvinnor inom branschen och/eller skildringen av kvinnors erfarenheter på skärmen. Som deras studie visar säger att räkna antalet kvinnor som producenter eller regissörer - den huvudsakliga mätningen som används av SFI för att utvärdera deras jämställdhetsinsatser - säger mycket lite om jämställdhet och kvinnors arbetsvillkor. Det är en gammal sanning, men en som förtjänar att upprepas: den institutionella uppställningen för filmproduktion har en påverkan på vilka filmer som kommer att produceras och hur könssystemet utspelas.

Detta resultat belyser behovet av att kulturpolitiken överväger det nuvarande regelverket, förutom att försöka "lägga till" kvinnor i en redan befintlig struktur som präglas av en historiskt mansdominerad bransch.⁵³

4.3.6 Enskilda konstnärer, författare och journalister

I bransch kategorin Litterärt och konstnärligt skapande (SNI 90.030) finns drygt 2 000 företag i Västra Götaland, främst ensamföretagare med bland annat konstnärer, författare och journalister.

⁵³ Ibid.

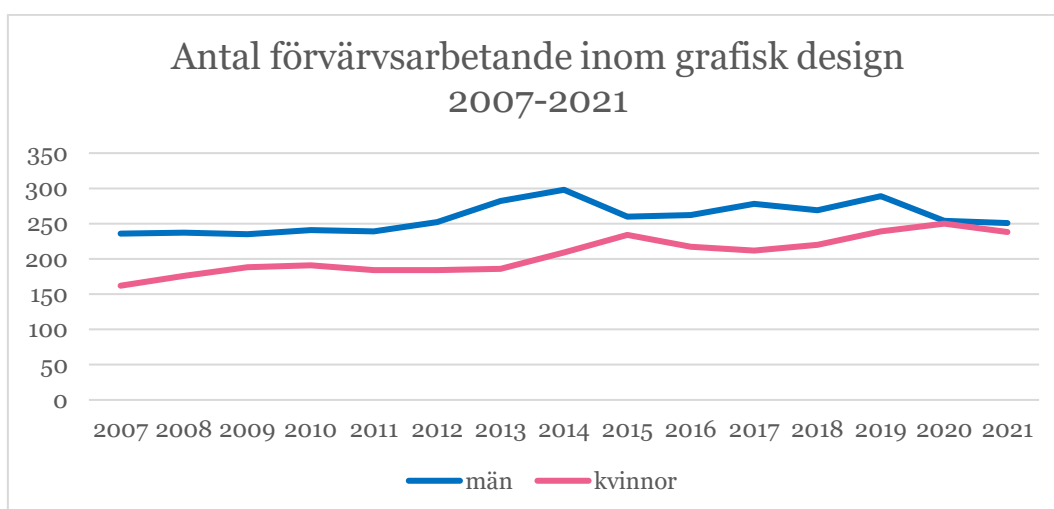

Figur 36. Källa: SCB RAMS. Antal förvärvsarbetande män och kvinnor inom konstnärlig och litterär verksamhet (SNI-kod 90.030). 2007 - 2021.

SCB:s statistik för Västra Götaland visar en intressant utveckling. Till och med 2012 var något fler män än kvinnor verksamma som konstnärer, författare eller journalister. Sedan minskade antalet män, medan antalet kvinnor ökade. År 2021 visar 1 400 sysselsatta varav 810 kvinnor och 610 män, vilket motsvarar en fördelning av 57 respektive 43 procent.

4.3.7 Grafisk design

Inom grafisk design var totalt 590 personer sysselsatta 2021, varav 240 kvinnor och 250 män 2021. Över tid dominerade män, men skillnaderna jämnades ut 2020 och 2021.

Figur 37. Källa: SCB RAMS. Antal förvärvsarbetande män och kvinnor inom grafisk design (SNI-kod 74.102). 2007 - 2021.

4.4 Inkomstskillnader mellan män och kvinnor med ett konstnärligt yrke

I det här stycket belyses skillnaderna mellan mäns och kvinnors inkomster inom olika konstnärliga yrken i Västra Götaland för 2021. Myndigheten för kulturanalys har valt ut 15 SSYK-yrkeskoder (Standard för svensk yrkesklassificering) för de som arbetar med ett konstnärligt yrke. I tillägg till dem har företagarna inom bransch kategorin Litterärt och konstnärligt skapande (SNI-kod 90.030) bifogats. Dessa företagare saknar ofta en yrkeskod, men man kan anta att de har förvärvsinkomst från konstnärligt arbete. SCB använder begreppet förvärvsinkomst, som innefattar alla skattepliktiga inkomster före skatt, även sjukpenning, föräldrapenning, a-kassa och pension. I inkomststatistiken tar man hänsyn till att kvinnor oftare än män jobbar deltid, tar ut mer föräldraledighet och har högre sjukfrånvaro än män. Allt detta gör att kvinnors inkomster blir lägre än mäns.⁵⁴ Medianvärdet för förvärvsinkomst i Västra Götaland för kvinnor i åldersgruppen 16–64 år var 263 000 kronor 2021, medan medianinkomsten för män i samma grupp var 348 000 kronor. Kvinnors inkomster var 18 procent lägre än mäns 2021.⁵⁵

I tabell 38 visas de årliga medianförvärvsinkomsterna i Västra Götaland för 5200 kvinnor och 5500 män med ett konstnärligt yrke, sorterat på inkomstgapets storlek i kronor. ”Övriga designer och formgivare” (främst modedesigner) hade den största inkomstskillnaden i kronor. Män tjänade genomsnittligt 545 000 kronor, medan kvinnor tjänade 420 000 vilket är 125 000 kronor mindre (23 procent).

Inkomstskillnaden bland musikinstrumentmakare och övriga hantverkare var procentuellt störst av alla konstnärliga yrken. Kvinnor tjänade 196 000 kronor vilket var 36% mindre än män, som tjänade 307 000 kronor.

Inkomstklyftan bland industridesigner var också stor, drygt 88 000 kronor. Män hade den högsta inkomsten av alla konstnärliga yrken, 568 000 kronor per år. Kvinnor tjänade däremot 480 000 kronor vilket är 16 procent mindre än män.

Guld- och silversmeder är en relativt liten grupp. Här hade kvinnor 26 procent lägre inkomster än män. Mäns medianinkomster låg på 314 000 kronor, medan kvinnors låg på 232 000 kronor. Inkomstklyftan var 82 000 kronor.

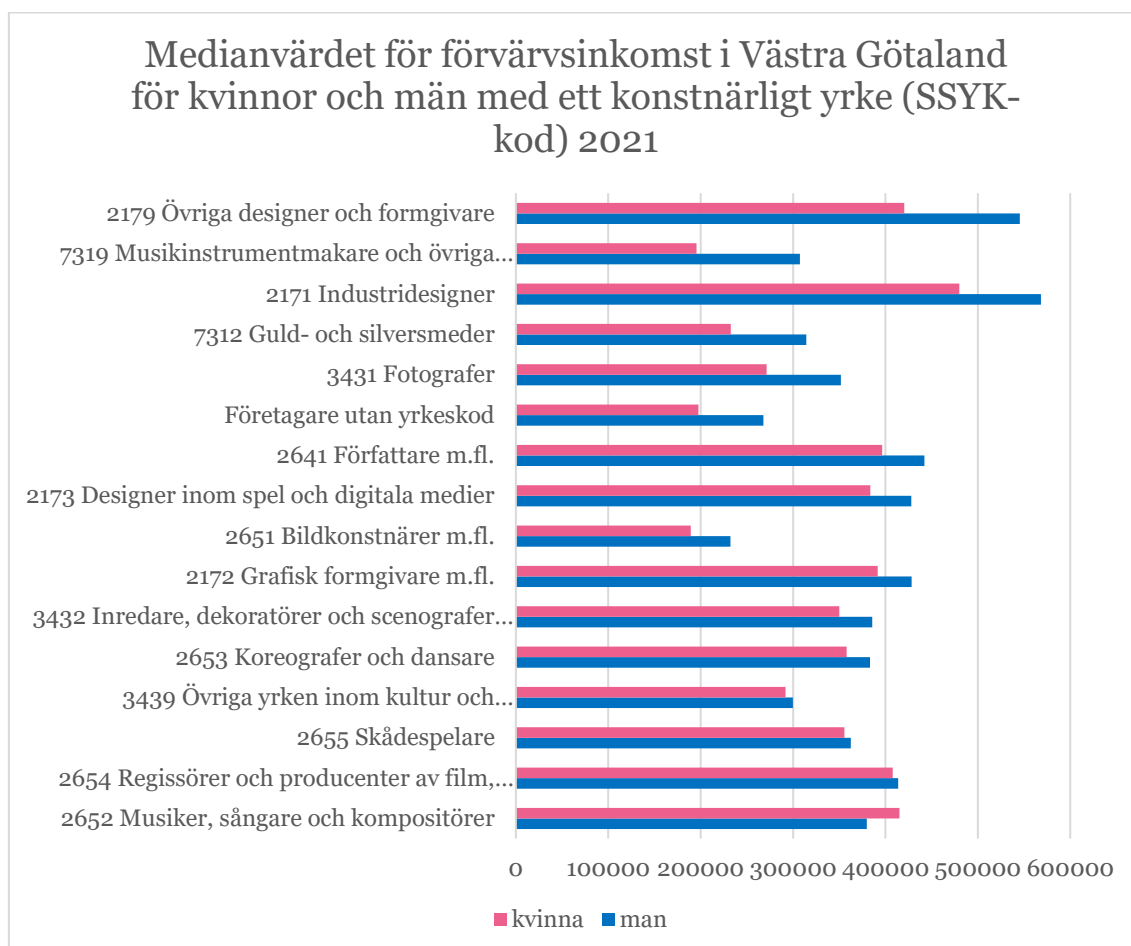
När det gäller fotografer hade kvinnor 23 procent lägre inkomster än män. Manliga fotografer hade 352 000 kronor som inkomst, medan kvinnor hade 271 000 kronor. Skillnaden var cirka 80 000 kronor.

⁵⁴ Medlingsinstitutet (2023); Inkomstskillnader mellan kvinnor och män – Regeringsuppdrag till Medlingsinstitutet 2022–2023; s.68

⁵⁵ SCB. Väst databasen

Kvinnliga företagare utan yrkeskod hade 26 procent lägre inkomster än män. Män tjänade i genomsnitt 268 000 kronor medan kvinnor fick 198 000 kronor.

Bildkonstnärerna hade de lägsta inkomsterna av alla konstnärliga yrken och klyftan mellan män och kvinnor var 43 000 kronor. Kvinnors inkomster var 18 procent lägre än mäns. Män tjänade i genomsnitt 232 000 kr., medan kvinnor tjänade 189 000 kr.

Figur 38. Källa: SCB Väst-databasen. Medianvärdet för förvärvsinkomst i Västra Götaland för kvinnor och män med ett konstnärligt yrke (SSYK-kod) 2021.

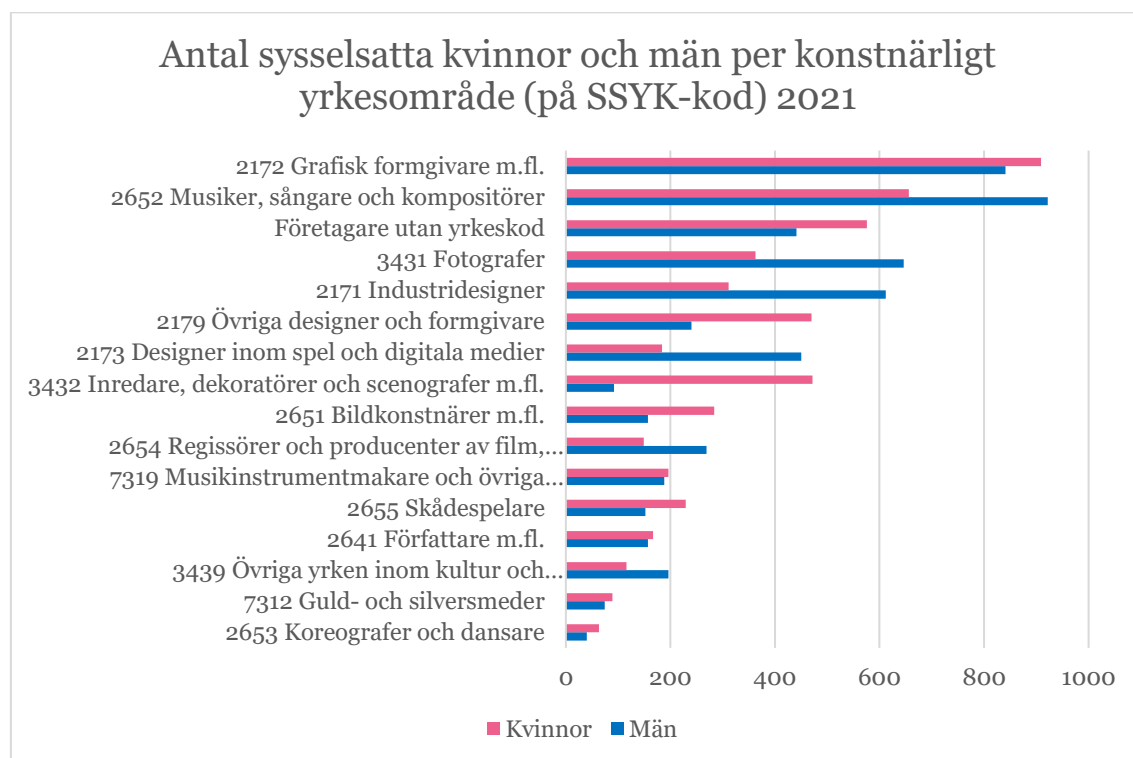
Skillnaden i förvärvsinkomst mellan kvinnor och män i Sverige är 17 procent. De konstnärliga yrkeskategorier som hade en jämnare inkomstfördelning än genomsnittet och till fördel för männen var "Designer inom spel och digitala medier", "Författare m. fl.", "Grafisk formgivare m. fl.", "Koreografer och dansare", "Inredare, dekoratörer och scenografer", "Regissörer och producenter av film och teater", "Övriga yrken inom konst och underhållning" och "Skådespelare". Den enda yrkeskategori som hade en jämnare inkomstfördelning än genomsnittet och till fördel för kvinnor var "Musiker, sångare och kompositörer". Man kan konstatera att inom yrkeskategorierna med en jämnare inkomstfördelning finns flera yrken inom scenkonsten.

Medianvärdet för förvärvsinkomst som kvinnorna i samtliga konstnärsgruppen (exkl. företagarna utan yrkeskod) hade var 368 000 kronor 2021. För männen var motsvarande siffra 414 000 kronor 2021. Kvinnors medianinkomst utgjorde 89 procent av männens. Skillnaden är större i Västra Götalands befolkning i åldersgrupp 16–64 år i sin helhet där kvinnorna har 82 procent av männens medianinkomst.

Jämfört med medianförvärvsinkomsten för Västra Götalands kvinnliga befolkning i åldersgruppen 16–64 år i sin helhet var inkomsterna för kvinnor i samtliga konstnärsgrupper 19 procent högre. Jämfört med medianförvärvsinkomsten för Västra Götalands manliga befolkning i sin helhet var inkomsterna för män i samtliga konstnärsgrupper 10 procent högre.

Av de 5 500 yrkesverksamma manliga konstnärer i statistiken tjänar 34 procent mindre än medianvärdet för Västra Götalands manliga befolkning (16–64 år) i sin helhet. Av de 5 200 yrkesverksamma kvinnliga konstnärerna i statistiken tjänar 31 procent mindre än medianvärdet för Västra Götalands kvinnliga befolkning (16–64 år) i sin helhet.

De totalt 1 000 företagarna utan yrkeskod och de cirka 400 bildkonstnärerna tjänade ungefär 30–35 procent mindre än medianvärdet för Västra Götalands befolkning (16–64 år) i sin helhet.

Figur 39. Källa: SCB Väst-databasen. Antal sysselsatta kvinnor och män per konstnärligt yrkesområde (på SSYK-kod) 2021

4.5 Slutsatser

Könsfördelningen av personal på kulturverksamheter är generellt jämn och lutar mot fler kvinnor. Tendensen är att könsfördelningen inte förändrats så mycket över tid. Tendensen är dock att andelen kvinnor som är chefer ökat över tid.

Det finns skillnader mellan olika kulturområden. På museer och främjande organisationer är mer än 60 procent kvinnor. Inom musik och musikteatern är fördelningen cirka 50–50, men inom teater, och särskilt dans, dominerar kvinnor.

När det gäller personal med sakkunnig kärnkompetens på museerna och de främjande verksamheterna dominerar kvinnor, medan det är något fler män inom scenkonstområdet.

Medan de regionalt finansierade kulturverksamheterna är jämställda, visar vissa kulturella branscher en ojämn könsfördelning bland de sysselsatta. På kulturskolor är betydligt fler kvinnor sysselsatta, medan inom scenkonstbranscherna ”Artistisk verksamhet”, ”Stödföretag till artistisk verksamhet”, ”Musikinstrumenttillverkning” och ”Inspelningsstudior” betydligt fler män. På filmproduktionsbolag dominerar männen också, men biograferna är jämställda.

I Film i Västs produktioner var andelen kvinnliga regissörer 31 procent 2022, men däremot var andelen kvinnliga producenter 62 procent. En tredjedel av alla manus skrevs av kvinnor.

Avsnitten 5.3.2 Musik och kön och 5.3.6 Män dominerar filmbranschen beskriver hur normer kring maskulinitet och hur mansdominerade sociala strukturer är ett hinder för arbetet med jämställdhet. Jämställdhetsinsatser som syftar till att kvinnor tar plats i en mansdominerad domän kan i stället vara exkluderande. Insatserna kan till exempel bidra till objektifiering eller inte i grunden förändra synen på maskulinitet, mansdominerade strukturer och makt. Även filmstatistik om kvinnors representation säger lite om kvinnors arbetsvillkor och jämställdhet på filmbolagen.

Inom konstnärliga yrken i Västra Götaland, hade kvinnor generellt lägre medianinkomster än män 2022, och skillnaderna var särskilt markanta inom vissa yrken. Inkomstskillnaderna kan delvis tillskrivas faktorer som deltidsarbete, föräldraledighet och högre sjukfrånvaro hos kvinnor. Kvinnors medianinkomster utgjorde i genomsnitt 89 procent av männens i konstnärliga yrken. Jämfört med den bredare befolkningen i Västra Götaland var inkomsterna för både kvinnor och män inom konstnärliga yrken högre än genomsnittet. Bland yrkesverksamma manliga och kvinnliga konstnärer i Västra Götaland tjänar dock en betydande andel mindre än medianinkomsten för den generella befolkningen. I synnerhet hade företagare utan yrkeskod och bildkonstnärer cirka 30–35 procent lägre inkomst jämfört befolkning i sin helhet.

